	ADHARBAIDJĀN	LURISTĀN	CENTRAAL IRĀN	NOORD-OOST IRĀN	FĀRS ZUID-OOST IRĀN	KHUZISTĀN	MESOPOTAMIË. NOORD	MESOPOTAMIË. ZUID
6500		TEPE GURĀN (pre keramisch)		GHAR-I KAMARBAND (pre keramisch)		ALI KUSH (pre keramisch)	JARMO (pre keramisch)	
	NEOLITIKUM	TEPE GURĀN (keramisch)					JARMO (keramisch)	
6000		TEPE SARAB		GHAR-I KAMARBAND (keramisch)		ALI KUSH (keramisch)		
5500	HADJI FIRUZ T.		T. SIYALK I		T. DJARI B		HASSUNA	
	VROEG-CHALKOLITIKUM I						SAMARRA	
5000			T. SIYALK II		TALL-I MUSHKI	T. DJAFFARĀBĀD A	T. HALAF	ERIDU (XIX-XV)
	VROEG-CHALKOLITIKUM II (= MIDDEN CHALKOLITIKUM)	TEPE GIYĀN VA	CHASHMAH-I ALI T. IA			T. MUSYĀN A	HADJI MUHAMMAD	ERIDU (XIV-XIII)
4500			KARA TEPE					
	LAAT-CHALKOLITIKUM	TEPE GIYĀN VB	ISMAILĀBĀD T. SIYALK IIIA (1-2-3)	TEPE HISSAR IA	TALL-I BAKŪN B2	T. DJAFFARĀBĀD B T. MUSYĀN B	VROEG-UBAID T. GAURA (19-16)	ERIDU (XII-VIII)
	DALMAH T.		CHASHMAH-I ALI T. IB					
4000	PISDILI T.	TEPE GIYĀN VC	T. SIYALK IIIB (4-5-6)	TEPE HISSAR B	TALL-I BAKŪN A1-4 TALL-I GAP	SUSA A (= SUSA I) T. MUSYĀN C	LAAT-UBAID T. GAURA (15-12)	ERIDU (VII-VI) URUK (18-15)
3500	GEOY T. M	TEPE GIYĀN VD	T. SIYALK IIIC (7-7b)	TEPE HISSAR C	TALL-I BAKŪN A5	SUSA B	URUK PERIODE (3500-3200) T. GAURA (11-8)	ERIDU (V-I) URUK (14-4)
	VROEGE-BRONSTIJD I		T. SIYALK IV	TEPE HISSAR IIA		SUSA C	DJEMDET NASR PER. T. GAURA (8-7)	URUK (3-2)
3000		HIATUS		SHAH T. III				
	GEOY T. K			YARIM TEPE TEPE HISSAR IIB		SUSA D (= SUSA II)	OUD-SUMERISCH PER. T. GAURA (6-4)	(2900-2370)
2500	VROEGE-BRONSTIJD II	TEPE GIYĀN IVA		TEPE HISSAR IIIA	KHURĀB-BAMPŪR			
		TEPE GIYĀN IVB	HIATUS	SHAH T. II B YARIM TEPE	TALL-I QAL'AH T. TAIMURĀN IV		AKKADISCHE PERIODE	(2370-2230)
	VROEGE-BRONSTIJD III						GUTI.	(2230-2120)
	HASANLŪ VII	TEPE GIYĀN IVC		TEPE HISSAR IIIB			3e DYN. v. UR.	(2113-2000)
2000	GEOY T. G	TEPE GIYĀN III		TEPE HISSAR IIIC SHAH T. II A	TALL-I SHUGHĀ TALL-I KAMIN T. TAIMURĀN III	QUD-ELAMITISCHE PERIODE	ISIN-LARSA PERIODE	(2017-1763)
	MIDDEN-BRONSTIJD						OUD-ASSYRISCHE PER. 1e DYN. v. BABYLON.	(1894-1595)
	GEOY T. D							
							KASSIETEN PERIODE.	(1595-1155)
1500	LATE BRONSTIJD	HASANLŪ VI	TEPE GIYĀN II	SAKKIZĀBĀD	T. TAIMURĀN II		MITANNI RIJK.	(1500-1350)
	GEOY T. C	TEPE GIYĀN IA				MIDDEN-ELAMITISCHE PERIODE	MIDDEN-ASSYR. PER.	(1360-900)
	IJZERTIJD I	HASANLŪ V GEOY T. B	TEPE GIYĀN IB	LURISTĀN SAKKIZĀBĀD T. SIYALK VA KHŪRVĪN-CHANDAR	T. TAIMURĀN I	TCHOGHA ZANBIL		
1000	IJZERTIJD II	HASANLŪ IV GEOY T. A	TEPE GIYĀN IC	AMLASH T. SIYALK VI B MARLIK T.		LAAT-ELAMITISCHE PERIODE	NIEUW-ASSYR. PER.	(900-612)
	IJZERTIJD III	HASANLŪ III B ZIWIYAH	TEPE WAR KABUD TEPE KALWALI				NEO-BABYLONISCHE PER.	(625-539)
500		HASANLŪ III A GEOY T. A	MEDISCH RIJK		PASARGADAE PERSEPOLIS			
	ACHEMENIDISCHE PERIODE ± 550 – 331 v. Chr.							
0	SELEUCIDISCHE EN PARTISCHE PERIODE 331 v. Chr. – 224 n. Chr.							
500	SASSANIDISCHE PERIODE 224 – 642 n. Chr.							

IRAN

SCHAAL : 0 20 40 60 80 100 200 km.

U.S.S.R.

TURKIJE

KASPISCHE ZEE

U.S.S.R.

IRAK

SAUDI ARABIË

PERZISCHE GOLF

PAKISTAN

AFGHANISTAN

TABRĪZ
Yanik Tepe
ARDABIL
RIZĀIYAH
Geoy Tepe
Pisdili Tepe.
Hasanlū.
Hadji Firuz T.
Dalmah T.
Ziviyah.
ADHARBĀIDJĀN
TĀLISH
RASHT
Amlash.
Marlik Tepe
GĪLĀN
QAZWĪN
MĀZANDARĀN
Shāh Tepe.
Yūrangī.
Yarim Tepe.
GURGĀN
SHĀHRŪD
Tepe Hissar.
NĪSHĀPŪR
MASHHAD
Garmabak.
Kalar Dasht.
Mian Kūh.
Khūrvīn.
TEHERAN
Ismailābād.
Qara Tepe
Chashmah-i-Ali T.
Sakkizābād.
KURDISTĀN
'IRAQ 'ADJĀMĪ
QUMM
HAMADĀN
QAṢR-I-SHĪRĪN
KIRMĀNSHĀH
T. Sarab.
SHĀHĀBĀD
NIHĀVAND
HARSĪN
T. Giyān.
T. Djamshidi
Girairān.
CHĀWAR
Tepe War
Kabūd
ZAGROS
ĪLĀM
GURGĀB
T. Gurān.
PISH-I-KŪH
Tepe Kalwāl
KABĪR-KŪH
KHURRAMĀBĀD
LURISTĀN
PUSHT-I-KŪH
Tepe Musyān.
Ali Kush.
DIZFŪL
T. Djuyi
T. Djaffarabad
Susa
SHŪSHTAR
KHŪZISTĀN
AHWĀZ
B. KHURRAMSHAHR
B. ĀBĀDĀN
KUWAIT
Tepe Siyalk
KĀSHĀN
IṢFAHĀN
YAZD
KHURĀSĀN
SĪSTĀN
KIRMĀN
Tepe Kamin.
Tepe Qal'ah.
Tepe Bakūn.
Tepe Shughā.
Tepe Djarī.
Tepe Taimuran.
Tepe Mushkī.
SHĪRĀZ
FĀRS
BANDAR BŪSHIR.
ZĀHIDĀN
LĀR
LĀRISTĀN
BANDAR-ABBĀS
BANDAR-LINGAH
Bampūr.
Khurāb.
BALŪCHISTĀN

Oud-Iraanse Kunst

Oud-Iraanse Kunst

prehistorie
protohistorie

Utrecht
2 september / 7 november 1966
Centraal Museum

De tentoonstelling werd ook gehouden te:

Gent
26 mei / 26 juni 1966
Centrum voor Kunstambachten,
gewezen St.-Pietersabdij

Brussel
1 juli / 7 augustus 1966
Koninklijke Musea
voor Kunst en Geschiedenis

Oud-Iraanse Kunst

prehistorie
protohistorie

Verantwoording

Het is een bijzonder kenmerk van de mens dat hij steeds meer wil weten over zichzelf en over de wereld die hem omringt. Deze eigenschap, deze nieuwsgierigheid, heeft in alle tijden tot opzienbarende ontdekkingen en vondsten geleid. En hoe groter de schat van dit « weten » in de loop der eeuwen is geworden, des te duidelijker blijkt ook de relativiteit ervan: er is nog zoveel dat de mens niet weet. Naarmate zijn kennis groeit, neemt ook het besef toe van de grote hoeveelheid nog onbekende dingen.

In onze tijd, en opvallend vooral sinds de laatste wereldoorlog, manifesteert die drang van de menselijke geest naar het verwerven van meer kennis zich sterk op twee gebieden: de techniek die o.a. de exploratie van de ruimte mogelijk maakt en dus meer gegevens verschaft over de omringende wereld, en het mogelijk maakt enigszins in de hoogte en in de toekomst door te dringen, anderzijds de archeologie die graaft èn in de grond èn in het verleden, om de mens meer over zichzelf te laten kennen.

De archeologie was tot voor nog niet zo lange tijd het vrij besloten terrein van een betrekkelijk klein aantal geleerden; de resultaten van hun vorsingen bleven meestal beperkt tot zeer gespecialiseerde publicaties, tot enige regels in handboeken, tot enkele museumzalen die overwegend door een publiek, dat zichzelf selecteerde, werden bezocht.

Daarin is een verandering gekomen. Niet dat de archeologische musea door de massa's worden overstroomd, maar de belangstelling voor de vondsten in de grond is in grote mate toegenomen, naarmate het besef groeide hoezeer onze eigen cultuur vast zit in het heel verre en onbekende verleden, in streken en plaatsen waarvan tot dusver amper werd vermoed dat ze met onze westerse beschaving iets konden uit te staan hebben.

De archeologen exploreren thans verder-afgelegen gebieden, met name in het Nabije Oosten. Daar ligt toch de verre oorsprong van onze westerse beschaving, die opgebouwd is op elementen uit de oude culturen van het Nabije Oosten, die door de Grieken veredeld, door de Romeinen aangevuld en overgeleverd, door de middeleeuwen — en dikwijls onbewust — bewaard, door de humanisten en later door de geleerden der 18e eeuw bestudeerd.

Het uitzoeken en onderzoeken van de samenstellende elementen van die oorsprong is een zeer penibel en moeizaam werk. Slechts stukje bij beetje worden de onderdelen van die ingewikkelde legpuzzel aan elkaar gepast. Het zoeken van die deeltjes en het aaneenpassen gebeurt door expedities en opgravingen, zoals naast vele anderen, ook in andere gebieden van het Nabije Oosten, Prof. Dr. L. Vanden Berghe uit Gent sinds jaren in Perzië onderneemt.

De resultaten van dergelijke opgravingen en studies blijven nu niet meer gereserveerd voor een kleine groep, maar hebben, parallel met de voortschrijdende techniek en mogelijk als tegengewicht, de belangstelling gewekt van een veel ruimer publiek. En dat niet alleen omdat het heel oude voorwerpen zijn, of vanwege het feit dat ze tot de vroegste oorsprong van onze cultuur teruggaan, maar ook omdat ze een esthetiek bezitten, waarvan men zich langzamerhand meer bewust wordt. Tevens neemt de appreciatie ervan

toe, naarmate een aantal van die oeroude vormen en kleuren zeer goed blijken te passen in het kunstbeeld van onze tijd, ja zelfs tot inspiratie dienen.

Dit helpt verder te verklaren dat verzamelaars zowel vanwege de curiositeit dezer dingen, maar evenzeer om hun zuivere kunstwaarde zich de moeite en de offers getroosten van deze kunstobjecten een verzameling aan te leggen, deze met liefde te beheren, en ze aan de geinteresseerde wereld te tonen.

Daarom zijn wij Nederlandse verzamelaars, de heren J. van Lier en K. Kremer zeer dankbaar dat zij hun collecties oude Perzische kunst, voornamelijk afkomstig uit Sakkizabad, Amlash en Khurvin-Chandar, daterend uit de prehistorische en protohistorische tijd en behorend tot de allerlaatste vondsten, in het Centraal Museum te Utrecht willen tonen.

Hoe belangrijk deze collecties zijn en hoe hoog zij worden aangeslagen wordt reeds aangeduid door het feit, dat Prof. Dr. L. Vanden Berghe, hoogleraar aan de Rijksuniversiteit te Gent en Directeur van het Seminarie voor de Archeologie van het Nabije Oosten, zelf de collecties heeft beschreven en de catalogus voor deze tentoonstelling heeft willen bewerken.

Aan bovengenoemde verzamelingen zijn op de tentoonstelling nog toegevoegd enige fraaie stukken prehistorische ceramiek,een aantal sieraden uit Amlash, alsmede een collectie Louristanbronzen en keramiek afkomstig van de Belgische opgravingen in de Luristan, welwillend door de heer P. Gilbert, hoofdconservator van de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel, afgestaan.

Hiermede is een ensemble gevormd van ongemene kwaliteit en van groot historisch en esthetisch belang, waarmee een stukje van deze oude en zo boeiende beschaving naar het Nederlandse volk is gebracht.

Dr.Maria Elisabeth Houtzager
Directrice Centraal Museum Utrecht

De Iraanse kunst van duizenden jaren geleden grijpt de hedendaagse mens nog steeds aan door haar verbluffende vormschoonheid, haar verfijnde smaak voor het dekoratieve, haar vindingrijk vermogen en haar technische prestaties. Voor de eerste beschavingen die toen op Iraanse bodem ontsproten, was de kunst reeds één der voornaamste bezigheden.

De Iraanse kunst bleef dicht bij het volk, zodat zij haar volmaakte gestalte slechts in het dekoratieve kon vinden. Wel heeft de Iraanse kunst menig meesterwerk op het gebied van de bouwkunst, de beeldhouwkunst en de schilderkunst voortgebracht, maar vooral in de kleinkunst vond de scheppende kracht van de kunstenaar zijn diepste uitdrukking. Hij schiep niet zo maar allerlei voorwerpen als voorstellingen van de uiterlijke schijn, maar verwerkte de natuurlijke objekten tot een dekoratief geheel. In die omzetting van het natuurlijke in het dekoratieve zijn de Iraniers altijd grootmeesters geweest. Bij elke nieuwe technische uitvinding vonden zij telkens de mooiste vormgeving, brachten zij de zinrijkste versiering aan.

Die scheppingskoorts, die drang naar versiering en dat meesterschap in de techniek vindt men in alle perioden van de Iraanse kunst terug. Deze tentoonstelling toont daarvan een duidelijk beeld in de verschillende kunstprodukten uit de prehistorische en protohistorische tijd, d.w.z. tot aan de Medische en Achemenidische periode. De tentoonstelling wint bovendien nog aan belang door haar oorspronkelijkheid: door het nieuwe materiaal dat hier voor het eerst aanschouwd wordt.

Meer dan drie vierden der voorwerpen zijn de vrucht van ontdekkingen die pas in de laatste tien jaar werden gedaan.

In de prehistorische tijden werd beschilderd aardewerk voortgebracht dat tot de mooiste pottenbakkerskunst ter wereld mag gerekend worden. In deze oudste beschilderde keramiek, met zijn vele plaatselijke stijlen, heeft de Iraanse kunstenaar een onvergelijkelijk meesterschap getoond. Vooral in de uitvoering van de dekoratieve versiering, waarbij de gelijkmatige verdeling van die versiering en de aanpassing ervan aan het vaasvormprofiel kenschetsend zijn.

Het beschilderd aardewerk van Sakkizabad, dat tot het laatste stadium van de beschilderde keramiek behoort vóór de komst der Iraniers, boeit ons wellicht minder, niettemin verrast ze ons door zijn eigenaardige en ingewikkelde lineaire versieringstekeningen, waarin ontegensprekelijk symboliek schuil gaat. Dit aardewerk, dat in wetenschappelijke kringen nog onbekend is, wordt hier voor het eerst op een tentoonstelling gebracht.

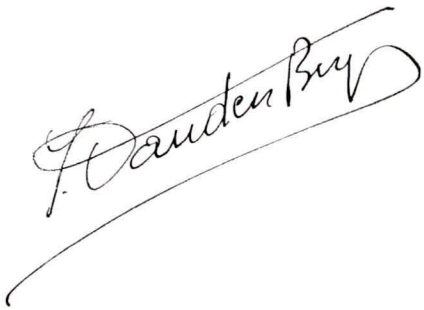
Bij de inval van de Iraniërs in de protohistorische tijd, toen het beschilderd aardewerk ophield te bestaan, ontplooide de Iraanse kunstenaar zijn vakmanschap niet meer in de versiering, maar hij besteedde toen al zijn aandacht aan de zuivere vormgeving. Er ontstaat weliswaar een grote verscheidenheid aan vormen, maar toch zijn klaarheid en nauwkeurigheid van het vormprofiel opvallend. De abstrakte vaasvormen worden verlevendigd door de profielen van mens of dier. Vooral het dier overheerst, hetzij tot onderdeel van de vaas verwerkt, hetzij volledig in profiel weergegeven.

Inleiding

De verschillende plaatselijke stijlen als die van Sakkizabad, Khurvin-Chandar en Amlash, zijn op de tentoonstelling goed vertegenwoordigd. Vooral de Amlash-verzameling, die ter plaatse bij de ontdekking van de sites werd verworven, biedt een grote verscheidenheid aan keramiektechnieken.

De raadselachtige Bronskultuur van Luristan komt thans in een klaarder chronologisch verband te staan door de vondsten, die tijdens de eerste campagne van de Belgische archeologische zending (herfst 1965) in de omstreken van Ilam (Pushti Kuh, Luristan) werden gedaan. Een aantal voorwerpen daarvan worden hier voor het eerst getoond, samen met foto-opnamen van de sites en van de belangrijke kunststukken die te Teheran bewaard blijven. Daar de keramiek van die periode in een vervalstadium verkeert, heeft de kunstenaar zijn vaardigheid overgebracht op het bronsmateriaal, waarvan de uitdrukkingskracht en de bevalligheid van vormen en lijnen in het dierornament hun bevestiging krijgen.

Een bijzondere plaats wordt ingenomen door de Oud-Iraanse juweelkunst van de Amlashstreek, uit de protohistorische en uit de partische periode, waarvan mooie exemplaren met kleurige steensoorten en edelmetaal hier tegenwoordig zijn.
In deze protohistorische kunst vindt men, in de keramiek, maar vooral in de juweelkunst, kiemen van de Medische en Achemenidische kunst.

De Prehistorie

De Iraanse prehistorie strekt zich uit over een zeer lange periode tijdens dewelke het maatschappelijke leven niet boven het stadium van landbouwgemeenschappen uitgroeide. De enige uitzondering hierop vormt een streek in het zuidwesten van Iran, de Khuzistan of vlakte van Susiana. Deze maakt een natuurlijk verlengstuk van de Mesopotamische vlakte uit. Daar bloeide reeds in het IIIe millennium v. C. de schitterende beschaving van Elam.

Opgravingen die in talrijke tepe's werden doorgevoerd, hebben de behuizingen en ook de dodensteden van deze landbouwgemeenschappen blootgelegd. Daarin maakt de keramiek vrijweg het grootste gedeelte van de materiële overblijfselen uit. In die dorpsgemeenschappen ontbreken schriftelijke getuigenissen helemaal tot in het I^e millennium v. C.; daardoor wordt de keramiek het belangrijkste element om deze te kunnen situeren in de tijd en in de ruimte. Immers de keramiek verandert geregeld van uitzicht : er komen nieuwe vormen, nieuwe motieven of nieuwe kleuren, zodat daaruit kan worden afgeleid dat een nieuwe beschavingsfase is ingetreden. Naargelang van de opeenvolging der onderscheidene stijlen, kan dan een betrekkelijke chronologie worden opgesteld.

De keramiek, en dan meer bepaald de beschilderde, maakt de vornaamste artistieke aktiviteit van de dorpsgemeenschappen uit in het oude Iran. Geen enkele andere beschaving heeft trouwens zoveel plaatselijke stijlen voortgebracht, zoveel scholen met een dergelijke rijkdom aan siertekeningen. Deze stijlverscheidenheid staat in frappante tegenstelling tot de vrij grote stijleenvormigheid van Mesopotamië. De uitleg daarvoor kan gemakkelijk worden gevonden in het geografische uitzicht van het land, waar bergachtige streken afwisselen met brede valleien, en waar elke streek bovendien haar eigen kenmerken bezit. Niettemin wijst de verwantschap tussen de onderscheidene stijlen op de betrekkingen die bestonden tussen de bevolkingen van onderling verwijderde streken, want gelijksoortigheid tussen aardewerk betekent dat er verbindingen tussen de nederzettingen moeten geweest zijn.

De keramiek diende voor diverse doeleinden. Deze welke werd blootgelegd in de behuizingen, was utilitair. Het betreft dan ook voorwerpen van dagelijks gebruik, zoals kommen, bekers, potten, pannen en kruiken. Deze nutskeramiek vertoont meestal dikkere wanden en minder hoogstaande versieringen dan de grafkeramiek die speciaal voor de doden werd vervaardigd. Van deze laatste keramiek is waarschijnlijk nooit een effektief gebruik gemaakt. Vandaar dat deze voorwerpen veelal een fijnere wand hebben en een meer bewerkte versiering.

Als toelichting tot het geheel van het hier tentoongestelde vaatwerk wordt onderstaand kort uiteengezet hoe de keramiektechniek zich in Iran heeft ontwikkeld.

Aan de oorsprong ligt voorzeker het vervaardigen van manden en houders uit riet of huiden. Het is best mogelijk dat deze houders, die weinig duurzaam waren, bestreken werden met vochtige klei. De versiering van de oudste beschilderde keramiek vertoont trouwens in haar motieven het prototype van vlechtwerk.

In een stadium verder is men ertoe overgegaan, aarde of klei te kiezen, waaraan water werd toegevoegd. Deze massa werd dan doorwerkt totdat keramiekpasta werd verkregen. Daartoe moest de klei vooraf worden gezuiverd, maar aangezien zij dan gevaar liep, te barsten bij het bakken of drogen, werd er een ontvetter aan toegevoegd, m.a.w. een niet-plastische stof. In de vroegste keramiek worden als ontvetters, plantaardige stoffen aangetroffen, zoals stro of gehakt gras. Sporen daarvan zijn duidelijk in de barsten. Later werd er zand aan toegevoegd, koolstof, minerale zaden of fijngestampte scherven. De aldus toebereide klei werd lichtjes in openlucht gedroogd : zij was dan klaar om gevormd te worden.
Oorspronkelijk werden de vazen met de hand gevormd, zonder behulp van enig werktuig. Zij vertonen dan een onregelmatig profiel, een dikke wand, een platte basis. In Iran werden tijdens het Neolitikum en ook nog gedurende een groot deel van het chalkolitikum, de vazen uitsluitend met de hand vervaardigd (Tepe Siyalk I, II, III 1-2). De langzaam draaiende schijf betekende een belangrijke verbetering : de toebereide klei werd op een beweegbare schijf geplaatst, een rond draagstel of een rad. Daardoor kon de pottenbakker de houder langzaam doen draaien en de diverse zijden tijdens de vervaardiging naar zich toe keren. Voor Siyalk verschijnt de langzaam draaiende schijf in Siyalk III 3, T. Bakun, Susa I. De beslissende stap-vooruit was evenwel de uitvinding van de pottenbakkersschijf. De pottenbakker bracht het rad aan de gang met zijn voeten : zo hield hij zijn beide handen vrij voor zijn werk. De pottenbakkersschijf draait vlug en regelmatig : daardoor worden nu eenvormige vazen verkregen, met regelmatig profiel ; de wanden worden dunner, ringvormige voeten en halzen verschijnen. In Iran wordt de pottenbakkersschijf aangetroffen sinds Tepe Siyalk III 4, vóór 3500 v. C. Er dient onderstreept te worden dat de ouderdom van een vaas niet kan bepaald worden aan het feit of ze al dan niet met de handen gemaakt of op de pottenbakkersschijf gedraaid is.
De beschilderde vazen van Sakkizabad, die met de hand of op de langzaam draaiende schijf zijn gemodelleerd, behoren tot het laatste stadium van de beschilderde keramiek in Iran ; zij zijn 2000 jaar jonger dan deze van Syalk III 4-7 die echter op de pottenbakkerschijf zijn gedraaid.
Zodra de modellering op de schijf was beëindigd, werden oren aan de vazen toegevoegd ; zij ondergingen ook nog andere behandelingen, zoals het aanbrengen van een belegging of een deklaag, het polijsten en het versieren met verschillende motieven. De deklaag bestond uit een soort lak of een fijne kleilaag ; zij diende om de kleur van de vaas homogeen te maken. Deze deklaag was soms ruw (Sakkizabad), soms glad (Ismailabad), of nog : ruw binnenin en glad op de delen die moesten versierd worden (Ismailabad). Dikwijls ook kregen de vazen geen deklaag ; dan werd de versiering direkt op de gebakken aarde aangebracht. (Susa I, Giyan IV).
Om de vaas minder poreus te maken, werd zij vaak gepolijst : daartoe wreef men op haar oppervlak, hetzij met een houten tuig of een been (Susa I, T. Bakun), hetzij met de natte hand. De versiering (geschilderd, ingedrukt of gestempeld) werd over het algemeen aangebracht vóór het bakken,

zelden nadien. In dit laatste geval was de versiering minder hecht; zij schilferde gemakkelijk af. Voor de geschilderde versiering werden anorganische verfstoffen gebruikt, omdat de organische dreigden te verdwijnen tijdens het bakken. Het bakken zelf geschiedde hetzij in openlucht, hetzij in bakstenen ovens. De kwaliteit van het baksel hing af van de warmtegraad en de hoeveelheid zuurstof in de atmosfeer. Men bereikte ten minste 450° C; soms werden de 1000° C zelfs overschreden. Het onderzoek van enkele keramiekscherven in het Kon. Instituut voor het Kunstpatrimonium te Brussel wees uit dat de beschilderde monsters van Sakkizabad bij 700 tot 800° C werden gebakken, die van Ismailabad bij 700 tot 900° C.
De kleur van de vaas werd grotendeels bepaald door de warmtegraad bij het bakken, door de hoeveelheid zuurstof en het aantal minerale elementen in de ontvetter. De rode kleur der vazen kan teweeggebracht zijn door ijzerachtige elementen, door de hoge baktemperatuur en de grote hoeveelheid zuurstof: dat is het geval voor de beschilderde keramiek van Sakkizabad. Grijs en zwart werden veroorzaakt door karbonische materie in de klei of het tekort aan zuurstof. Dit komt voor wanneer de oven min of meer konstant werd dichtgehouden : daardoor dringt rook in de klei zoals het geval is bij monochrome grijs-zwarte keramiek van Sakkizabad en Khurvin.

Het beschilderd aardewerk, dat in Iran voor het eerst zijn intrede doet tijdens het Neolitikum (vóór 6000 v. C.), is een primitief beschilderde keramiek met eenvoudige geometrische tekeningen (o. m. te Tepe Guran). Vanaf de volgende periode, omstreeks 5500 v. C., d.w.z. bij het begin van het Chalkolitikum, wordt in het hele Nabije Oosten, van de Balkan tot in Iran, uitgezonderd in de Syrisch-Palestijnse kuststreek, beschilderd aardewerk vervaardigd. In de beginfase van het vroege Chalkolitikum is in Iran het ornament nog zuiver geometrisch (Tepe Siyalk I, T. Djari B), maar in de tweede fase van deze periode komen, naast geometrische tekeningen, sporadisch ook plant- en dierfiguren voor (Tepe Siyalk II, Ismailabad). De minder goed bekende keramiek van Ismailabad, waarvan diverse eksemplaren op de tentoonstelling te zien zijn, heeft een grijsrode kleikleur waarop een rode deklaag is gelegd. De vaaswand waarop de versiering komt, is meestal glad gepolijst. De buitenkant der vazen en de binnenkant der schalen en schotels op voet, krijgen een donkerbruine versiering : geometrische motieven, maar ook dierfriezen als rijen watervogels en bokjes. Belangrijk is het pottenbakkersmerk dat op vele potten voorkomt. Deze beschilderde keramiek van Ismailabad bleef langer voortleven dan die van Siyalk II: zij kwam nog wel voor in de beginfase van Siyalk III.
Gedurende het late Chalkolitikum, d.w.z. de tweede helft van het 5e millennium en ook het 4e millennium v. C. kent het Iraanse beschilderde aardewerk zijn hoogste bloei met: de stijlen Hissar I, Tepe Siyalk III en Tepe Giyan V in het noorden, Talli Bakun en vooral Susa I in het zuiden. Ieder van deze stijlen of scholen heeft zijn eigen verscheidenheid van vormen en siermotieven. De noordelijke verkozen het kelktype, de zuidelijke stijlen de afgenotte kegel (T. Bakun), de beker en het schaaltype (Susa I). Het hoge artistieke peil van deze keramiekstijlen blijkt uit de rijkdom van de

beschilderingsmotieven : naast een grote verscheidenheid aan geometrische tekeningen komen allerlei dieren (slangen, panters, steenbokken, struisvogels) voor, die evengoed natuurgetrouw worden weergeven als gestileerd tot geometrische vormen. De menselijke figuur komt ook voor, ofschoon veel minder dan de dierfiguren.
Deze rijke bloei van de kunstzinnige traditie van het Iraanse beschilderd aardewerk breekt op het einde van het vierde millennium plotseling op vele vindplaatsen af. Wel wordt gedurende het 3e millennium te Susa (Susa II) nog beschilderd aardewerk vervaardigd, wel blijft de traditie in de Fars voortbestaan, maar wat de inspiratie en de techniek betreft, kan zij die van het 5e en 4e millennium niet meer evenaren.
In het 2e millennium v. C. heeft het westelijk deel van Iran nog enige betekenis in de beschilderde keramiekkunst. Te Tepe Giyan was de kunst van het beschilderd aardewerk sinds het Chalkolitikum onafgebroken blijven voortbestaan. Naast nieuwe vormen als de driepootvazen (Giyan III), komen de oeroude motieven van de dierenstijl thans op in metopenversiering (T. Giyan II), maar de stijl vervalt vlug in een eenvoudige geometrische stijl (Tepe Giyan Ia).

Enig in zijn soort is het beschilderd aardewerk van Sakkizabad, dat de laatste fase van de beschilderde keramiekkunst in Iran uitmaakt vóór de komst der Iraniërs. Dat vaatwerk zal hier ietwat uitvoeriger worden behandeld, aangezien het op deze tentoonstelling voor het eerst onder het publiek wordt gebracht.
Vanaf 1959 werden op de antikwariaatsmarkt keramiekvoorwerpen aangeboden, die beschilderd waren in een nieuwe stijl. Zij waren afkomstig van Sakkizabad (of Sagzabad), een dorp dat op zowat 66 km ten zuidwesten van Qazvin ligt, en 215 km ten westen van Teheran. De Heer K. B. Kremer, die deze streek vroeger geregeld bezocht, kon de juiste plaats aanwijzen waar deze keramiek vandaan kwam. Het betreft de Kara Tepe, of zwarte heuvel, die zich op 5 km ten noorden van het dorp Sakkizabad verheft. Daar hadden de bewoners klandestiene opgravingen verricht. Toen ik deze site in mei 1965 bezocht, was de tepe reeds zodanig verwoest dat hij wel op een maankrater leek en dat wetenschappelijke opgravingen er niet meer mogelijk bleken. De klandestiene opgravers hadden uit deze tepe keramiek gehaald, die in twee groepen kan worden onderverdeeld : beschilderde keramiek en monochrome grijszwarte keramiek (zie dienaangaande het Hoofdstuk « Protohistorie »). De in Sakkizabad blootgelegde beschilderde keramiek maakt een totaal nieuwe kategorie uit, die totnogtoe onbekend was. Inderdaad was nooit voordien een dergelijk stuk uit de Iraanse bodem gehaald. Deze keramiek werd met de hand vervaardigd of op de langzaamdraaiende schijf, uit een grove, korrelige, en poreuse pasta. Ze ziet er rozerood uit ; meestal is evenwel een matte bruinrode deklaag gelegd op bepaalde delen van de vaas. Vooral onderaan op de buitenzijde en aan de basis, soms ook wel binnenin de schalen. Een matbeige deklaag werd bovenaan aangebracht : daardoor kon een heldere grond worden behouden voor de versiering. Deze is meestal monochroom donkerbruin, alhoewel de schalen binnenin soms een polychrome versiering krijgen : beige en bruinzwart op een

bruinrode deklaag, of bruinrood en bruinzwart op beige deklaag. Als vormen worden meest aangetroffen : schalen, kommen, tassen met oor, vazen met afgerond profiel, driepotige vazen en bekers. De versiering is bijna uitsluitend geometrisch. Zelden komen dierenmotieven (vogels, reebokken) voor en dan steeds sterk gestileerd. Een zekere voorliefde voor abstrakt uit zich vooral in de binnenversiering der schalen door de gekromde lijn en door zich kruisende lijnmotieven. Dergelijke tekeningen, zoals hakenkruisen, sterren en meanders die herhaald worden, hadden ongetwijfeld een symbolische betekenis, waarvan de juiste zin tot nog toe niet werd achterhaald. De meander is hier wel zeer kenschetsend. Dat motief is gekend in het chalkolitikum, uit de keramiekprodukten van Samarra (Mesopotamië), T. Bakun en Susa I (Iran) ; het verdwijnt in de keramiekkunst van Voor-Azië, om meer dan 2000 jaar later op te dagen in de keramiek van Sakkizabad. Een weinig later wordt het meander opnieuw aangetroffen in de Frygische kunst van de 7e eeuw en op de Griekse vazen met geometrische stijl uit de 9e-8e eeuw v. C.

Het valt niet gemakkelijk die keramiek te dateren. De in deze site doorgevoerde « handels »-opgravingen hebben elk wetenschappelijk nawijsbaar spoor vernietigd. Bij gemis aan epigrafische ontdekkingen moet wel door vergelijking worden te werk gegaan om een betrekkelijke en een absolute chronologie van die keramiek op te stellen. Aangezien de beschilderde keramiek van Sakkizabad helemaal verschilt van de keramische produkten der andere proto-iraanse werkplaatsen, treedt geen enkele frappante gelijkenis naar voren. Er bestaan niettemin enkele indiciën, waardoor een benaderende datering van die nieuwe keramiek mogelijk wordt. Het wil voorkomen dat zij kan gesitueerd worden tussen 1600 en 1200 v. C., en wel om volgende redenen : (a) de polychrome beschilderde versiering van Sakkizabad die bijna volkomen geometrisch is ; het bruinzwart dat het bruinrood omlijst ; het opleggen van een beige deklaag om een heldere achtergrond te krijgen voor de aan te brengen versiering, dat alles zijn zovele technieken die worden aangewend in de keramiek van Tepe Giyan III en Tepe Djamshidi III ; deze worden geplaatst in de 1e helft v.h. 2e millennium v. C.

(b) vazen met twee loodrecht doorboorde knobbels, en driepotige vazen worden aangetroffen in Tepe Giyan III en Tepe Djamshidi III. De beschilderde drievoeten van Sakkizabad vertonen niettemin een meer geëvolueerde vorm en zijn meer verwant aan de driepotige vazen van de zwartgrijze keramiek uit Sakkizabad, met dezelfde versiering maar ingesneden (zie nr 95). Deze worden, net als die van Khurvin en Tepe Siyalk A gedagtekend tussen 1200 en 1000 v. C.

(c) enkele vormen en versieringen van Sakkizabad komen ook voor op de keramiek van Tepe Giyan II (tussen 1600 en 1400 v. C.). Daartoe behoren o.m. de kraters en de vazen met geelachtige pasta, met oortjes en versieringen met zones en metopen (zie nr 63). de cylindrische bekers (zie nr 71,72) en de vazen met tegenover elkaar staande driehoeken (zie nr 60).

(d) in de begraafplaats van Tepe Siyalk A (1200-1000 v. C.), die gekenmerkt wordt door de onbeschilderde zwartgrijze keramiek, werden enkele zeldzame specimens

gevonden van beschilderde keramiek die deze van Sakkizabad benadert.
(e) te Sakkizabad wordt deze beschilderde keramiek direkt gevolgd door de onbeschilderde grijszwarte keramiek van de aankomende Iraniërs (1200 v. C.)
Hieruit volgt dus dat de beschilderde keramiek van Sakkizabad niet ouder kan zijn dan 2000 v. C. Aangezien de gelijkenissen evenwel meer betrekking hebben op Tepe Giyan II, dat tussen 1600 en 1400 v. C. wordt gesitueerd, en op nog jongere sites, menen wij dat de keramiek van Sakkizabad mag worden geplaatst tussen 1600 en 1200 v. C.
De beschilderde keramiek van Sakkizabad is estetisch wel niet zeer merkwaardig. Zij is niettemin zeer belangrijk omdat zij enerzijds de laatste beschilderde keramiek is voor de komst van de Iraniërs, anderzijds omdat zij een totaal nieuwe en volkomen onbekende keramiek uitmaakt.
Zij vertoont een verre overeenkomst met de keramiek van Kappadokië door haar gelijkaardige techniek en eenvoudig geometrische versiering. De vraag mag dan ook worden gesteld, of wij hier niet staan voor een nieuw etnisch element dat uit Anatolië komt.
Het feit dat meerdere vormen, zoals de schaal op kleine voet, de kom met oor, de driepotige vazen en bekers van de beschilderde keramiek worden weergevonden in het grijszwarte onbeschilderde vaatwerk van Sakkizabad bewijst misschien dat de beschilderde keramiek een tijdlang is blijven voortbestaan naast de kultuur van de onbeschilderde keramiek.
Zo lijkt het ook mogelijk dat de invallende Iraniërs, die door hun oorsprong en hun zweversstatus geen traditie hadden inzake vaatwerk (dat voor nomaden te breekbaar is), vormen hebben overgenomen van hun voorgangers. Keramiekkunst kan zich immers slechts ontwikkelen bij een sedentair geworden bevolking.

1 Scherven van neolitisch aardewerk

Lichtgele keramiek, vermengd met fijngehakt stro, en versierd met stippellijnen tussen banden, met zigzags en gearceerde driehoeken.

Tall-i Djari B. vóór 5000 v. C.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 49.

2 Schaal

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag met langs de buitenzijde glad, langs de binnenzijde ruw oppervlak. Zwarte versiering : op het bovenaan vertikaal geplaatst golvende lijnen; onderaan paarsgewijze gegroepeerde lijnen die naar de basis toelopen. Een gestileerde vogel met uitgespreide vleugels is misschien het pottenbakkersmerk.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 16,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

3 Schaal

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag met langs de buitenzijde glad, langs de binnenzijde ruw oppervlak. Zwarte versiering : een reeks onregelmatige en gearceerde ruiten en dito driehoeken met tegenover elkaar liggende toppen.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 15,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

4 Grote kom

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag met langs de buitenzijde glad, langs de binnenzijde ruw oppervlak. Zwarte versiering bestaande uit twee rijen ruiten

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 18,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

5 Kom

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag met langs de buitenzijde glad, langs de binnenzijde ruw oppervlak. Zwarte beschildering : zeven rijen schuinlopende lijnen

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 13,5 cm. Diam. 16 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

6 Vaas met verwijdende rand

Gebakken aarde. Bruin-oranje deklaag. Op de verwijdende rand een op de zwarte beschildering uitgespaarde zigzag.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 19,5 cm.
Privéverzameling.

7 Schaal met holle voet

Gebakken aarde. Bruin-oranje deklaag. Zwarte versiering. Op de buitenzijde paarsgewijze gegroepeerde lijnen; op de binnenzijde, banden en stippellijnen die naar het centrum toelopen.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 19 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

8 Grote schaal met holle voet

Gebakken aarde. Bruin-oranje deklaag. Zwarte versiering. Op de buitenzijde van de schaal, paarsgewijze gegroepeerde lijnen en een pottenbakkersmerk; op de binnenzijde, gebroken lijnen die naar het centrum van de schaal toelopen.
Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.

Hoogte 20 cm. Diam. 23 cm.
Privéverzameling.

9 Grote kom op holle voet

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag, buitenuit glad, binnenin mat.
Zwarte geometrische versiering van onregelmatig gegolfde lijnen.
Het pottenbakkersmerk is hier een zwarte cirkel.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 20,5 cm. Diam. 11 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

10 Grote kom op voet

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag, buitenuit glad, binnenin mat.
Zwarte versiering: rijen van gearceerde lijnen door sterren gescheiden.
Paarsgewijze gegroepeerde lijnen lopen tot het bovenste deel van de voet, die hol is.

Ismailabad. Midden Ve millennium v. C.
Hoogte 23,5 cm. Diam. 23,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

11 Beker met kegelbasis

Lichtgrijze gebakken aarde. Bruinzwarte beschildering: drie paar geiten met langgerokken hoornen, die een rozet omsluiten, zijn gescheiden door een dubbel schaakbordmotief.

Tepe Siyalk (str. III). Midden IVe millennium v. C.
Hoogte 9,8 cm. Diam. 11,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0. 3011.

12 Konische vaas met puntige basis

Gebakken aarde. Lichtgele deklaag.
Bruinzwarte versiering bestaande uit geometrische tekeningen.

Tepe Hissar (I.C.). 2e helft IVe millennium v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 9,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0. 1927.
Vergelijk: E.F. Schmidt, Tepe Hissar, p. 48, 52, pl. 11.

13 Grote beker

Gele gebakken aarde. Bruinzwarte versiering: dubbele zigzag waarvan de hoeken versierd zijn met ruiten of een traliewerk, waaruit gestileerde ooievaars naar voren komen.

Susa (str. I). Midden IVe millennium v. C.
Hoogte 26 cm. Diam. 15,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0. 1369
(depot van het Louvremuseum).
Vergelijk: M.D.P. 13 (1912), pl. I, n° 3.

14 Schaal

Gebakken aarde. Baksteenrode, gladde deklaag. Zwarte beschildering: een golflijn tussen evenwijdige lijnen.

Tall-i Taimuran (str. IV). 2e helft IIIe millennium v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 16 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 57a.

15 Vaas met afgeronde buik

Gebakken aarde. Grijze deklaag. Roodbruine beschildering: het bovenste deel van de pot is versierd met zigzags en met gearceerde ruiten tussen cirkelvormige lijnen.

Tall-i Shugha. Begin IIe millennium v. C.
Hoogte 19 cm. Diam. 10,5 cm.

Privéverzameling.
Vergelijk: L. Vanden Berghe, Jaarbericht Ex Oriente Lux, n° 12, 1952, pl. LII, 6.

16 Grote schaal

Grijsrode gebakken aarde. Bruinrode beschildering bestaande uit traliewerk en gestileerde struikjes.

Tall-i Kamin. Begin IIe millennium v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 22 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 56c.

17 Vaas met oor

Grijsbruine gebakken aarde. Zwarte beschildering: de buik is versierd met gearceerde banden en met gestileerde struikjes.

Tall-i Kamin. Begin IIe millennium v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 7,5 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 56b.

18 Vaas

Grijsbruin gebakken aarde. Zwarte beschildering; op de hals evenwijdige lijnen; op de buik een stippellijn en gestileerde bomen die door cirkelvormige lijnen doorsneden worden.

Tall-i Taimuran (str. II). Midden IIe millennium v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 9 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 60a.

19 Grote vaas met brede opening

Beige gebakken aarde. Zwarte beschildering: cirkelvormige lijnen van

aan de rand tot het bovenste derde van de pot; tussen deze lijnen aan de rand kleine schuine strepen op de schouder, fantasistische dieren, o.m. de schematische afbeelding van vogels rug aan rug; de ruimte tussen de poten is gevuld met loodrechte kamtandstrepen; vandaar dat het motief « kamvogel » werd geheten.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan IVa. Ongev. 2500 v. C.
Hoogte 29 cm. Diam. 20 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.1300.
Vergelijk: L. Speleers, Nos vases du Luristan, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, maart-april 1935, p. 33, fig. 15.
G. Contenau en R. Ghirshman, Tepe Giyan, pl. 32, graf 111, n° 1.

20 Grote vaas met brede opening

Beige gebakken aarde. Zwarte beschildering: cirkelvormige lijnen vanaf de rand tot het bovenste derde van de pot; tussen deze lijnen op de schouder, twee kleine boven elkaar geplaatste watervogels en een gestileerde arend met opengespreide vleugels.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan IVb. 2300-2100 v. C.
Hoogte 22,5 cm. Diam. 12 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0. 1298.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 108f.

21 Grote vaas met brede opening

Beige gebakken aarde. Zwarte beschildering: cirkelvormige lijnen van de rand tot een derde deel van de vaas; tussen deze lijnen aan de rand kleine schuine strepen; op de schouders, driehoeken met de punt naar omhoog

geplaatst en waarvan de zijden naar binnen zijn gebogen, en groeven.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan IVb. 2300-2100 v. C.
Hoogte 26 cm. Diam. 21 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0. 987.
Vergelijk: L. Speleers, Nos vases du Luristan, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, maart-april 1935, p. 35.
G. Contenau en R. Ghirshman, Tepe Giyan, pl. XI en pl. XXXI, graf 109, n° 1.

22 Grote vaas met afgeronde buik

Gebakken aarde. Bruinzwarte beschildering. Een reeks watervogels tussen evenwijdige banden.

Dih-i Safid (Luristan). Type Tepe Giyan IVb. 2300-2100 v. C.
Hoogte 29,5 cm. Diam. 13 cm.
Privéverzameling.

23 Kleine schaal

Gebakken aarde. Roze deklaag. De zwarte beschildering bestaat uit horizontale lijnen.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan III. 1e helft IIe millennium v. C.
Hoogte 4 cm. Diam. 7 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 112a.

24 Driepotige vaas

Geel-grijze gebakken aarde. Cylindervormige vaas met holronde wanden en afgeronde, op drie poten geplaatste bodem. Bruinzwarte versiering: op de buik van de pot, horizontale banden met schuine lijnen

die ter hoogte van de poten gescheiden zijn door vertikale lijnen; de poten zijn versierd met horizontale strepen.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan III. 1e helft IIe millennium v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 13 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 111c.

25 Kleine kruik met oor en bolronde bodem

Gebakken aarde. Beige deklaag. De zwarte versiering bestaat uit een reeks van kleine strepen tussen horizontale lijnen.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan III. 1e helft IIe millennium v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 6 cm.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 112c.

26 Fragment van een grote vaas met dikke wand

Gebakken aarde. Beige deklaag. Bruinzwarte versiering. De bovenste zone is versierd met twee tegenover elkaar liggende driehoeken, waarvan de zijde versierd is met kleine streepjes. De onderste zone vertoont in blokjes verdeelde vierkanten met daarin drie berggeiten met sterk ontwikkelde, getande hoornen; op de hoornen van elk dier staat een vogel. In het veld, twee kleine zonnen.

Girairan (Alishtar, Luristan).
Type Tepe Giyan II: 1600-1400 v. C.
Hoogte 30 cm. Breedte 28 cm.
Privéverzameling.

27 Kom met oor en kielvormig profiel

Geel-groene gebakken aarde.
Zwarte versiering van horizontale

lijnen, die over verschillende plaatsen op het bovenste deel van de vaas verdeeld zijn.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan II, 1600-1400 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 7,8 cm.
Privéverzameling.
Vergelijking: G. Contenau en R. Ghirshman, Tepe Giyan, pl. 22, graf 71, n° 2.

28 Vaas met kielvormig geprofileerde wand

Beige gebakken aarde. Bruin-zwarte beschildering. De schouder is versierd met gearceerde driehoeken, de buik met gearceerde banden, die vertikaal lopen en over verschillende plaatsen zijn verdeeld.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan II, 1600-1400 v. C.
Hoogte 14,5 cm. Diam. 8,5 cm.
Privéverzameling.

29 Vaas met twee ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Beige-bruine deklaag. Bruin-zwarte versiering. De buitenwand is verdeeld met tegenoverstaande driehoeken tussen evenwijdige stroken. In het veld, gestippelde cirkels. De binnenwand is versierd met gearceerde ruiten en damborden, die door puntige driehoeken gescheiden metopen vormen.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan II, 1600-1400 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 12 cm.
Privéverzameling.

30 Beker op voet

Gebakken aarde. Lichtbruine deklaag. Zwarte versiering van cirkellijnen.

Streek van Nihavand. Type Tepe Giyan IA, 1400-1200 v. C.
Hoogte 14 cm. Diam. 6,5 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: Vanden Berghe, Archéologie, pl. 113d.

31 Schaal op kleine voet

Gebakken aarde. Beige deklaag. Donkerbruine versiering. De buitenzijde van de schaal is aan de rand versierd met drie cirkellijnen en drie zigzags. Drie motieven in vorkvorm waarvan de stelen samenkomen in het midden, versieren de binnenzijde van de schaal. Het veld tussen de stelen vertoont een ster.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 12 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

32 Schaal op kleine voet

Gebakken aarde. Beige deklaag. Donkerbruine versiering. De buitenzijde van de schaal is aan de rand versierd met twee evenwijdige lijnen en een drievoudige zigzag. De binnenversiering bestaat uit drie drievoudige zigzags die afwisselen met drie stroken van gearceerde top-tegeneenliggende driehoeken. Drie sterren sieren het vrije deel tussen de motieven.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 13 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

33 Schaal op kleine voet

Gebakken aarde. Bruine deklaag. De zwartbruine versiering omvat buitenuit drie evenwijdige lijnen en drie zigzags; binnenin twee kruisende stroken van gearceerde top-tegeneenliggende driehoeken.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 6,5 cm. Diam. 12 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

34 Schaal op kleine voet

Gebakken aarde. Rozerode deklaag. De bruinzwarte versiering bestaat uit drie onregelmatige zigzags tussen evenwijdige lijnen op de buitenwand; binnenin drie vorkvormige motieven waarvan de stelen samenkomen in het centrum. Twee ruimten tussen de stelen zijn versierd met één, de derde met twee sterren.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 6,7 cm. Diam. 13 cm.
Verz. K. B. Kremer, Den Haag.

35 Schaal op kleine voet

Gebakken aarde. Rode deklaag in het midden van de binnenwand. De bruinzwarte versiering op de buitenwand bestaat uit drie zigzags, op de binnenzijde uit vorken met dubbele tanden, en waarvan de stelen samenkomen in het midden. In twee ruimten tussen de stelen, een zandlopermotief (of weergave van een gestileerd bokje).

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Diam. 14 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

36 Schaal

Gebakken aarde. Deklaag: bruinrood en beige buiten, binnen beige. Donkerbruine versiering; op de buitenwand een zigzag tussen twee evenwijdige stroken; binnenin onregelmatig dooreengestrengelde stroken; sterren in de tussenruimten.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 5,8 cm. Diam. 14,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

37 Kleine konische schaal met platte basis

Gebakken aarde. Deklaag: beige en bruinrood buiten, beige binnen. Donkerbruine versiering. Op de rand een zigzag lijn; twee evenwijdige lijnen en drie zigzags versieren de buitenkant; terwijl op de binnenwand, met gearceerde driehoeken gevulde stroken naar het midden toelopen.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 10 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

38 Schaal met platte basis

Gebakken aarde. Deklaag: roze en bruinrood buiten, roosachtig binnen. Drie evenwijdige lijnen en een drievoudige bruinzwarte zigzag versieren de buitenwand, die twee knobbels en een ingekerfde handgreep heeft. Binnenin vier bruinrode vorken, met een zwarte cirkel rondom; hun stelen komen samen in het midden.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 12 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

39 Kleine schaal

Gebakken aarde. Geelroze deklaag. Op de rand een duimring. Zwarte versiering. Een zigzag tussen twee evenwijdige stroken versiert de buitenkant. Op de binnenwand een groot kruis, waarvan elke tak op een vork uitloopt, op evenwijdige lijnen.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 4,5 cm. Diam. 10,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

40 Kleine schaal met platte basis

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag buitenuit; beige binnennin.

Een ingekerfde duimring is aangebracht op de rand. Donkerbruine versiering. Een zigzag tussen twee evenwijdige stroken versiert de buitenwand; op de binnenwand een kruis, waarvan elke tak eindigt op onregelmatige zigzags. Omgekeerd ziet de schaal eruit als een schildpad.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 3 cm. Diam. 8,3 cm.
Privéverzameling.

41 Kleine schaal

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag onderaan en binnenin; beige op de rest van de oppervlakte. Ingekerfde duimring op de rand. Donkerbruine versiering. Drie evenwijdige stroken en een dubbele zigzag op de buitenwand. Een slinger op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 3,5 cm. Diam. 6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

42 Kleine schaal op voet

Gebakken aarde. Beige deklaag. Donkerbruine versiering. De buitenwand is versierd met twee zigzags, waarvan de bovenste geplaatst is tussen twee evenwijdige stroken. Tussen de hoeken van de tweede zigzag staan pijlen afgebeeld. Een getande band siert de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600 - 1200 v. C.
Hoogte 5,5 cm. Diam. 7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

43 Schaal met rechte wanden en platte bodem

Gebakken aarde. Rode deklaag op de basis en op de binnenrand; beige op de rest. Een oor in de vorm van een

moeilijk te identificeren dier staat op de rand. Bruinzwarte versiering. Een reeks vierkant doorgesneden ruiten tussen een dubbele evenwijdige lijn die door een dambord onderbroken wordt onder het oor, versiert de buitenwand van de schaal. De binnenrand is versierd met een drievoudige zigzag.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

44 Schaal met kielvormig profiel

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag onderaan de buitenwand, op de basis en op de bovenrand (weggeveegd); beige deklaag elders. Twee ingekerfde handgrepen (waarvan één gebroken is) op de rand. Donkerbruine versiering. De buitenwand is versierd met zigzags tussen twee evenwijdige stroken; bruinzwarte cirkels versieren de bovenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 12 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

45 Grote schaal

Gebakken aarde. Beige deklaag binnenin en op het versierde gedeelte van de buitenrand; roodbruin onderaan en op de bovenrand. Bruinzwarte versiering. Een vervormde maeander als versiering van de buitenwand; sierslinger op de bovenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 11 cm. Diam. 18,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

46 Schaal met oortje

Gebakken aarde. Beige-roze deklaag onderaan aan de buitenwand en op het versierde gedeelte van de

buitenwand. Het niet-versierde deel van de buitenwand heeft een roodbruine deklaag. Donkerbruine versiering. Twee drievoudige zigzags tussen evenwijdige stroken als buitenversiering.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 15 cm.
Privéverzameling.

47 Schaal met ingekerfde handgreep

Gebakken aarde. Grijsbeige deklaag; bruinrood onderaan de buitenwand. Zwartbruine versiering. Een zigzag tussen evenwijdige stroken als buitenversiering. Gekruiste stroken als binnenversiering.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 13,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

48 Grote schaal met twee ingekerfde knoppen

Gebakken aarde. Beige deklaag, bruinrood onderaan de buitenwand. Bruinzwarte versiering. Strook van vier zigzags tussen evenwijdige lijnen. Polychrome binnenversiering: een soort van hakenkruis met gerekte armen (rood met zwarte lijnen omlijst).

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 21 cm.
Verz K.B. Kremer, Den Haag.

49 Schaal met ingekerfde handgreep

Gebakken aarde. Beige deklaag; bruinrood onderaan de buitenwand. Bruinzwarte versiering: driehoeken tussen evenwijdige stroken. Polychrome binnenversiering: een soort van hakenkruis met gerekte armen (rood, omlijst met zwart en bruin). De ruimten worden versierd met tegenstaande driehoeken; op de bovenrand eveneens driehoeken.

Sakkizabad. Ong 1600-1200 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Diam. 17 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
(zie omslag).

50 Grote schaal met oortje

Gebakken aarde. Beige en donkerbruine deklaag buiten, rood binnen. Donkerbruine buitenversiering: een drievoudige zigzag tussen evenwijdige stroken. Polychrome binnenversiering: een groot beige kruis dat met zwart en beige stippellijn is omlijst. Twee armen lopen uit op vorken. Zwarte en beige cirkels vullen de ruimte tussen de takken en de bovenrand van de schaal.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 22 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

51 Schaal op voet, met vier vogels bovenop

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag. Bruinzwarte buitenversiering: lijnen die zich tussen evenwijdige stroken verstrengelen. Polychrome binnenversiering: middenin een beige, zwart-omlijnd hakenkruis; netwerk en zwartbruine dubbelbijlen. Kantstrook als versiering van de bovenrand; de vogels vertonen zwarte strepen.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

52 Schaal met kielvormig profiel

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Binnenin, een drievoudige evenwijdige lijn op de rand, een drievoudige zigzag en lager een drievoudige meander tussen twee groepen van twee evenwijdige lijnen. Vier gelijnde driehoeken op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 18 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

53 Grote schaal met twee ingekerfde knoppen

Gebakken aarde. Bruinrode en beige deklaag. Bruinzwarte versiering. Op de buitenwand een drievoudige kabel tussen evenwijdige lijnen en ook een drievoudige meander. Vier gelijnde driehoeken op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 17,5 cm. Diam. 21,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

54 Grote schaal

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Drievoudige evenwijdige strook langsheen de rand; onderaan een strook van vier zigzags en een andere met meanders op de buitenwand. Drie groepen groefstrepen op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

55 Schaal met kielvormig profiel

Gebakken aarde. Beige en roodbruine deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten: een sliert doorsneden ruiten tussen evenwijdige lijnen; onderaan een dubbele zigzag. Binnenin, zwarte versiering van doorsneden evenwijdige lijnen.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 26 cm.
Privéverzameling.

56 Kom met oor

Gebakken aarde. Roze en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Op de

buitenwand twee drievoudige zigzags tussen evenwijdige lijnen. Drie groepen groeflijnen op de binnenwand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 9 cm.
Privéverzameling.

57 Kom met oor

Gebakken aarde. Roze en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering: een dubbele meander tussen evenwijdige strepen binnenin; drie groepen groeflijnen als binnenversiering.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 9,5 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

58 Kom met oor

Gebakken aarde. Beige deklaag. Bruine versiering. Buiten, een kabel en een reeks gearceerde ruiten tussen evenwijdige stroken. Groeflijnen op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 9,5 cm. Diam. 9,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

59 Grote kom met oor

Gebakken aarde. Bruine deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten, een dubbel evenwijdige lijn; een drievoudige zigzag en een reeks gebroken drielijnen. Tussen de lijnen, twee sterren. Groeflijnen op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 13 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

60 Beker met twee oren

Gebakken aarde. Beige en bruine deklaag (ten dele uitgeveegd). Bruinzwarte versiering. Buiten, een reeks

tegeneenstaande driehoeken en loodrechte lijnen tussen evenwijdige stroken. Lager, een reeks doorsneden ruiten die eveneens tussen evenwijdige stroken zijn geplaatst.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 41 cm. Diam. 11 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

61 Kom met ingekerfde handgreep

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag (de bruinrode deklaag onderaan is verdwenen). Bruinzwarte versiering. Buiten, een dubbele zigzag tussen evenwijdige stroken en een onregelmatige meanderlijn. Vier doorstreepte driehoeken op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 14,5 cm.
Privéverzameling.

62 Kom

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag (onderaan op de buitenwand uitgeveegd). Bruinzwarte versiering. Een reeks top-tegeneen liggende driehoeken tussen evenwijdige stroken en een meander tussen evenwijdige stroken als buitenversiering. Drie stroken binnenin.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 12 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

63 Kom

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag (grotendeels uitgeveegd). Bruinzwarte versiering. Buiten, een kabel tussen evenwijdige stroken en een schaakbordstrook die met kruisen afwisselt.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 11 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

64 Vaas met twee ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten, een dubbele strook van doorsneden lijnen tussen evenwijdige strepen. Drie groepen groeflijnen op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 9,5 cm. Diam. 8,5 cm.
Privéverzameling.

65 Vaas met twee ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Bruinrode deklaag. Zwarte versiering (grotendeels uitgeveegd): doorsneden ruiten tussen evenwijdige lijnen, een vogel. Een viervoudige zigzag als binnenversiering.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 14,5 cm. Diam. 15 cm.
Privéverzameling.

66 Driepotige schaal met ingekerfde handgreep

Gebakken aarde. Roodbruine deklaag (vrijwel uitgeveegd). Bruinzwarte versiering. Buiten, een drievoudige zigzag; binnen en middenin een door sterren en breuklijnen omgeven hakenkruis.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 17,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

67 Driepotige vaas met ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Roze en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten, twee rijen gearceerde driehoeken en groepen van drie loodrechte groeflijnen : lager, een reeks

doorsneden ruiten en een sierslinger; vandaar uit en naar onder toe, drie dubbele zigzags. Vier groepen van telkens vier groeflijnen op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 11 cm.
Privéverzameling.

68 Driepotige vaas met twee ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Bruinrode en roze deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten een kabel tussen evenwijdige lijnen en een strook met grote doorsneden ruiten, tussen evenwijdige lijnen. Drie driehoeken op de binnenrand. Twee snoergaten op de rand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 11 cm. Diam. 9,5 cm.
Verz. K. B. Kremer, Den Haag.

69 Kleine driepotige vaas met ingekerfde handgrepen

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Buiten, een kabel tussen evenwijdige stroken en een reeks doorsneden driehoeken; zigzag op de binnenrand.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 7,2 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

70 Fles

Gebakken aarde. Beige-roze en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. De hals is versierd met een drievoudige dubbele zigzag tussen horizontale lijnen. Kleine schuinlopende gegroefde stroken op de schouder, een drievoudige meander tussen een dubbele evenwijdige lijn op de buik.

Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 12,5 cm. Diam. 4,2 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

71 Cylindrische beker met gewelfd profiel

Gebakken aarde. Beige deklaag.
Bruinzwarte versiering. Buiten, een drievoudige zigzag tussen evenwijdige stroken, een drievoudige meander, eveneens tussen evenwijdige stroken, en een andere zigzag onderaan.
Drie groepen groeflijnen op de binnenrand,
Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 11 cm. Diam. 9 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

72 Cylindrische beker met gewelfd profiel

Gebakken aarde. Beige en bruinrode deklaag. Bruinzwarte versiering. Drie reeksen doorsneden ruiten tussen evenwijdige stroken buiten uit.
Drie groepen groeflijnen op de binnenrand.
Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 10,2 cm. Diam. 9 cm.
Privéverzameling.

73 Panter

Beige gebakken aarde, die versierd is met bruine groef- en stippellijnen.
Sakkizabad. Ong. 1600-1200 v. C.
Hoogte 4,8 cm. Lengte 7 cm.
Privéverzameling.

De Protohistorie

De protohistorie wordt gekenmerkt door de inval van de Iraanse stammen op de Iraanse hoogvlakte. Tussen 1200 en 1000 v. C. doen zich diepgaande veranderingen voor op de Iraanse hoogvlakte waardoor zowel het godsdienstige als het sociale en het materiële leven werden beinvloed. Die veranderingen werden door opgravingen op meerdere sites vastgesteld. Dat wij door die invallen met een nieuwe bevolking te doen krijgen, kunnen wij afleiden uit het volgende:

1) De doden worden niet meer onder de huizen begraven zoals tijdens de hele prehistorie. Thans worden echte dodensteden of nekropolen aangelegd op enige afstand van de dorpen, die tot versterkte nederzettingen worden omgebouwd. Deze nekropolen waren oorspronkelijk bovengronds, maar in de loop der tijden heeft een laag aanslibbing van 1,5 tot 2,5 m ze overdekt.

2) Meestal (in Khurvin niet) hebben die graven het uitzicht van megaliet- of steenkistengraven, d.w.z. met wanden van kalksteenplaten of grote breukstenen. De dode werd met het grafmobilair in het graf neergelegd. Daarna werd het met aarde gevuld en toegedekt met kalksteenplaten.

3) Het rijke grafmobilair bestond hoofdzakelijk uit keramiek en metalen voorwerpen. Vooral veel aardewerk dat voedsel en drank bevatte voor het na-aardse leven van de dode. Dat aardewerk is het meest representatief voor het grafmobilair. Hierbij dient onmiddellijk onderstreept dat dit vaatwerk niets gemeens heeft met het aardewerk uit de prehistorie. Het beschilderd aardewerk — het meest kenmerkend element van de materiële kultuur van de prehistorische tijd — is volledig verdwenen. De keramiek van de nieuwe bevolking wordt gekenmerkt door grijs-zwart of rood vaatwerk, soms gepolijst maar nooit beschilderd. De versiering bestaat slechts uit incisering, uit geometrische tekeningen die met de polijststeen zijn aangebracht, ofwel uit opleg van cannelures en knopen.

De vaasvormen van deze onbeschilderde keramiek der Iraniërs zijn nieuw, alhoewel er wel enig verband bestaat met de vormen van het beschilderd aardewerk uit de vorige periode (Sakkizabad). De buikige kan met lange open gietsnavel, die een kopie is van metalen prototypes, heeft de meest typische vorm. Zij werd waarschijnlijk uitsluitend gebruikt tijdens begrafenisriten. Vele vazen hebben overigens zulke dunne wanden (bv. Amlash) dat ze nooit voor dagelijks gebruik kunnen aangewend zijn Ook de diervormige vazen en de rhytons, die in deze periode opgang maakten, waren voor begrafenisriten bestemd.

4) Het grafmobilair van deze nieuwe bevolking bevatte ook een rijke verscheidenheid aan metalen voorwerpen. Aanvankelijk meestal brons, zelden ijzer dat echter in een latere periode overwegend zal aangetroffen worden. Deze metalen voorwerpen waren o.m. wapens (dolkens, degens, lansen en speerpunten, knotsen en bijlen), gereedschap (vazen, grote vorken en lepels, nijptangen) en opschikartikelen (diademen, armbanden, oor- en vingerringen, enkelringen, haar- en kleed spelden, spiegels, en, halssnoeren waaraan klokjes en votiefbeeldjes hingen). Ook vele gouden en zilveren juwelen treft men aan.

5) Het ontluiken van de dierenstijl. De Iraniërs, die als ruiters of jagers vaak in de

omgeving van dieren vertoefden, hebben het dier in hun kunst uitgebeeld en een dierenstijl gekreëerd die zo kenschetsend is voor de Iraanse kunst. De vazen hebben dikwijls de vorm van een dier (vogels, herten, paarden). Soms krijgt alleen de tuit of het oor die vorm. Ook in de metaalkunst is de dierenstijl sterk vertegenwoordigd (bv. bij de Bronzen van de Luristan)

De Iraniërs, die tussen 1200 en 1000 Iran binnenvielen, waren niet de eerste binnenvallende Indo-europeanen. Op het einde van het 3e millennium v. C. (2000-1900) moet een eerste golf Indo-europeanen naar de Iraanse hoogvalkte ingeweken zijn, zoals blijkt uit de vondsten van Tepe Hissar III B-C, Yarim Tepe, Tugang Tepe, Shah Tepe. De materiële kultuur van deze bevolkingen vertoont immers verwantschap met die van de Iraanse invallers : grijs, zwart of rood gepolijst, onbeschilderd aardewerk. De invloed van deze eerste Indo-europese kultuur moet zich uitgestrekt hebben tot in Klein-Azië. De Hittieten, die tussen 2000 en 1900 Klein-Azië binnenvielen, vervingen er immers ook het beschilderd aardewerk van de autochtonen door grijs-zwart of roodbruin onbeschilderd vaatwerk. Tussen 2000 en 1900 v. C. waren het slechts sporadische inwijkingen van Indo-europese volksstamen, maar op het einde van het 2e millennium en bij het begin van het eerste millennium volgen belangrijke golven elkaar op. Die kan men dan als Iraniërs bschouwen die de autochtone bevolking geleidelijk zullen vervangen.

Een eerste belangrijke golf van Iraanse inwijkelingen treft men aan te Tepe Siyalk A-B, te Sakkizabad en te Khurvin-Chandar alsook te Hasanlu V - IV. Daarop volgen nieuwe groepen inwijkelingen waarvan wij de materiële kultuur aantreffen te Kalar Dasht en te Amlash.
In de 9e eeuw v. C. waren de Iraniërs reeds stevig gevestigd op de Iraanse hoogvlakte. De annalen van de Assyrische koning Shalmanasar III (859-824 v. C.) vermelden immers reeds de Parsua (de Perzen) ten westen en ten zuidwesten van het Urumiyahmeer, en de Madai (de Meden) ten zuidoosten van Ecbatane (= Hamadan). Omstreeks 700 v. C. waren de Perzen reeds afgezakt naar het zuidoosten, in het Bakhtiari gebied (het oude Parsumash) en in de Fars.

De vraag dient gesteld waar de dragers van deze nieuwe kultuur vandaan komen. Drongen zij ten westen langs de Kaukasus (westelijke kant van de Kaspische zee), ofwel ten oosten (oostelijke kant van de Kaspische zee) Iran binnen? Of wellicht langs beide zijden tegelijk? Voorlopig blijft het moeilijk daarop te antwoorden. Wij kennen nog niet genoeg plaatsen, waar die beschavingsvormen hebben bestaan. Eerst zou een systematische prospektie van de hele kuststrook van de Kaspische zee (d.w.z. de provincies Talysh, Ghilan, Mazandaran en Gurgan) moeten ondernomen worden om de ontbrekende schakels aan te vullen. Dan pas kan het probleem van de oorsprong der Iraanse volksverhuizingen met kans op welslagen aangepakt worden. Dan pas kunnen de wegen aangeduid worden langwaar de Iraanse inwijkelingen gekomen zijn.

Dus omstreeks 1200 v. C. verandert het beeld van duizendjarige continuiteit op de Iraanse hoogvlakte. Nieuwe invasies komen vanuit het noorden in opeenvolgende golven.

Overal verschijnt grijs-zwart aardewerk, zowel op reeds lang bewoonde plaatsen als op plekken die tevoren niet bewoond waren. Voorbeelden van het eerste zijn Tepe Giyan en Sakkizabad, van het laatste Khurvin, Chandar, Pashand en andere, terwijl ook in het lang tevoren verlaten Tepe Siyalk (sinds 3000 v. C.) zich nieuwe bewoners vestigen. Het gekleurde aardewerk verdwijnt voor altijd, behalve in Tepe Siyalk en in de Luristan, waar omstreeks 800 v. C. weer beschilderd aardewerk gevonden wordt zij het van een geheel ander type dan het vroegere.

We geven thans de kenmerken van de Keramiek van de verschillende plaatsen op de tentoonstelling aanwezig. Ofschoon al deze plaatsen gekenmerkt worden door onbeschilderd grijs-zwart aardewerk, zijn er toch niettermin chronologische en regionale verschillen waar te nemen. Chronologisch kan dit grijs-zwart aardewerk in twee voorname fasen ingedeeld worden: een eerste fase, de oudere verwant aan het aardewerk van Tepe Siyalk V A wordt + 1200-1000 gedateerd, een tweede fase verwant aan het aardewerk van Tepe Siyalk VI B, wordt tussen 1000-800-750 vóór C. geplaatst. Geografisch stelt men verschillende groepen vast:

Eerste groep: Sakkizabad en Khurvin-Chandar
Een eerste groep vertoont het aardewerk van Sakkizabad met daarbij Khurvin-Chandar en enkele sites gelegen aan de zuidelijke hellingen van het Elburzgebergte. Deze groep vertoont vooral keramiek van de eerste fase, ofschoon erin ook wel vazen van de tweede fase voorkomen.

a. Sakkizabad

De klandestiene opgravingen te Sakkizabad hebben niet alleen beschilderd, maar ook onbeschilderd aardewerk aan het licht gebracht. Dit onbeschilderd grijs-zwart aardewerk kan in twee soorten ingedeeld worden:

a) zacht-lichtgrijs aardewerk met dunne grijze deklaag, slecht gebakken en met de hand gemaakt

b) glanzend gepolijst grijs-zwart aardewerk dat op het wiel werd gedraaid en harder gebakken is daarom ziet het er donkerder uit.

Het is mogelijk dat deze tweede soort ietwat later moet gedateerd worden. De vormen van dit onbeschilderd aardewerk zijn typisch voor de eerste faze van de Iraanse invallen; zij zijn ook verwant met de vazen uit de nekropolis van Tepe Sijalk V A. Zo wordt een datering tussen 1200-1000 zeer aannemelijk. Enkele vormen (101, 102), kunnen reeds tot het begin van de tweede fase behoren.

Treffend is de overeenkomst tussen verschillende vormen van de vroegere prehistorische keramiek en die van het nu onbeschilderde grijs-zwarte aardewerk. als daar zijn: de schoteltjes op kleine voet, de tas met oor, de driepotige vazen en de bekers. Daarbij valt op, dat sommige beschilderde motieven uit dit beschilderde aardewerk thans in het onbeschilderd aardewerk overgenomen werden maar dan als ingekerfde versiering (68 met 95).

Daaruit kan wellicht worden afgeleid dat de kultuur van het grijs-zwarte aardewerk gedeeltelijk samenviel met deze van het beschilderde vaatwerk. Waarschijnlijk hebben

de Iraanse veroveraars een tijdlang samen geleefd met de autochtone bevolking. Het is dan ook mogelijk dat deze Iraniërs een deel der vormen van de beschilderde vazen hebben overgebracht op het onbeschilderde vaatwerk met een ingekerfde versiering; ook de patronen daarvan zijn uit de beschilderde keramiek gehaald.
Samen met dit onbeschilderde aardewerk werden ook (maar in geringe hoeveelheid) metalen voorwerpen als lansen, pijlpunten en bijlen gevonden; het betreft hoofdzakelijk brons. Merkwaardig zijn de bronzen beeldjes van paarden die zeer typisch zijn voor Sakkizabad.

b) **Khurvin-Chandar**
Khurvin en Chandar zijn twee nekropolen die dicht bij elkaar liggen, op zowat 80 km ten noordwesten van Teheran en 30 km ten noordwesten van Karadj. Sinds 1948 werd er klandestien te Khurvin gegraven, te Chandar iets later. De Iraanse Archeologische Dienst verrichte enige onderzoekingen te Khurvin in mei 1950, in de winter 1954 voerden onze Belgische Missie eveneens opgravingen uit. Deze vindplaatsen zijn vrijwel uitgeput, ofschoon nog klandestien gegraven wordt.
De Keramiek van Khurvin-Chandar behoort grotendeels tot de Sijalk V A kultuur zij vertoont treffende overeenkomst met die van Sakkizabad, ofschoon ook keramiek van de tweede fase uit deze plaatsen bekend is. De hier tentoongestelde keramiek valt volledig in de eerste fase, uitgezonderd enkele typen die behoren tot het begin van de tweede, nl. karaffen (129 tot 134), sauskommen (138-140) en de kruiken met de lange open giettuit.

Tot dezelfde kultuur van Khurvin-Chandar behoren de sites Khur, Pashand, Hev, Ushbeghi en Mian Kuh.

Tweede groep : Hasanlu
Te Hasanlu worden sinds 1956 belangrijke opgravingen verricht door het University Museum van Philadelphia onder leiding van R. H. Dyson Jr. De op de tentoonstelling aanwezige keramiek van Halansu valt in de tweede fase (1000-800) en behoort tot de Hasanlu IV laag. Ze wordt gekenmerkt door ruw, dikwandig, grijs-zwart aardewerk, bij voorkeur met diepe inkervingen.

Derde groep : Ardabil
In de streek van Ardabil, in de Talish, worden sinds een vijftal jaren klandestiene opgravingen verricht. De keramiek van deze streek vertoont een donkere, bijna zwarte kleur, die vaak gepolijst is. Hierbij komen vooral bekers met twee oren, rythons en diervormige vazen voor. Deze keramiek vertoont verwantschap met deze van de Russiche Talish en Kaukasus.

Vierde groep : Amlash
Amlash is de verzamelnaam voor een groot aantal kunstvoorwerpen die sinds 1959 op de antikwiteitenmarkt te Teheran verschenen en sindsdien in vele musea en belangrijke privéverzamelingen van Europa en Amerika terechtkwamen. De grote hoeveelheid Amlash-materiaal die de laatste jaren verscheen is verbazingwekkend. Een aktieve handel waarbij helaas ook niet weinig valse stukken voorkomen — men denke dan in de eerste plaats aan de teriomorfische vazen in de vorm van gebochelde runderen, herten en aan terracotta-figuur-

tjes — bloeit nog steeds. De voorwerpen die op de markt verschijnen behoren tot twee afzonderlijke perioden. Enerzijds voorwerpen afkomstig uit megalitische graven van de protohistorische tijd, die bestaan uit onbeschilderd gepolijst rood of bruinzwart aardewerk, terracotta dier- en mensenfiguren, bronzen wapens en figuurtjes, en edelsmeedwerk. Anderzijds vindt men bronzen en zilveren schotels, glaswerk, ijzeren wapens, zegels, en pronkjuwelen die tot de partische en sassanidische periode behoren.

De sites die de verzamelnaam « Amlash » dragen, liggen op de dichtbegroeide noordhellingen van het Elburggebergte ten zuidwesten van de Kaspische Zee in de Dailamanstreek d. c. het zuidelijk deel van de provincie Guilan. Ofschoon de meeste dezer nekropolen op hoogten van 2000 m. en meer liggen, bevinden zich andere, zoals Marlik Tepe, in de vlakten. Buiten enkele archeologische onderzoekingen die op kleine schaal door de Iraanse archeologische djenst werden verricht te Garmabak te Tumadjan en te Iman, zijn twee belangrijke wentenschappelijke missies werkzaam geweest in dit gebied. Een Japanse archeologische missie, onder leiding van Professor Namio Egami, verrichtte van juni tot september 1960 opgravingen in nekropolen op vier plaatsen, (Ghalekuti I, Lasulkan, Khoramrud, en Norzmahal) nabij Espeli een klein dorp in het Dailaman distrikt.

In 1962 ondernam de Iraanse archeologische dienst, onder leiding van Professor E.O. Negahban, opgravingen op de Marlik Tepe, 14 km ten noorden van Rudbar, in de vlakte van de Gohar Rudrivier, waarbij sensationele ontdekkingen werden gedaan. Talrijke gouden en zilveren bekers en schalen waarop taferelen in relief voorkomen, prachtige teriomorfische vazen in de vorm van bultossen, herten en terracotta figuurtjes kwamen te voorschijn.

De tentoonstelling zelf biedt een algemeen overzicht van de verschillende vondsten uit de protohistorie die in de Amlashstreek gedaan werden.

1. Het aardewerk is vanzelfsprekend het meest representatieve voor de voorwerpen die in de megalitische graven van deze nekropolen ontdekt werden. Het aardewerk van de Amlash-Kultuur, dat steeds onbeschilderd is, onderscheidt zicht op het eerste zicht van dat van de Sakkizabad en Khurvin-Chandar groep. In de Amlash-Kultuur treft men ten minste drie belangrijke keramieksoorten aan.

a. een fijn, zeer licht aardewerk, prachtig gepolijst met zeer dunnen wanden. Ofschoon de hoofdkleur donkerbruin is, komen ook andere schakeringen als grijs, kreemkleurig, bruin, en sterkzwart voor. Vaak heeft dit aardewerk het uitzicht van geaderde en gespikkelde steen (bv. nr 119 tot 212, 219 tot 222, 228, 229, 235, 254, 255, 258).

b. een minder fijn aardewerk, tamelijk zwaar met dikkere wanden maar ook hooggepolijst; de kleuren zijn grijs, bruin en zwart, waarbij vaak ook allerlei soorten van gepolijste lijnenversiering voorkomen (bv. nr 177 tot 179, 189, 191, 197, 226, 233, 234, 239, 247, 249).

c. Een oranje-rood aardewerk, meestal fijn met dunne wanden en goed gebakken. Dit aardewerk is verwant aan dit uit Kalar Dasht (vb. nr 176, 185 tot 188, 227, 230, 251 tot 253, 256, 266 enz..).

Het aardewerk van Amlash vertoont een rijke variëteit aan vormen. Ofschoon ver-

schillende vormtypen zoals, o. m. de vazen met lange open gietgeul, verwant zijn aan die van de Sakkizabad en Khurvin-Chandar groep, schijnt hun vormgeving toch in een verder stadium van ontwikkeling te verkeren, zodat ze ietwat jonger zijn dan de vazen van de Sakkizabad en Khurvin-Chandar groep. De Keramiek van Amlash vertegenwoordigt eerder de tweede fase. Bijzonder mooi zijn de typische snavelkannen die een gestileerde weergave van de kraanvogel beogen en de talrijke dierfiguren: bultige stieren, herten waarbij de plastische lichaamsvormen opvallen en een zeer moderne indruk geven. Dit aardewerk van Amlash openbaart zich door zijn plastische schoonheid en door zijn zuivere vormgeving. Het getuigt van de uitstekende technische begaafdheid en van de hoge kunstzin van de Amlash-pottenbakker. Hij schiep kunstwerken die heel dicht bij de schoonheid en de artistieke sensibiliteit van kunstwerken uit deze eeuw staan.

2. Bronzen voorwerpen. Behalve aardewerk wordt er in de Amlashstreek ook een geweldige hoeveelheid brons gevonden: gebruiksvoorwerpen, wapens zoals speerpunten, bijlen en dolken, en sieraden. In tegenstelling met het aardewerk vertoont het brons meer verwantschap met andere kulturen; enerzijds met die van de Talish en Kaukasus en anderzijds met die uit de Luristan. Nochtans vertonen ook hier voorwerpen eigen stijlkenmerken, zoals de dolken die in de Amlashkultuur vaak een uitgetand hecht hebben.

Talrijke bronzen hangers in de vorm van dierfiguurtjes zoals herten, bultossen, soms leeuwen, tijgers en paarden, werden in de graven gevonden. Bij al deze voorwerpen, zowel keramiek als bronswerk, valt de grote voorliefde voor de afbeelding van het dier op.

De edelsmeedkunst waarbij gouden en zilveren juwelen en prachtige halssnoeren met kralen in schelp, glaspasta, halfedelstenen voorkwamen, kende een ongemene bloei in de Amlashkunst. Deze wordt verder afzonderlijk behandeld.

Datering. Aangezien deze voorwerpen van de Amlash-Kultuur afkomstig zijn van niet-wetenschappelijke opgravingen, kan de datering maar bij benadering aangegeven worden. De Amlash-Kultuur dient in het begin van het eerste millennium v. C. gedateerd te worden en wel om volgende redenen: ijzeren voorwerpen werden weinig ontdekt; een zekere verwantschap met het vaatwerk van Tepe Siyalk VI B valt op; de bronzen voorwerpen vinden huns gelijke in die van de Talish en de Luristan Kultuur. Weliswaar zijn sommige vaastypen verwant aan die van de Khurvin-Chandargroep, maar bij nader onderzoek merkt men op dat ze een verdere ontwikkelingsgraad vertonen. In zijn geheel gezien dient de Amlash-Kultuur geplaatst te worden tussen 1000 en 800 v. C., Het is echter niet uitgesloten dat sommige voorwerpen moeten gedateerd worden + 1100 v. C., en andere omstreeks 700 v. C.

74 Schotel in de vorm van een afgeknotte kegel

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 4,8 cm. Diam. 11 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IX - 43. R. Ghirsman, Siyalk, vol. II, pl. XXXVII - S 435.

75 Schotel in de vorm van een afgeknotte kegel

Donkergrijze gebakken aarde.
Drie ingekerfde knoppen onder de buitenrand.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 11,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IX - 41. R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. XLV - S 658 b.

76 Schotel in de vorm van een afgeknotte kegel

Donkergrijze gebakken aarde. Buiten- en binnenwand met ingekerfde lijnen versierd.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,8 cm. Diam. 15,8 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

77 Schotel in de vorm van een afgeknotte kegel

Grijze gebakken aarde. Versiering met ingekerfde lijnen. Drie handgrepen op de buitenrand.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 41,5 cm. Diam. 26,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. XLI-S 498 a.

78 Grote schaal in de vorm van een afgeknotte kegel

Grijszwarte gebakken aarde. Rondom groepen ingekerfde lijnen.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 19,5 cm. Diam. 31 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IX-43.

79 Schotel

Grijszwarte gebakken aarde. Een sierslinger is door een polijststeen aangebracht. Drie ingekerfde knoppen.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6,3 cm. Diam. 16,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

80 Miniatuurschotel op ringvoet

Grijze gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 3,2 cm. Diam. 5,5, cm.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 125. R. Ghirsman, Siyalk, vol. II, pl. XLVI - S 669.

81 Miniatuurschotel op ronde basis

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 12 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 125. R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. XLVI - S 669.

82 Schaal op ringvoet

Lichtgrijze gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 12 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 125. R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. XLVI - S 669.

83 Schaal op verwijdende holle voet

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 13 cm.
Verz. K. B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 130. G. Contenau en R. Ghirshman, Giyan, Str. I, graf 7, n° 2.

84 Grote schaal op verwijdende voet

Grijszwarte gebakken aarde. Twee snoergaten op de rand.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15,5 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

85 Kom met oor

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 7 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 87.

86 Kom met oor op ringbasis

Grijze gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 5,5 cm. Diam. 4 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 73.

87 Kom op ringbasis met ingekerfde knop en drie knoppen

Gebakken aarde. Groenachtige deklaag.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

88 Kom met oor, op ringvoet

Donkergrijze gebakken aarde. Versierd met door een polijststeen aangebrachte lijnen.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. X - 70.

89 Beker met oor op ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 9,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XIII, 93.

90 Kelkvormige vaas met oor en voet

Gebakken aarde. Roze deklaag binnenin, roodbruin buiten.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 13,2 cm. Diam. 8,6 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XIV - 100.

91 Kelkvormige vaas met oor en voet

Grijszwarte gebakken aarde.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 7,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 113.

92 Schaal met drie pootjes en verwijdende rand

Grijszwarte gebakken aarde.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 5,5 cm. Diam. 11,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

93 Schoteltje op drie poten

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Diam. 13,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXIII - 185.

94 Driepotige kookketel met twee ingekerfde knoppen

Grijze gebakken aarde. Twee snoergaten op de bovenrand.

Sakkizabad. Ong. 1200 - 1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXV - 192.

95 Driepotige kookketel

Gebakken aarde. Lichtgrijze deklaag. Als buitenversiering: zigzags, groeflijnen en gegrifte cirkels; ook een reeks vogels in reliëf onder de ingekerfde bovenrand. De poten zijn eveneens met dikke groeflijnen doorkerfd.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15,5 cm. Diam. 12,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

96 Rondbuikige vaas op ronde basis

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200 - 1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 7,8 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol II, pl. II, n° 5.

97 Dikbuikig vaasje op ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 7 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

98 Rondbuikige vaas

Grijszwarte gebakken aarde.
Als buitenversiering: groeflijnen en gegraveerde zigzags, alsmede kleine reliëfpastilles.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 12 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

99 Vaas

Grijszwarte gebakken aarde.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 11 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

100 Kruik met lange, halfopen giettuit en oor

Gebakken aarde. Grijze deklaag. Een gegraveerde ruittekening versiert het bovendeel van de buitenwand van de vaas.

Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 16,8 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol II, pl III, n° 7.

101 Kruik met lange open giettuit

Lichtgrijze gebakken aarde. Zes knoppen versieren het verbindingsstuk van de tuit. Het oor werd vervangen door een tongje in reliëf.

Sakkizabad. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 16,4 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol II, pl. XII, n° 5.

102 Kruik met lange open giettuit en oor

Lichtgrijze gebakken aarde. De giettuit is aan de kraag van de kruik vastgehecht. Twee knoppen onder de bek. Zigzags,

lijnen en gegraveerde cirkels als versiering van de buitenwand bovenaan.
Sakkizabad. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 19,5 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. XII, n° 6.

103 Grote schotel met twee knoppen in reliëf op de binnenwand

Grijze gebakken aarde. Twee snoergaten tussen beide knoppen.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Diam. 33 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXVI - 197.

104 Grote schotel met oor

Bruinrode gebakken aarde.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 41,5 cm. Diam. 35 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

105 Flesje

Grijszwarte gebakken aarde. Op de vier hoeken kleine gaatjes.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6,8 cm. Diam. 1 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

106 Paard

Brons.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 8 cm. Lengte 11,5 cm.
Privéverzameling.

107 Paard

Brons.
Sakkizabad. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Lengte 11 cm.

Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3215.

108 Schotel in de vorm van een afgeknotte kegel.

Lichtgrijze gebakken aarde.
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 16,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IX - 41.

109 Beker met rechte bodem en gewelfd profiel

Grijszwarte gebakken aarde. Twee snoergaten op de rand en gegraveerde, per drie gegroepeerde zigzags als buitenversiering.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. .C
Hoogte 6,1 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 81.

110 Kom met oor en drie knoppen

Grijze gebakken aarde. De buitenwand heeft bovenaan gegraveerde lijnen en een ruitmotief die aangebracht is met een polijststeen.
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6,2 cm. Diam. 13 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XI - 60.

111 Schotel met oor

Grijszwarte gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 11 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. X - 49.

112 Schaal op hoge holle voet

Grijszwarte gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 13,6 cm. Diam. 14,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 130.

113 Kom met oor

Grijze gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 5,8 cm. Diam. 9,4 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XI - 63.

114 Beker met oor en ringbasis

Heldergrijze gebakken aarde
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 3,5 cm. Diam. 6,8 cm.
Verz. K. B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 87.

115 Beker met rechte bodem ingewelfd profiel

Lichtgrijze gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 10 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 82.

116 Kom met oor

Grijszwarte gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 7,4 cm.

Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 73.

117 Kelkvormige vaas met oor en ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde.
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 9,4 cm. Diam. 5,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XIV - 105.

118 Kom met oor

Grijszwarte gebakken aarde.
Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 12,8 cm. Diam. 10,8 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XII - 87.

119 Beker met oor

Grijszwarte gebakken aarde.
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 7,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XIII - 97.

120 Kelkvormige vaas met oor en ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde.
Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 18,5 cm. Diam. 10,7 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XIV - 113.

121 Grote kelkvormige vaas met oor en ringvoet

Lichtgrijze gebakken aarde.
Met inkepingen versierd op de buik.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 10,9 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin,
pl. XV - 120.

122 Kom met oor

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin,
pl. XIII - 93.

123 Kom met oor en ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde. Twee lijnen op de buitenwand gegraveerd.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v.C.
Hoogte 10,3 cm. Diam. 9,2 cm.
Vrez. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin,
pl. XII - 73.

124 Rondbuikige vaas met oor

Lichtgrijze gebakken aarde. Met vlechtwerk versierd oor. Op de buik gegraveerde lijnen en een zigzag die met een polijststeen werd aangebracht.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 12,5 cm. Diam. 8,7 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

125 Kookketel met oren en ringvoet

Grijze gebakken aarde. Versierd met ingekerfde lijnen en zigzags, die met een polijststeen zijn aangebracht.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 11,8 cm. Diam. 8,7 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin,
pl. XVI - 136.

126 Kookketel met oren

Grijszwarte gebakken aarde. De buik is versierd met loodrechte lijnen, die met een polijststeen werden aangebracht.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15,5 cm. Diam. 11,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

127 Kookketel met oren

Grijszwarte gebakken aarde. Versierd met lijnen, die met een polijststeen zijn aangebracht.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 13,8 cm. Diam. 10,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 137.

128 Kleine karaf met twee oren

Grijze gebakken aarde. Versierd met ingekerfde lijnen.

Khurvin. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte, 11,3 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

129 Kleine karaf met oor

Grijze gebakken aarde. Versierd met ingekerfde lijnen.

Chandar. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 11,1 cm. Diam. 4,1 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

130 Karaf met oor

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 16,8 cm. Diam. 4,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVII - 155.

131 Karaf met oor

Grijze gebakken aarde. Met behulp van een polijststeen met golflijnen versierd.

Chandar. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 20,5 cm. Diam. 6,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVII - 147.

132 Karaf

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 22 cm. Diam. 6,6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

133 Karaf met oor

Grijze gebakken aarde. Versierd met ingekerfde ruiten.

Khurvin. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 25,3 cm. Diam. 7,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin pl. XVII - 152.

134 Karaf met oor bezijden en onderaan

Grijszwarte gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 26,5 cm. Diam. 6,5 cm.
Verz. K. B. Kremer, Den Haag.

135 Schotel met drie buisvormige poten

Grijze gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 15 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXIII - 185.

136 Schotel met horizontaal oor en drie ringvormige poten

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 14 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXV - 196.

137 Kookketel met drie poten en twee ingekerfde knoppen

Grijze gebakken aarde. Versierd met kerflijnen. Twee snoergaten aan de rand boven de knoppen.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 16,5 cm. Diam. 12,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXV - 192.

138 Sauspan

Grijszwarte gebakken aarde. Snoergat op de rand.

Chandar. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 11,6 cm. Diam. 16,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. VI. - 31; pl. VII - 36.

139 Sauspan met oor

Grijszwarte gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 9,7 cm. Diam. 6,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. VI - 31.

140 Sauskom met twee oren

Grijze gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-900 v. C.
Hoogte 7,8 cm. Diam. 15,4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

141 Kruikje met giettuit en ingekerfde knop

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. VII - 36.

142 Kruikje met half-open giettuit, oor en ringvoet

Grijze gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,3 cm. Diam. 4,4 cm.
Privéverzameling.

143 Grote kruik met lange half-open giettuit

Grijszwarte gebakken aarde. Een tongje in reliëf vervangt het oor. Ingekerfde cirkels rondom de kraag.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte, 19,3 cm. Diam. 11 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. III- n° 7.

144 Grote kruik met half-open giettuit, oor en ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 21 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk, vol. II, pl. III- n° 7.

145 Kruik met lange open giettuit, en oor bezijden

Lichtgrijze gebakken aarde. Versierd met door een polijststeen aangebrachte ruiten en ingekerfde cirkels.

Khurvin. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 18,7 cm. Diam. 11,2 cm.

Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. III - 10.

146 Kruik met lange open giettuit

Grijze gebakken aarde. Een tongje in reliëf vervangt het oor.
Chandar. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 18,3 cm. Diam. 11 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IV - 16.

147 Kruik met lange open giettuit en oor

Grijze gebakken aarde.
Khurvin. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 17,1 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IV - 18.

148 Kruikje met lange open giettuit en oor

Grijze gebakken aarde. Een knop in reliëf op beide kanten van de tuit.
Khur. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 9,5 cm. Diam. 6,8 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. II - 10.

149 Kruik met lange giettuit met daarop een paardvormige haak, oor bezijden

Grijze gebakken aarde. Een knop in reliëf op de buik, aan elke kant van de tuit.
Chandar. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 12,5 cm. Diam. 8,6 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. III - 7.

150 Kruik met lange open giettuit met daarop een bokvormige haak; oor bovenaan en ringvoet

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 15,9 cm. Diam. 9,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

151 Sferische vaas met oor, met daarop een nauwe kraag, en voorzien van een giettuit die verbonden is met de buik

Grijszwarte gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 15,8 cm. Diam. 1,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXIX - 213.

152 Grote teepot met buisvormige tuit en oor

Grijszwarte gebakken aarde. Ingekerfde lijnen rond de kraag.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 26,2 cm. Diam. 9,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

153 Grote kruik met twee cirkelvormige knoplijnen

Grijszwarte gebakken aarde.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 13,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXI - 176.

154 Teepot met buisvormige tuit en korfsoor

Grijszwarte gebakken aarde. Een knop in reliëf op de buik.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 21 cm. Diam. 10,8 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. V - 22.

155 Vaas met cylindrische kraag

Grijszwarte gebakken aarde. Op de schouder drie ramkoppen in rondreliëf geplaatst op tongetjes in reliëf. Twee paar snoergaten aan de rand van de kraag.

Khurvin. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 19,3 cm. Diam. 5,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXVIII - 209 - 212.

156 Opengewerkte stander met schotel

Grijze gebakken aarde. Versierd met vijf cirkels in reliëfpastilles.
Vier gaten in de basis.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 36 cm. Diam. schotel 42 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

157 Schaal met drie pootjes

Grijszwarte gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7,3 cm. Diam. 38 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXII - 181.

158 Schotel met drie poten die aan de binnenzijde een diepe inkerving vertonen

Grijszwarte gebakken aarde.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 35 cm.

Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXII - 183.

159 Naald met kegelvormige knop op het uiteinde

Brons. Ingekerfde versiering, centraal gaatje.

Chandar. Ong. 1200-1000 v. C.
Lengte 15,6 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XLIII - 305.

160 Dolk

Brons. Het driehoekvormige lemmer is versierd met een middennerf; aan het handvat een halve maan in reliëf.

Chandar. Ong. 1200-800 v. C.
Lengte 35,6 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXXIV - 227.

161 Grote dolk

Brons. Voorzien van een angel en een lemmer met een middennerf.

Chandar. Ong. 1200-800 v. C.
Lengte 50 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

162 Schaaltje met ringvoet

Grijijszwarte gebakken aarde.

Usbeghi. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 6,1 cm. Diam. 12,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XVI - 126.

163 Rondbuikige vaasje

Grijze gebakken aarde. Versierd met inkepingen rond de kraag.

Usbeghi. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 10,8 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

164 Grote kruik

Grijze gebakken aarde. Versierd met golflijnen en zigzags die met een polijststeen werden aangebracht.
Usbeghi. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 31 cm. Diam. 18,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: R. Ghirshman, Siyalk (nekropolis A), vol. II, pl. II - 5.

165 Kruik met lange open giettuit

Grijszwarte gebakken aarde. Een tongje in reliëf vervangt het oor bezijden.
Usbeghi. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 10,8 cm.
Verz. K.B. Kremer. Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. IV - 16.

166 Schotel met oor

Grijszwarte gebakken aarde.
Mian-Kuh. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 5,5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. X - 49.

167 Schaal met drie buisvormige poten en loodrecht oor

Grijze gebakken aarde.
Mian-Kuh. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 17,8 cm. Diam. 22 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. XXIV - 188.

168 Grote kruik met lange open giettuit, oor bovenaan en gevlochten korfsoor

Grijze gebakken aarde. Versierd met reliëfknoppen op het bovenste oor en de buik. Op de tuit, een vogel. De giettuit is met de kraag verbonden door een plat stuk.

Mian-Kuh. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 30,8 cm. Diam. 11,3 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.

169 Teepotje met buisvormige tuit, oor bezijden en korfsoor

Lichtbeige gebakken aarde. Bijna vertikale tuit.

Mian-Kuh. Ong. 800 v. C.
Hoogte 13,2 cm. Diam. 5 cm.
Verz. K.B. Kremer, Den Haag.
Vergelijk: Vanden Berghe, Khurvin, pl. V - 24 (de kleur is alleszins verschillend).

170 Miniatuurkruik met halfopen giettuit en oor

Grijszwarte gebakken aarde. De buik is versierd met ingekerfde lijnen en knoppen. De tuit is met de kraag verbonden door een breed en met inkepingen versierd plat stuk.

Streek van Hasanlu. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,3 cm. Diam. 4,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

171 Kruik met lange giettuit en oor

Bruinzwarte gebakken aarde. Ingekerfde lijnen versieren de buik. De tuit is door een breed stuk, dat met inkepingen is versierd, aan de kraag van de kruik verbonden.

Streek van Hasanlu. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 8,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

172 Grote kruik met lange half-open giettuit en oor bezijden

Bruinzwarte gebakken aarde. De buik is versierd met ingekerfde lijnen; het oor is versierd met een ingekerfd visgraatmotief. De tuit zit vast aan de kraag van de kruik met een lang, plat stuk dat met inkepingen is versierd.

Streek van Hasanlu. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 24,5 cm. Diam. 10,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

173 Kelk met twee oren

Grijze gebakken aarde. Zwarte deklaag. Gepolijst.

Streek van Ardabil. Ong. 1000 v. C.
Hoogte 16,5 cm. Diam. 8,3 cm.
Privéverzameling.

174 Diervormige vaas

Grijze gebakken aarde. Zwarte deklaag. Gepolijst. In vorm van stier. Zadeltapijt aangeduid door inkepingen.

Streek van Ardabil. (Garmi?)
Ong. 1000 v. C.
Lengte 36 cm. Hoogte 18 cm.
Privéverzameling.

175 Zwaard

Brons.

Streek van Ardabil. Ong. 1000 v. C.
Lengte 80 cm. Breedte 3 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: K.R. Maxwell-Hyslop, Iraq, vol. XXIV, pl. XXXIX — 1 (van Chagula Derre) en Iraq, vol. XXVIII, pl. XXXIV — 1,2 (van Ardabil).

176 Schaal met verwijdende rand
Bruinrode gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 800-700 v. C.
Hoogte 6 cm. Diam. 14 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

177 Schaal met ingekerfde knobbel
Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 25,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

178 Schaal met ringvormig oor onderaan
Bruine gebakken aarde. Gepolijste versiering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 5,5 cm. Diam. 16,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

179 Schaal met ingekerfde rand en oor op de rand
Bruine gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 6,5 cm. Diam. 15 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

180 Kom met hoog uitstaand oor
Grijszwarte gebakken aarde.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 5,5 cm. Diam. 10,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I,
pl. XXVII - 1. (afkomstig van Ghalekuti)

181 Kom met oor
Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 9,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

182 Beker met ingewelfd profiel en vier ingekerfde knobbels

Grijszwarte gebakken aarde. Buitenuit gepolijst. Ingekerfde versiering.

Streek van Amlash. Ong. 1200-1000 v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXVII - 4 (Ghalekuti)

183 Beker

Lichtgrijze gebakken aarde. Buitenuit gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

184 Beker op voet, met oor

Grijsbruine gebakken aarde. Buitenuit gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

185 Beker

Oranje rode gebakken aarde. Versierd met drie ingekerfde spiralen.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

186 Beker met verwijdende rand

Oranje rode gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 800-700 v. C.
Hoogte 9,2 cm. Diam. 10,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

187 Grote beker met twee oren

Oranje rode gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 18,5 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

188 Grote beker op holle voet

Oranje rode gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 23 cm. Diam. 14 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

189 Kom met oor

Bruinzwarte gebakken aarde. Gepolijst buitenuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

190 Beker op voet, met oor

Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst buitenuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 11,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

191 Kom met oor

Grijsbruine gebakken aarde. Met de polijststeen aangebrachte versiering.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 12,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

192 Vaas met kielvormig profiel en twee ingekerfde knobbels

Grijze gebakken aarde.
Ingekerfde versiering.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

193 Vaas met kielvormig profiel en verwijdende rand

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 8,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

194 Rondbuikige vaas met hoge hals

Lichtgrijze gebakken aarde. Gepolijst. Knoppen op de buik, ingekerfde stippellijnen rond de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

195 Rondbuikige vaas met oor

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. In reliëf ingekerfde versiering.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 19 cm. Diam. 8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXIV - 4 (Ghalekuti)

196 Grote rondbuikige vaas met oor

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Versierd met ingekerfde zigzags.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 25 cm. Diam. 5,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXV - 2 (Ghalekuti)

197 Karaf met oor en afgeplatte tuit

Donkerbruine gebakken aarde. Gepolijst. Met de polijststeen aangebrachte versiering rond de hals en het oor.

Streek van Amlash. Ong. 800-700 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 5,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

198 Grote karaf met oor en afgeplatte tuit

Donkerbruine gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 800-700 v. C.
Hoogte 25 cm. Diam. 6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

199 Vaas met oor en verwijdende rand

Beige gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

200 Vaas met oor

Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Op de hals ingekerfde lijnen;
puntjes en reliëfknoppen onder het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 3,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

201 Vaas met oor

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15,5 cm. Diam. 5,1 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

202 Grote rondbuikige vaas met oor

Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 21 cm. Diam. 6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

203 Rondbuikige vaas met oor op de rand

Grijze gebakken aarde. Gepolijst. Ingekerfde lijnen en zigzags rondom de hals.
Twee ingekerfde cirkels op de buik.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 5,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I,
pl. XXIV - 3 (Ghalekuti)

204 Rondbuikige vaas met oor en hoge hals

Grijszwarte gebakken aarde. Gepolijst. Stippellijn en ingekerfde zigzag rondom de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 18,5 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

205 Rondbuikige vaas met oor en hoge hals

Grijsbeige gebakken aarde. Gepolijst. Stippellijn rondom de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 3,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban, Illustr. London News, 5 mei 1962, fig. 16 (Marlik)

206 Rondbuikige vaas met oor en hoge hals

Lichtbruine gebakken aarde. Gepolijst. Zigzag-stippellijn rondom de hals en het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 4,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban, Illustr. London News, 5 mei 1962, fig. 16 (Marlik)

207 Vaas met oor en hoge hals

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Vier ingekerfde lijnen op de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

208 Rondbuikige vaas met randoor en hoge hals

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. Drie stippellijnen rondom de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 21,5 cm. Diam. 6,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I,
pl. XXIV - 3 (Ghalekuti)

209 Rondbuikige vaas met oor en hoge hals

Bruine gebakken aarde. Gepolijst.
Twee kerflijnen op de hals, drie stippellijnen rondom de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 25 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban, Illustr. London News, 5 mei 1962, fig. 16 (Marlik)

210 Grote rondbuikige vaas met klein oor en hoge hals

Grijze gebakken aarde. Gepolijst. Drie kerflijnen op de hals, twee stippellijnen rondom de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 32 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban, Illustr. London News, 5 mei 1962, fig. 16 (Marlik)

211 Rondbuikige vaas met oor

Bruine gebakken aarde. Gepolijst.
Ingekerfde versiering rondom de hals, ingekerfde cirkels op het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 18 cm. Diam. 3,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

212 Vaas met oor en hoge hals

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Stippellijn rond de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 4,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

213 Vaas met zeer lange hals en twee oren

Grijsbruine gebakken aarde. Het ene oor op de rand van de hals, het andere op de buik. Op de buik ingekerfde zigzagversiering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

214 Vaasje met oor, en hoge hals

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. Ingekerfde versiering op de hals.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 14,5 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

215 Rondbuikige vaas met dubbel oor

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. Kerflijnen op de hals, ingekerfde zigzags op de buik.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 22 cm. Diam. 5,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

216 Vaas met oor op de rand

Lichtbruine gebakken aarde. Gepolijst. Ingekerfde cirkels rondom de hals en op de buik. Kerflijnen op het oor, dat op de rand kanttekening vertoont.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 19 cm. Diam. 3,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

217 Rondbuikige vaas met randoor en hoge hals

Oranje rode gebakken aarde. Gepolijst. Groepen van vertikale kerflijnen op de buik. Een knop op de rand.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20,5 cm. Diam. 6,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

218 Vaas met kielvormige buik, randoor en zeer lange hals

Lichtbruine gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 18,5 cm. Diam. 5,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

219 Vaas met hoog profiel en klein oor

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Reliëfstrook bovenaan de hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 28,5 cm. Diam. 3,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

220 Vaas met hoog profiel en oor, verwijdende rand

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Twee knoppen onder het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 7,6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

221 Rondbuikige, driepotige vaas met oor en zeer lange hals

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. (De helft van de vaas is schoongemaakt).

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 21 cm. Diam. 4,8 cm.

Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXIV - 2 (Ghalekuti).

222 Vaasje met oor

Grijsbruine gebakken aarde. Gepolijst. Twee reliëfstroken rondom de hals, alsmede een stippellijn.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 2,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

223 Vaas met oor

Bruine gebakken aarde. Gepolijst. Versierd met twee gegraveerde personages en een ezel. (versiering later ingegrift).

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. Van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXVII - 5 (Ghalekuti).

224 Vaas met oor op de rand

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Zeer dunne wand. Knop bovenaan het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 5,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

225 Kielvormige vaas

Lichtbruine gebakken aarde. Gepolijst. Naar boven toe verwijdende hals.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

226 Schaal op drie spiraalvormige pootjes, met oor

Zwartbruine gebakken aarde. Gepolijst.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Diam. 23,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

227 Sauspan met langgerekt profiel, op vier poten en met oor

Oranje-rode gebakken aarde. Ingekerfde versiering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 7 cm. Lengte 18,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

228 Sauspan met langgerekt profiel en horizontaal randoor

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Ingekerfde versiering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 6,5 cm. Lengte 21 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

229 Sauspan

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 19 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. LII - 18 (Ghalekuti).

230 Sauspan met randoor

Oranje-rode gebakken aarde.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 16,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

231 Sauspan met oor en lange open tuit.

Oranje-rode gebakken aarde.
In gekerfde versiering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 16 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

232 Sauspannetje met oor en open giettuit

Lichtbruine gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 7,5 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

233 Sauspan met oor en half-open giettuit

Bruine gebakken aarde. Ingekerfde versiering op de buik en de tuit. Duimstut op het oor.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 14 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

234 Sauspan

Bruine gebakken aarde. Hoog profiel, Ingekerfde knobbel. Strook van kerflijnen met kantdessin rondom de rand.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 15 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

235 Schaal met buisvormige tuit en randoor

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 19,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

236 Schaal op drie pootjes, met oor en buisvormige tuit

Bruine gebakken aarde. Aan de buitenzijde gepolijst.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 22 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

237 Vaasje met buisvormige tuit en oor met bronzen ring

Oranje-rode gebakken aarde. Kerflijnen op de tuit, ingekerfde cirkel op de hals. Ingekerfde ibexkop onderaan de tuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 10 cm. Diam. 3,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

238 Vaasje met buisvormige tuit en oor

Grijze gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

239 Teepot met buisvormige tuit en oor op de buik

Grijszwarte gebakken aarde. Ingekerfde versiering rondom de hals en onder het oor.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 14,5 cm. Diam. 4,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

240 Teepot met kleine buisvormige tuit en oor

Bruine gebakken aarde. Ingekerfde versiering op de hals, de tuit en het oor. Op de buik, een oor dat zijdelings staat t.o.v. de tuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXIV - 5 (Ghalekuti).

241 Teepot met buisvormige tuit en twee oren

Bruine gebakken aarde. Gepolijst.
Op het buikoor, de kop van een bokje.

Het andere oor bevindt zich op de tuit.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 13 cm. Diam. 3,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

242 Vaas met hoge hals en buisvormige tuit die met de hals is verbonden

Grijszwarte gebakken aarde. Kerflijnen op en rondom de hals.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXIV - 6 (Ghalekuti).

243 Vaas met tuit die met de hals verbonden is, en oor

Oranje-rode gebakken aarde. Op de buik, twee koppen van bokjes, in reliëf, alsmede een reliëfknop op het oor. Ingekerfde zigzags als versiering op de buik.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

244 Vaas met hoge hals en buisvormige, aan de hals verbonden tuit.

Bruine gebakken aarde.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 17 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

245 Grote kruik met diervormige hals en oor

Oranje-rode gebakken aarde. Ingekerfde versiering rondom de hals en onder de tuit en het oor. Een zeef is in de hals aangebracht.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 30 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

246 Driepotige vaas met buisvormige tuit en oor

Bruine gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 11 cm. Diam. 11,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

247 Driepotige vaas met buisvormige tuit en oor

Grijszwarte gebakken aarde. Twee bokjes als ingekerfde versiering op de buik. Een oor verbindt de tuit met de hals en de buik.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 18,5 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

248 Driepotige vaas met hoge hals en gekromde buisvormige tuit

Oranje-rode gebakken aarde. Onderaan de tuit, een ingekerfde knobbel. Een oor verbindt de hals met de buik (zijdelings t.o.v. de tuit).

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 21 cm. Diam. 3,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. LXXIII - 5(Ghalekuti).

249 Driepotige vaas met vier oren

Bruine gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

250 Vaas met slank gerekte giettuit

Zwarte gebakken aarde. Twee ingekerfde knobbels op de rand.

Streek van Amlash. Ong. 1000 v. C.
Hoogte 18 cm. Diam. 10 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXV - 1 (Ghalekuti).
E. Negahban, Journal of Near Eastern Studies, 1965, pl. LV, nr 8 (Marlik)

251 Vaas met slank gerekte half-open giettuit

Lichtbruine gebakken aarde. Reliëfringen op de tuit, ingekerfde cirkels rondom de rand. In plaats van het oor, tongetjes in reliëf.

Streek van Amlash. Ong. 1000 v. C.
Hoogte 20 cm. Diam. 10,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

252 Driepotige vaas met open tuit, slank van profiel

Oranje-rode gebakken aarde. Twee reliëfknoppen bij de rand, één onder de tuit. In gekerfde zigzags als versiering op de buik.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 12 cm. Diam. 6. cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

253 Vaasje met lange open giettuit, slank van profiel

Oranje-rode gebakken aarde. Ingekerfde versiering op de hals van de kraanvogelvormige tuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 5 cm.
Privéverzameling.

254 Vaas met lange open giettuit

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Ingekerfde versiering op de hals van de kraanvogelvormige tuit. Het oor werd vervangen door een tongje in reliëf.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

255 Grote vaas met lange giettuit, slank van profiel

Zwarte gebakken aarde. Gepolijst. Reliëfversiering op de hals van de tuit. Het oor werd vervangen door een tongje in reliëf.

Streek van Amlash. Ong. 1000-900 v. C.
Hoogte 25 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban, Ill. London News, 5 mei 1962, fig. 13 (Marlik).

256 Vaasje met lange open giettuit

Oranje-rode gebakken aarde. Aan de hals gehechte giettuit. Oortje op de rand. Ingekerfde versiering op de hals van de tuit.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 7,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

257 Driepotig vaasje met aan de hals gehechte giettuit

Zwarte gebakken aarde. Drie reliëfknoppen en dito tongje, alsmede ingekerfde cirkels versieren de buik.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

258 Grote vaas met aan de hals gehechte giettuit

Bruine gebakken aarde. Oor aan de rand. Ingekerfde versiering rondom de

rand en de giettuit. Op de hals van de tuit, reliëfversiering.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 16,5 cm. Diam. 13 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

259 Grote vaas met lange open giettuit, die aan de hals is gehecht

Oranje-rode gebakken aarde. Gepolijst. Bovenop de giettuit, een haak met knoppen in reliëf. Bovenop het oor, een diervormig figuurtje.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 20,5 cm. Diam. 9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

260 Vaas

Bruine gebakken aarde. In de vorm van een gebochelde os. De hoornen werden hersteld.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 24 cm. Lengte 25 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: E. Negahban,
Illustr. London News, 5 mei 1962
fig. 9-11 (Marlik).

261 Diervormige vaas

Grijsbruine gebakken aarde. Op de rug is een cylindervormige hals. Het geheel ziet er uit als een paard.

Streek van Amlash. 1000-800 v. C.
Hoogte 20,5 cm. Lengte 23 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

262 Driepotige diervormige vaas

Grijszwarte gebakken aarde. Eendvormig. Drie oneffenheden verbeelden de

pluimen, van de staart. Een oor verbindt de hals met de buik.

Streek van Amlash. Ong. 800 v. C.
Hoogte 14 cm. Lengte 15 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

263 Op ramkop uitlopende rhyton

Lichtbruine gebakken aarde. Het geheel steunt op vier pootjes.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 9,5 cm. Lengte 16,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

264 Schoenvormige vaas

Lichtbruine gebakken aarde. De ingekerfde versieringen geven de schoenriemen weer.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 11,5 cm. Lengte 10,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

265 Mensvormig flesje met oor

Lichtbruine gebakken aarde. Het geheel steunt op twee voeten.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

266 Driepotig flesje met deksel

Oranje-rode gebakken aarde.
Zigzagversiering die op de buik is ingekerfd.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

267 Vaas die twee flesjes omvat

Grijszwarte gebakken aarde De flesjes hebben oren.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 6,5 cm. Lengte 11 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

268 Houder die twee vazen omvat

Oranje-rode gebakken aarde. Het geheel staat op acht poten en heeft twee oren. Op de halzen en op één oor is een versiering ingekerfd. Het andere oor heeft twee gaatjes. Elke vaas steunt op vier poten.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 19 cm. Lengte 24 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

269 Houder die drie vazen omvat

Grijsbruine gebakken aarde. Het geheel omvat drie vazen op voet en met oor. Op de halzen en de oren is een ingekerfde versiering. Een vaas heeft een buisvormig tuitje en een oortje.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 10,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

270 Grote veldfles met twee riem-oren

Oranje-rode gebakken aarde. Aan beide zijden sferisch, lichtjes gewelfde buik.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 27 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

271 Mensvormig beeldje

Oranjegrijze gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 14 cm.
Privéverzameling.

272 Mensvormig beeldje

Oranjegrijze gebakken aarde.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 22 cm.
Privéversameling.

273 Grote dolk met geribd hecht

Brons. Het hecht bevat ook nog een stukje been.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 45 cm.
Brussel, Kon. Musea
Kunst & Geschiedenis, 0.3075.

274 Grote dolk met knop van meteorietmetaal.

Brons. Ingekerfde driehoeken op het hecht, groeven op het lemmet.

Streek van Alash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 60,4 cm.
Brussel, Kon. Musea
Kunst & Geschiedenis, 0.3200.

275 Grote dolk met ribben op het lemmer

Brons. Rond hecht met kleine ribben; opengewerkte handgreep; stukje been in het hecht.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 47,5 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: E. Negahban,
Illustr. London News, 5 mei 1962,
fig. 21a (Marlik).

276 Grote dolk met opengewerkte handgreep

Brons. Met twee reliëfknoppen versierd lemmer.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 43 cm.
Privéverzameling.

277 Dolk met opengewerkte handgreep

Brons met goudlegering.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 37 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

278 Dolk met opengewerkte handgreep

Brons. Met middennerven versierd lemmer. Bij het handvat, een halvemaan in reliëf.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 45 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: E. Negahban,
Illustr. London News 5 mei 1962, fig. 21b (Marlik).

279 Lanspunt met haakvormige angel

Brons. Lemmer met middennerf.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 40 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I,
pl. XXIX - 4 (Ghalekuti).

280 Klokje met daarop een vogel

Brons.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 8,5 cm. Diam. 4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

281 Armband met spiraalvormig opgerolde uiteinden

Brons.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 6,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

282 Armband met op slangenkop uitlopende uiteinden

Brons. Ingekerfde versiering.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 6,5 cm tot 5,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

283 Armband met op dierenkop uitlopende uiteinden

Brons.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 7,2 tot 6,2 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

284 Brede armband

Brons. Smalle sierband met ingekerfde visgraatmotieven.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 7 cm. Breedte 1,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

285 Dubbele armband, die op vier paardehoeven uitloopt

Brons.

Streek van Amlash. Ong. 900-800 v. C.
Diam. 7 cm. Breedte 3,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

286 Armband

Brons. Scharniersluiting. Als versiering twee mansenkoppen in reliëf,

die door drie waaiervormige protuberansen zijn gescheiden.
Streek van Amlash. Ong. 800 v. C.
Diam. 8 cm. Breedte 2,8 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

287 Enkelring

Brons.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 12,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

288 Gordelhaak

Brons.
Streek van Amlash. Ong. 800-700 v. C.
Hoogte 8,2 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

289 Halssnoer

Brons. Ronde kralen wisselen af met spiraalvormige en hoornvormige hangers.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Lengte 32 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

290 Drie hangers

Brons. Bestaan uit drie koncentrische getande kringen.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 5,4 cm, 5,8 cm, 6,2 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.
Vergelijk: N. Egami, Dailaman I, pl. XXXII - 6 (Ghalekuti).

291 Twee hangers

Brons. Bestaan uit twee koncentrische ringen met daarboven een kruis.
Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Diam. 4,5 cm, 4,9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

292 Stierkopvormige hanger

Brons. Met snoergat.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 3,1 cm. Breedte 3,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

293 Hertvorminge hanger

Brons. Met snoergat.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 4 cm. Breedte 4,7 cm.
Privéverzameling.

294 Hanger

Brons. In de vorm van een gebochelde stier. Met snoergat.

Streek van Amlash. Ong. 1000-800 v. C.
Hoogte 4,5 cm. Breedte 5,5 cm.
Privéverzameling.
Vergelijk: E. Negahban, Journal of Near Eastern Studies 1965, pl. LV - 7 (Marlik).

De Bronskultuur van Luristan

Luristan, een streek van Iran die in het bergachtige Zagros ligt, wordt ten westen begrensd door Irak, ten oosten door de streek van Nihavand en Burudjrd, ten zuiden door Khuzistan. Het stuk van de weg Bisutun-Kirmanshah-Qasri Shirin, dat gelegen is langs de oude weg die Hamadan met Bagdad verbindt, vormt de noordergrens. De bergketen van Kabir Kuh, die van het noord-westen naar het zuid-westen loopt, verdeelt die provincie in twee delen : Pishi Kuh aan deze kant van het gebergte naar het oosten toe, Pushti aan de andere kant naar het westen toe.

Rond 1928 verschenen de eerste bronzen voorwerpen uit Luristan op de antikwariaatsmarkten van Teheran, Londen en Parijs. Die kunstvoorwerpen, waarop het dier heel realistisch of fantastisch wordt voorgesteld, en een heel belangrijke rol speelt, vonden spoedig hun weg naar musea en privéverzamelingen. De oorspronkelijkheid ervan heeft de verzamelaars onophoudend geboeid. Zij zijn van een bevreemdende schoonheid, elegant, krachtig van lijnenspel, en hun abstrakte of ekspressionistische vormen doen modern aan. Allemaal elementen die tot de verbeelding spreken. En toch was, tot voor kort, omzeggens niets fundamenteels gekend aangaande dat brons uit Luristan. Want geen enkele archeoloog had zo een voorwerp kunnen ontdekken, aangezien al die vondsten klandestien waren opgegraven. De uiterst grote verscheidenheid aan stukken, de onderlinge verschillen tussen voorwerpen van een zelfde soort, hun inspiratiebron (soms elamitisch of assyrisch, soms syro-hittitisch of talychitisch) waren even zoveel uitgangspunten voor kontradiktorische veronderstellingen.

Het bijzonderste probleem bestond hierin de oorsprong en het tijdperk, waarin dat brons diende geplaatst, te achterhalen, en de volkereen te identificeren die die voorwerpen hadden vervaardigd. Vooreerst moest uitgemaakt worden of het brons van het Luristantype door één bevolkingsgroep werd vervaardigd, ofwel door opeenvolgende golven van inwijkelingen die tot verschillende volkeren behoorden. Ook het tijdperk moest bepaald worden : was al dat brons hen werk van enkele tientallen jaren of van eeuwen ?

Een Belgische archeologische zending heeft in Luristan opzoekingen gedaan om enkele van die problemen op te lossen. Na twee maanden vruchtbaar werk, tijdens de herfst van 1965, in de streek van Ilam (Pushti Kuh), gelukte de zending er in enkele typische voorwerpen uit Luristan met zekerheid te dateren en een teorie aangaande de Lurs-beschaving op te bouwen.

Het archeologisch werk werd verwezenlijkt op twee sites : Tepe Kalwali en Tepe War Kabud.

Op de Tepe Kalwali, 12 km ten zuid-oosten van Ilam, legde de Belgische zending een twintigtal graven bloot. Zij werd getroffen door de zorg die aan de bouw van de graven was besteed. Alle graven zijn oost-west georiënteerd. Een of meerdere grote, goed gehouwen stenenplaten, 4 tot 6 cm dik, sluiten de dodenkamer af. De wanden bestaan uit grijze kalksteenplaten die met zorg vierkantig werden gehouwen en op hun smalle kant geplaatst. Grote stenen zijn rond de grafkelder geplaatst om het gebouw te verstevigen. De geraamten schenen goed bewaard, maar verpulverden zodra wij ze wilden wegnemen. De dode

rustte op zijn rechterzij, het lichaam ontspannen gebogen, het hoofd naar het noorden gekeerd. Naast de dode lag overvloedig grafmobilair, bestaande uit vazen van aardewerk en enkele metalen voorwerpen. Het aardewerk is met de hand versierd en bestaat uit geel-bruine nooit beschilderde keramiek, grof en heel poreus. De versiering blijft steeds dezelfde: met de nagel ingekerfde lijnen rond de hals van de potten. De vormen zijn heel eenvoudig: schotels, kommen met knopen of oren, vaten met ronde buik en met twee, drie of soms vier oren. Tenslotte vazen met open giettuit. De metalen voorwerpen zijn steeds uit ijzer: messen, dolken, speerpunten en enkelringen.

De nekropool van Tepe Kalwali was waarschijnlijk een begraafplaats van minder begoeden en dient gesitueerd in volle ijzertijd, waarschijnlijk uit de 2e helft van de 7e eeuw v. C.

De nekropool van War Kabud ligt op een weinig verheven hoogvlakte, op een twintigtal km ten noord-westen van Ilam. De Belgische zending heeft er 43 graven bloot gelegd op een diepte van ongeveer 1,50 m. Grote blokstenen of platen, die onregelmatig zijn gehouwen, sluiten de graven af. De dodenkamer bestaat steeds uit een kuil van gestampte aarde of uit een kelder met wanden van breuksteen. Met veel moeite konden fragmenten van de volledig verpulverde geraamten herkend worden. De dode moet geplooid en ook gekleed neergelegd zijn, aangezien op het lichaam versierselen aangetroffen werden. Meer begoeden werden begraven met wat ze aan kostbaarheden bezaten. In het graf van een krijgershoofdman troffen we een prachtige pijlenkoker met geometrische figuren en reliëfrozetten versierd. Een vaas uit hetzelfde metaal, een lang zwaard, ijzeren speerpunten vervolledigden het grafmobilair. In het graf van een vrouw werd onze aandacht getroffen door een elegant halssnoer van kornalijn en zeven zware ringen om de twee enkels van het geraamte. Verschillende kindergraven werden eveneens bloot gelegd. Enkele daarvan bevatten kleine vaasjes, armbanden, paarlen en oorringen met gouden hangers.

Het aardewerk maakt het belangrijkste deel uit van het grafmobilair van deze nekropool. Het is nog grover dan dat van Tepe Kalwali. Deze laattijdige keramiek vertoont duidelijke sporen van dekandentie tegenover de keramiek van de vorige eeuwen. Het is geelbruin of grijs, zeer brokkelig, poreus. Dit aardewerk werd niet vervaardigd door middel van een echte pottenbakkersschijf, maar met de hand of ten hoogste met behulp van een beweegbare schijf. Al zijn de vormen eenvoudig, toch zijn ze meer gevarieerd dan die van Tepe Kalwali. Enkele van die vormen zijn gemeen aan beide sites, zodat de twee nekropolen niet ver van elkaar kunnen verwijderd zijn wat de periode betreft.

De metalen voorwerpen zijn van brons of van ijzer. Kenschetsend voor deze nekropool is wel dat ijzer uitsluitend werd gebruikt voor de vervaardiging van wapens (met uitzondering van de knotsen die paradevoorwerpen waren), en brons uitsluitend voor waardevolle voorwerpen, voor tooisel en versiering. Het gebruik van ijzer had aanvankelijk een nuttigheidsaspekt. Het verdrong het brons dat bij voorkeur de grondstof werd voor luxevoorwerpen en zeker ook voor kultusbenodigheden. Het bronzen vaatwerk is goed vertegenwoordigd: elk graf van min

of meer bemiddelde personen bevat een bronzen schotel die meestal op een grote vaas met oren werd geplaatst of op een teepot. In de graven van de armste lui is de bronzen schotel vervangen door een schotel van grof aardewerk. Vermelden we nog een prachtige gegraveerde vaas : de versiering bestaat uit vier vestingen van assyrisch type, telkens afgewisseld met een sfinx met een mensenhoofd, vleugels, poten met arendsklauwen, en de staart van een schorpioen.

De ijzeren voorwerpen : dolken met een gevest met hout geïncrusteerd, zwaarden, lansen, speerpunten en bijlen. Het heft van de dolken en de schede zijn versierd met bronzen nagels of bronzen knopen. De lengte van sommige wapens duidt op een vooruitgeschoven gebruikstechniek.

De nekropool van War Kabud dient gesitueerd tussen het einde van de 8e eeuw en het begin van de 7e. Van de verwantschap ervan met de oudere Siyalk VI B is niet veel te bespeuren. Er zijn enkele gelijkenissen met sommige keramieksoorten van laag I van het Giyan Perzisch-Achaemenidisch dorp Susa waarvan het begin wordt gesitueerd rond 700 v. C.; met enkele stukken van de bovenste graven van Tepe en met voorwerpen van Hasanlu III B. Verdere opgravingen te War Kabud zullen ons wellicht toelaten onderverdelingen in de chronologie van deze nekropool op te stellen. In ieder geval hebben de Belgische opgravingen het mogelijk gemaakt het einde te bepalen van de beschaving die « Het Brons van Luristan » genoemd wordt. Dat is een belangrijk resultaat dat verkregen werd doordat Tepe Kalwali een nekropool uit de ijzertijd bevatte, en Kabud een nekropool waarin ijzeren voorwerpen opdagen. De studie van het keramiek dat zich op de twee begraafplaatsen bevond, heeft ons tot de konstatatie gebracht dat de twee bevolkingen chronologisch dicht bij elkaar moeten geleefd hebben.

a) De opgravingen op de nekropool van War Kabud brengen de zekerheid dat de kultuur van het Brons van Luristan niet tot één enkel tijdperk heeft behoort, maar over verschillende eeuwen verspreid ligt en tot midden in de Ijzertijd is blijven voortbestaan.

b) Het betreft hier dus de laatste periode van de Bronskultuur, op het einde van de 8e eeuw en bij het begin van de 7e eeuw. Deze ultieme periode van de Bronskultuur van Luristan wordt gekenschetst door dekandent, maar toch persoonlijk vaatwerk : een volledig ijzeren bewapening, typisch brons als schotels, vazen met gegraveerde tekeningen, pijlkokers, knotsen met knobbels en met rozetversiering, allen voorwerpen waarin men de Assyrische, Syro-Hittitische en Arameese invloed kan konstateren.

c) Anderzijds hebben de opgravingen eveneens aangetoond dat er beslist een of meer vroegere periodes hebben bestaan, tijdens dewelke bronzen bewapening gepaard ging met andere typische bronzen voorwerpen uit deze kultuur. Vermelden we de paardenbitten, de idolen bestaande uit twee naar elkaar gekeerde dieren langs weerszijden van een stengel, de bijlen die met vele en lange punten of met gestyleerde dieren versierd waren, teugelringen, stelen van slijpstenen, haarspelden, enz. (nr 295-327) De landbouwers, waaraan wij talrijke foto's hebben laten zien, verzekerden ons dat zij

noo t dergelijke voorwerpen hadden opgegraven, alhoewel zij meer dan duizend graven in de omgeving van onze werkterreinen hadden geplunderd. De afwezigheid van die typische voorwerpen bewijst dat ze ouder zijn dan die van onze Tepe, aangezien zij slechts kunnen behoren tot sites waarvan de bewapening eveneens van brons was.

d) Het is wel waarschijnlijk dat de nekropolen uit de latere periode, zoals die van War Kabud, niets te maken hebben met de begraafplaatsen uit de Bronstijd. Het is zelfs mogelijk dat de verschillende kulturen van de « Bronstijd van Luristan » afkomstig zijn van verschillende volkeren.

295 Vaas

Grijze gebakken aarde. Donkerbruine versiering: aan de boord een cirkelvormige lijn die onderbroken is door streepjes; op de buik een fries van gestreepte driehoeken met de punt naar beneden tussen de cirkelvormige lijnen; in de vrije ruimten rechte kruisen met een open centraal gedeelte.

Luristan. Ong. 1200-800 v. C.
Hoogte 9 cm. Diam. 5 cm.
Privéverzameling.

296 Vaas

Grijze gebakken aarde. Bruine versiering: reeks gestreepte driehoeken met de punt naar beneden tussen cirkelvormige banden; in de vrije ruimten rechte kruisen met open centraal gedeelte.

Luristan. Ong. 1200-800 v. C.
Hoogte 10,5 cm. Diam. 8 cm.
Privéverzameling.

297 Dolk

Brons. Het handvat is in de hoogte met bolletjes versierd die gescheiden zijn door serpenten; vier groeven in het midden van het lemmet, dat de vorm heeft van een laurierblad.

Luristan. IIe mill. v. C.
Lengte 23,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2017.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 9.

298 Dolk

Brons. Heft met bovenaan dubbele kam in vorm van halve maan; het lemmet heeft twee groeven.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 41 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2052.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 40.

299 Dolk

Brons. Holvormig handvat; heft en lemmet zijn versierd met cicaden.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 40,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2052.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 44, pl. 18.

300 Speerpunt

Brons. De punt heeft een centrale nerf.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 37 cm.
Privéverzameling.

301 Mes

Brons. Voorzien van een angel; geribd lemmet.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 20 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.891.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1932, p. 65.

302 Pijlpunt

Brons.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 10,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3040.

303 Pijlpunt

Brons.

Luristan. 1200-1000 v. C.
Lengte 15,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3040.

304 Staatsiebijl met uitsteeksels

Brons. Handgreep versierd met vier onderling verbonden ribbels; en met drie reliëfbanden die op het lemmet samenkomen en daar een pijl vormen; bovenaan het mes een liggend dier.

Luristan. 1200-800 v. C.
Lengte 23 cm. Breedte 10 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2058.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 50.

305 Staatsiebijl met uitsteeksels

Brons. Handgreep versierd met vier dubbele ribbels die uitlopen in een dubbele rij van vier roofvogelkoppen (één kop ontbreekt). Het lemmet is versierd met ingekerfde geometrische tekeningen.

Luristan. 1200-800 v. C.
Lengte 19 cm. Breedte 7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2059.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 51.

306 Knots

Brons. Bovenaan versierd met gestileerde palmen, die gescheiden zijn door serpenten.

Luristan. Einde IIe mill. v. C.
Lengte 25 cm. Diam. 3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor

Kunst en Geschiedenis, 0.2029.
Vergelijk: Y. en A. Godard,
Bronzes du Luristan, nr 21.

307 Heft van een slijpsteen

Brons. Stelt een liggende steenbok voor met lange, achterovergebogen hoorns en gebogen poten.

Luristan. 1200-800 v. C.
Lengte 12,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2067.
Vergelijk: Y. en A. Godard,
Bronzes du Luristan, nr 59.

308 Heft van een slijpsteen

Brons. Stelt de kop van een gazel voor, met een vogel op de hals.

Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 8 cm. Lengte 8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.880.
Vergelijk: L. Speleers, Bull.
Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1931, p. 59, fig. 26.

309 Paardebit

Brons. Samengesteld uit twee plaatjes; in de vorm van gevleugelde steenbokken.

Luristan. 1000-800 v. C.
Hoogte (bok) 15 cm. Breedte 12 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.876.
Vergelijk: L. Speleers, Bull.
Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1931, p. 87, fig. 22.

310 Paardebit

Brons. Samengesteld uit twee plaatjes in de vorm van lopende steenbokken;

op de rug een personage dat aan de ene kant de steenbok bij een hoorn grijpt en aan de andere kant de staart vasthoudt met een getorseerde koord.
Luristan. 1000-800 v. C.
Hoogte 13,5 cm. Breedte 13 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2295.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 280.

311 Teugelring

Brons. Gevormd door een rad, dat versierd is met een gehoornde mensenkop tussen twee dieren.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 9,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.973.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1932, p. 103, fig. 30.

312 Teugelring

Brons. Bovenaan een steenbok met lange, uitstekende horens, die uitkomen op de kop van twee hertachtigen.
Luristan. 1000-800 v. C.
Hoogte 10,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.877.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1931, p. 77, fig. 5.

313 Teugelring

Brons. Met bovenaan de kop van een steenbok met lange uitstekende horens die uitlopen op de koppen van twee wilde dieren.
Luristan. 1000-800 v. C.
Hoogte 9 cm.

Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2316.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 301.

314 Teugelring

Brons. In de vorm van een rad met bovenaan de kop van een steenbok met horens die uitlopen op het rad.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 7,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2314.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 299.

315 Klokje

Brons. Gevormd door een opengewerkte granaatappel.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 7,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.908.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1932, p. 95, fig. 15 j.

316 Klokje

Brons. Bevestigingsstuk in de vorm van een mensenkop.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.909.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1932, p. 95, fig. 15 h.

317 Speld

Brons. De kop is versierd met een dier.
Luristan. 1200-800 v. C.
Lengte 21 cm.

Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.911.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 1932, p. 101, fig. 26.

318 Speld

Kop versierd met een gevleugeld fantastisch dier.
Luristan. 1200-800 v. C.
Lengte 16,5 cm.
Privéverzameling.

319 Votiefspeld

Brons. Bovenaan versierd met een personage dat recht op de schouders van twee hoornachtige dieren staat en hun koppen vasthoudt.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 15,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2199.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, n^{r} 186.

320 Hanger

Brons. In de vorm van een steenbok op platte voet. Lichaam en voet doorboord.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 5,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2278.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, n^{r} 263.

321 Hanger

Brons. In de vorm van een paard. Borstplaat versierd met bolletjes.
Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 5,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst

en Geschiedenis, 0.2262.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 247, pl. 11.

322 Hanger

Brons. In de vorm van een vogel. Bevestigingsring op de rug.

Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 3,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.922.
Vergelijk: L. Speleers, Bull. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, p. 115, fig. 9.

323 Idool

Brons. Met tegeneen opgestelde steenbokken.
De poten vooraan vormen een ring waardoor de pin van het steunstuk schuift.

Luristan. 1200-800 v. C.
Hoogte 35 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2126.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 119.

324 Idool

Brons. Drie boven elkaar geplaatste mensenkoppen vormen het centrale gedeelte. Het eerste personage houdt drakekoppen bij de hals, waaraan koppen van vogels bevestigd zijn. Het onderste gedeelte bestaat uit gest'leerde archterstellen van dieren die met een rij bolletjes versierd zijn. Twee gekamde vogelknoppen komen er samen. Onderste gedeelte van idool in visstaartvorm.

Luristan. 1000-800 v. C.
Hoogte 36 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2140.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 127, pl. 29.

325 Open armband

Brons. Uiteinden in vorm van liggende leeuwen.

Luristan. 1200-800 v. C.
Diam. 8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2076.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 68.

326 Armband

Brons. Uiteinden in vorm van grote, platte leeuwekoppen.

Luristan. 1200-800 v. C.
Diam. 7,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2091.
Vergelijk: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 83.

327 Vaas met lange giettuit

Brons. Het gietstuk is omgeven door grote bollen.
Luristan. Ong. 1000 v. C.
Hoogte 10,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.2338.
Vergelijking: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 323.

328 Kleine vaas met kielvormig profiel

Zwartgrijze gebakken aarde. Een reeks gestreepte driehoeken is ingekerfd op het bovenste deel van de buik.

Tepe War Kabud (Inv. Inv. 65/155),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 10,8 cm. Diam. 4,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

329 Kleine vaas met kielvormig profiel

Grijze gebakken aarde. Een reeks gestreepte driehoeken is ingekerfd op het bovenste deel van de buik.

Tepe War Kabud (Inv. 65/374),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 9,5 cm. Diam. 4,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

330 Kleine vaas met kielvormig profiel

Zwartgrijze gebakken aarde. Een reeks ingekerfde, gestreepte driehoeken siert het bovenste deel van de buik.

Tepe War Kabud (Inv. 65/226),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 9,3 cm. Diam. 5,1 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

331 Kleine vaas met kielvormig profiel

Zwartgrijze gebakken aarde. Rond de hals twee banden in relief.

Tepe War Kabud (Inv. 65/334),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 8,2 cm. Diam. 5,1 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

332 Vaas met langgerekt profiel

Grijze gebakken aarde. Onder de hals een reeks ingekerfde gestreepte driehoeken.

Tepe War Kabud (Inv. 65*x*221),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 12,6 cm. Diam. 4,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

333 Kleine vaas met peervormig profiel

Grijze gebakken aarde. Onder de hals een reeks ingekerfde, gestreepte driehoeken.

Tepe War Kabud (Inv. 65/392),
8e - begin 7e eeuw v. G.
Hoogte 11,6 cm. Diam. 3,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

334 Kom met oor

Beige. Gebakken aarde.

Tepe War Kabud. (Inv. 65/149),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7,2 cm. Diam. 7,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

335 Situla

Beige. Gebakken aarde.

Tepe War Kabud (Inv. 65/381),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 12,5 cm. Diam. 6,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

336 Kleine vaas met oor

Bruingrijze gebakken aarde.

Tepe War Kabud (Inv. 65/138),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7,4 cm. Diam. 3,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

337 Kleine vaas met oor

Lichtbruine gebakken aarde.
Tepe War Kabud (Inv. 65/161),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7,9 cm. Diam. 3,9 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

338 Kleine vaas met oor

Oranje. Gebakken aarde.
Tepe War Kabud (Inv. 65/118),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7 cm. Diam. 3,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

339 Schaal

Oranje. Gebakken aarde.
Tepe War Kabud (Inv. 65/175),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7,2 cm. Diam. 12,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

340 Vaas met kleine open tuit; oor aan de rand

Beige. Gebakken aarde. Gebroken korfsoor. Een cirkel van ingekerfde punten onderlijnt de bovenste omtrek.
Tepe War Kabud (Inv. 65/337),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 15 cm. Diam. 10,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

341 Teepot met buisvormige tuit en oor aan de rand

Lichtbruine gebakken aarde.
Tepe War Kabud (Inv. 65/278),
8e - begin 7e eeuw v. C.

Hoogte 13,1 cm. Diam. 9,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

342 Kleine vaas met open giettuit en oor aan de rand

Beige. Gebakken aarde.

Tepe War Kabud (Inv. 65/320),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 9,2 cm. Diam. 5,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

343 Kruik met oor

Lichtbruine gebakken aarde. Sporen van groene patina, afkomstig van de bronzen schaal die geplaatst was op de kruik.

Tepe War Kabud (Inv. 65/165),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 17,5 cm. Diam. 10,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

344 Vaas met oor

Lichtbruine gebakken aarde. Ingekerfde versiering rond de hals.

Tepe War Kabud (Inv. 65/259),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 16,4 cm. Diam. 7,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

345 Grote vaas met afgeronde buik en oor aan de rand

Lichtbruine gebakken aarde. Ingekerfde versiering rond de hals.

Tepe War Kabud (Inv. 65/259),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 16,4 cm. Diam. 7,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

346 Zwaard

Ijzer. Met bronzen knobbel en een nagel voor de Inlijsting van het hout.

Tepe War Kabud (Inv. 65/129),
8e - begin 7 eeuw v. C.
Lengte 61,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

347 Zwaard

Ijzer. Vernield houten heft. Uiteinde in vorm van bronzen nagel. De schede van het zwaard was versierd met knoppen uit brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/369),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Lengte 52 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

348 Mes

Ijzer.

Tepe War Kabud (Inv. 65/312),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Lengte 36 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

349 Lanspunt

Ijzer.

Tepe War Kabud (Inv. 65/182),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Lengte 17,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

350 Mes

Ijzer.

Tepe War Kabud (Inv. 65/213),
8e - begin 7e eeuw v. C.

Lengte 24,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

351 Pijlpunten

Ijzer.

Tepe War Kabud (Inv. 65/127),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Lengte 14 cm., 11,5 cm. 11 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

352 Knots

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/100),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 11,6 cm. Diam. 3,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

353 Kornalijn-halssnoer

Ronde en langwerpige kralen.

Tepe War Kabud (Inv. 65/90),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

354 Oorhangers

Zilver.

Tepe War Kabud (Inv. 65/289),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

355 Drie ringen

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/302, 327, 332),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

356 Twee armbanden

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/292-294),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Diam. 6 cm. en 6,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

357 Enkelringen

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/300, 301, 344),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Diam. 13 cm., 12,6 cm., 11,3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

358 Zes schalen

Brons.

Tepe War Kabud
(Inv. 65/131, 209, 223, 233, 277, 285),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 4 cm., 4,5 cm., 4,4 cm., 4,2 cm., 6,5 cm., 3,7 cm.
Diam. 15,9 cm., 15,7 cm., 16 cm., 15,2 cm., 15,4 cm., 16,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

359 Schaal

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/177),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 5 cm. Diam. 12,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

360 Schaal

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/360),
8e - begin 7e eeuw v. C.

Hoogte 5,3 cm. Diam. 12,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

361 Vaas

Brons.

Tepe War Kabud (Inv. 65/126),
8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 7,8 cm. Diam. 7,4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

362 Situla

Brons. De basis bestaat uit een knop.

Luristan. 8e - begin 7e eeuw v. C.
Hoogte 11 cm. Diam. 5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

363 Omhulsel van een pijlkolker

Gedreven brons. Plaat in drie horizontale vakken verdeeld, die versierd zijn met gevleugelde stieren, welke een gestileerde boom omlijsten. In het midden een rechtstaande figuur tussen twee gevleugelde dieren. In de open gebleven ruimten, bolletjes.

Luristan. 9e - 8e eeuw v. C.
Lengte 29,5 cm. Breedte 13 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.
Vergelijking: Y. en A. Godard, Bronzes du Luristan, nr 311.

364 Plaat

Lood. De plaat is verdeeld in twee horizontale vakken, waarvan het bovenste nogmaals is onderverdeeld. De bovenste vakken zijn versierd met twee personages, waarschijnlijk priesters, die een sterk

gestileerde levensboom omlijsten. Onderaan drie leeuwen waarvan er twee tegeneen opgesteld tegenover een bolvormig voorwerp.

Pusht-i-Kuh (Luristan). 9e-8e eeuw v. C. Lengte 23,7 cm. Hoogte 16,3 cm. Privéverzameling.

365 Kleine schaal met knop

Beige. Gebakken aarde.

Tepe Kalwali (Inv. 65/60), 2e helft. 7e eeuw v. C. Hoogte 5,6 cm. Diam. 11,4 cm. Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

366 Kom met oortje

Beige. Gebakken aarde.

Tepe Kalwali (Inv. 65/59), 2e helft 7e eeuw v. C. Hoogte 10,3 cm. Diam. 13,8 cm. Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

367 Kleine vaas met twee oortjes

Oranje. Gebakken aarde. Ingekerfde nagelversiering rond de hals.

Tepe Kalwali (Inv. 65/53), 2e helft 7e eeuw v. C. Hoogte 11,2 cm. Diam. 6,7 cm. Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

368 Kleine vaas met vier oortjes en wijde hals

Oranje. Gebakken aarde. Ingekerfde nagelversiering. Tepe Kalwali (Inv. 65/63), 2e helft 7e eeuw v. C. Hoogte 11 cm. Diam. 6,7 cm.

Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

369 Grote vaas met afgeronde buik en twee oortjes

Beige. Gebakken aarde. Ingekerfde nagelversiering. Tepe Kalwali (Inv. 65/55), 2e helft 7e eeuw v. C.
Hoogte 22 cm. Diam. 11,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

370 Grote vaas met afgeronde buik en vier oortjes

Beige. Gebakken aarde. Ingekerfde nagelversiering. Tepe Kalwali (Inv. 65/8), 2e helft 7e eeuw v. C.
Hoogte 18,8 cm. Diam. 11,3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

371 Vaas met open giettuit, korfsoor en oor aan de rand

Beige. Gebakken aarde. Drievoudige cirkel van nagelinkervingen rond de hals.

Tepe Kalwali (Inv. 65/23), 2e helft 7e eeuw v. C.
Hoogte 16 cm. Diam. 12 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

372 Grote vaas met open giettuit en oor aan de rand

Oranje. Gebakken aarde.

Tepe Kalwali (Inv.65/11), 2e helft 7e eeuw v. C.
Hoogte 22 cm. Diam. 17,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

373 Enkelring

Ijzer.

Tepe Kalwali (Inv. 65/7),
2e helft 7e eeuw v. C.
Diam. 11,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

Oud-Iraanse Juweelkunst

In de graven van de oudste dodensteden worden naast keramiek ook halskettingen gevonden en andere opschikvoorwerpen. Zij zijn vervaardigd uit schelpen en gekleurde kralen. Ook goud en zilver werden daarbij aangewend. Deze juwelen en dan vooral de halskettingen, waarvan de kralen vaak amuletten waren, hadden tevens een magische funktie.

In de laatste jaren werd in de streek van Amlash een enorm aantal juwelen in de graven ontdekt. Zij vonden de weg naar openbare of privéverzamelingen waar hun verbazende rijkdom aan edele of half edele metalen de aandacht trok. Deze voorwerpen van edel metaal, die soms bezet waren met kostbare stenen, bestaan uit halssnoeren met hangers, voorhoofbanden of diademen, sierplaatjes (meestal op kledingsstukken), armbanden, oor- en vingerringen. De halssnoeren of halskettingen waren uit velerlei stenen vervaardigd. De eenvoudigste halssnoeren, d.wz. die van min begoede lieden, hadden in de oudste tijden reeds als kralen : schelpen van porseleinslak, kalksteen en kornalijn. Bij andere halssnoeren waren het stenen in grote verscheidenheid ; dikwijls wordt glaspasta aangetroffen, groene en blauwe faience, agaat, bergkristal en kwarts, arragoniet, turkoois en lapis lazuli, en tenslotte zilver en goud. De meeste gesteenten werden in de streek zelf gevonden. Turkoois en lapis lazuli kwamen wellicht uit de Khurasan, het mooie lapis lazuli waarschijnlijk uit de Lapismijnen van Badakshan (Noord-Afghanistan).

In tegenstelling met de Keramiek die toch bij benadering kan gedateerd worden, biedt de tijdsbepaling van deze eenvoudige schelpen, stenen, gebakken (faïence) of glaspastakralen heel wat moeilijkheden op, daar reeds vroeg de meeste dezer steensoorten en materialen in de halssnoeren voorkomen (Hissar I à III) ; het materiaal alleen kan dus moeilijk als tijdsbepalingscriterium dienen. Het blijkt nochtans dat doorzichtige gekleurde, meestal bruine of blauwe gewonden glaskralen slechts eerst vanal de seleucidische-partische tijd opkomen (bv. de glaskralen n° 390 à 398, 421 à 428, 430 à 432).

Uit de ontwikkeling in de bewerking van de gesteenten, en in de vormgeving, maar dan in een bepaalde landstreek, zouden wellicht aanwijzingen kunnen gegeven worden om een chronologische evolutie of een globale datering op te maken.

De hier tentoongestelde halssnoeren werden niet als dusdanig in de graven aangetroffen. De ketting of sluiting bestond immers heel eenvoudig niet meer, zodat de kralen los in het graf lagen. Zij moeten dan opnieuw gemonteerd worden, zodat de samenstelling ervan enigszins arbitrair kan voorkomen. Hier werden de halssnoeren meestal naar de soorten stenen gerangschikt. Wat het goud en het zilver betreft, er zijn weinig zilveren kralen voorhanden, omdat zilveren kralen in de grond minder goed bewaren dan gouden.

Goud en zilver werden niet alleen aangewend in de halssnoeren, maar vaak waren diademen, oor- en vingerringen en sierplaatjes op kledingsstukken met deze beide edele metalen aangemaakt. Het belangwekkendst zijn de talrijke gouden, maar ook zilveren bekers en schotels, wegens de daarop aangebrachte reliëftaferelen met leeuwen, berggeiten, griffioenen, gevleugelde stieren, enz. Van deze pronkstukken zijn efenwel

op de tentoonstelling geen voorbeelden aanwezig.
Bij de behandeling van het goud werden verschillende procédés aangewend:
a) het gieten: om massief gouden voorwerpen te vormen, goot men het goud in gietvormen. Zodoende konden de verschillende gewenste vormen verkregen worden.
b) het hameren of drijven: het goud, dat zeer goed smeedbaar is, leende zich uitstekend tot het hameren, waardoor dunne goudplaatjes konden verkregen worden die nadien werden gesmeden. Allerlei tekeningen en figuren konden er ingeëtst, geciseleerd of gehamerd worden. Deze plaatjes versierden de haartooi of dienden als sierelementen in het halssnoer.
Naast beide technieken werden soms nog andere toegepast, die ook te Amlash bekend waren: het filigraanwerk, de granulatie en de incrustatie. De filigraantechniek bestaat hierin dat goud werd getrokken in fijne draadjes, waarmee allerlei spiraalvormige sieraden konden vervaardigd worden. De granulatie-techniek: kleine stukjes goud werden bovenop sieraden als armbanden of kralen van halssnoeren gelast. Deze technieken komen het meeste voor, maar ook de incrustatietechniek of inlegwerk was bekend. Hier worden in kleine uithollingen of insnijdingen in het goudmetaal, stukjes edelstenen van verschillende kleur als karneool, lapis lazuli, enz. ingelegd. Tenslotte nog de cloisonné-techniek: op een gouden grondplaat werden gouden rechthoekige verhevenheden rechtop vastgesoldeerd. De aldus ontstane vakjes werden met kleurig glaspoeder gevuld dat bij een hoge temperatuur werd vastgesmolten. Deze laatste techniek kwam veelvuldig voor in de Partische en sassanidische periodes.

De edelsmeden van Amlash waren zonder twijfel grote kunstenaars met een hoge graad van vakmanschap. Deze edelsmeedkunst van Amlash is zeker de voorloopster van een kunsttak, die haar hoogste bloei zal kennen tijdens de Achaemenidische periode. Dan vertonen de voorwerpen de meest verfijnde uitwerking. Trouwens, vele juwelen die hier zijn tentoongesteld (sommige halssnoeren, gouden hangers, sierplaten, armbanden, oor- en vingerringen) doen reeds sterk Achaemenidisch aan, zodat men geneigd is ze in de 7 - 6e eeuw te willen plaatsen. Naar alle waarschijnlijkheid behoren deze juwelen echter tot het begin van het eerste millenneum (ca. 10e-8e eeuw v. C.) vermits de keramiek die naast deze voorwerpen werd aangetroffen, in deze periode moet geplaatst worden. In de juweelkunst van Amlash worden zo de kiemen waargenomen van de Achaemenidische edelsmeedkunst. In latere periodes zoals bv. de Partische en de sassanidische (nrs 429 en 434) zullen de halssnoeren vaak overladen worden met incrustatie-techniek. Zij missen dan de soberheid van de oud-Iraanse en achemenidische stukken.

374 Schelpenkralen

Doorboorde Columbellaschelpjes.
Bruin-wit gestreept.

Streek van Amlash. 3e - 2e mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

375 Schelpenkralen

Cypra-schelpen. Afgesneden rug, waardoor het slakkenhuis zichtbaar is.

Streek van Amlash 3e - vroeg 2e mill. v. K.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

376 Schelpenkralen

Afgesneden deksels van Konusschelp.
Ringvormig bewerkt.

Streek van Amlash. 3e - 2e mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

377 Schelpenkralen

Uit schelp gesneden dunne schijfjes, tussenin afgeslepen en doorboorde hertetanden.

Streek van Amlash. 2e mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

378 Halssnoer van kalksteen- en koraalkralen met hanger

Ronde, meloenvormige kalksteenkralen, buisvormige koraalkralen, uit schelp gesneden platte kralen met ingesneden puntversiering en schijfjes; hanger van druipsteen of kwartsachtige steen.

Streek van Amlash. 2e mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

379 Marmeren kralen

Marmer en ivoorkleurige steen met overdwarse insnijding. 3e-2e mill v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

380 Marmeren kralen

Ronde, langwerpige en ovale marmeren kralen met wijde doorboringen.

Streek van Amlash. 3e - 2e mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

381 Halssnoer van fritkralen

Afgeronde buisvormige, ovaalvormige, en spinwartelvormige fritkalen met ingesmolten zwarte lijnen en puntenversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

382 Halssnoer van fritkralen

Buisvormige en ovale kralen en één grote dubbelkonische kraal met ingesmolten zwarte palmettenversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

383 Faience-kralen

Groene faience-kralen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

384 Kralen in de vorm van dieren

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

385 Faience-kralen

Faience-kraal, meloen-kralen en groene kraal met ingegrifte dubbele band.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

386 Halssnoer van glaspasta en faience-kralen

Kleine lichtblauwe, roodbruine, grijsbruine, roze, geelachtige en groenachtige getrokken kralen van glaspasta, met kruikvormige en ronde faience-kralen.

Streek van Amlash, 3e - 1e v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

387 Faience-hanger

Groenachtig-blauwe faience.
Gestyleerde reliëfversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

388 Faience, kwartssteen en kalkstenen kralen

Buisvormige faience-kralen met resten van glazuur. Ronde, langwerpige en piramidevormige kralen van kwartssteen; enkele kralen van lichtroze kalksteen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

389 Kralen in glaspasta

Buisvormige en gewonden lichtblauwe glaspastakralen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

390 Glaskralen

Doorzichtige langwerpig-ovale glaskralen, sterk geïriseerd.

Streek van Amlash. Midden 1 mill. v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

391 Glaskralen

Ingesmolten polychrome versiering.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

392 Glaskralen

Knoopvormige glaskralen met ingesmolten witte slakkenhuisvormige versiering.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

393 Glaskralen

Rode, blauwe, groene en geelwitte getrokken glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

394 Glaskralen

Grote ronde blauwe en bruine gewonden glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam

395 Glaskralen

Getrokken bruine glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

396 Glaskralen

Zwarte tonvormige gewonden glaskralen, meloenvormig gesneden groene gewonden glaskralen, kleurloze, gewonden ronde glaskralen met goudpoeder tussen de glaslagen en gewonden donkerbruine glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

397 Glaskralen

Ronde glaskralen van witachtig glas met ingesmolten doorgemengde roze-rode strepen.

Streek van Amlash, 400-200 v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

398 Glaskralen

Ronde en tonvormige blauwe gewonden glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

399 Kornalijnkralen

Plat-dubbelkonisch gesneden kralen met zes platte vlakken.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

400 Kornalijnkralen

Platte ronde kornalijnkralen. Van licht tot donkerrood kornalijn.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

401 Kornalijnkralen

Vier tonvormige en drie ronde kornalijnkralen met ingeëtste versiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
100 na C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

402 Halssnoer van kornalijnkralen

Grote tot kleine ronde kornalijnkralen, lichte kleur.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

403 Kornalijnkralen.

Kleine ronde kralen van merendeels donkerkleurig kornalijn.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam

404 Agaatkralen

Grote tot kleine ruw bewerkte ovale en ronde kralen van donker en lichtkleurig agaat.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

405 Agaatkralen

Ovale en afgeplat-ronde agaatkralen.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

406 Agaatkralen

Grijze agaatkralen met witte aders.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

407 Agaatkralen

Platte ovaalvormige en vierkante agaatkralen.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

408 Agaatkralen

Drie driehoekvormige kralen en twee kralen met vier vleugels.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

409 Geslepen bergkristal en kralen

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

410 Cylindrische hanger

Lapis lazuli. Gegraveerde versieringen. Aan beide uiteinden een glaskraal ingewerkt.
Streek van Amlash. Partisch.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

411 Halssnoer van zilver en kornalijnkralen

Dubbelkonische holle zilverkralen; dubbelkonische, afgeplat-ronde en ovale kornalijnkralen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 21 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

412 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Ronde en dubbelkonische holle gouden kralen; twee kleine en één grote ronde gouden hangers met oor in reliëfversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 23 cm. Diam. grootste hanger 4,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

413 Halssnoer van kornalijnkralen

Buisvormige kornalijnkralen met hanger bestaande uit een gouden sierplaatje met uitgeslagen puntversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 13 cm. Diam. hanger 3,4 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

414 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Langwerpige kornalijnkralen, ronde holle goudkralen, spiraalvormig gewonden gouddraadkralen en buisvormige goudkralen met vier platte goudspiralen. Peervormige hanger van kornalijn, gevat in konisch geribd goud.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 27 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

415 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Cirkelvormige en buisvormige goudkralen. Ruitvormige kornalijnkralen, waarbij er een rond langwerpig ovaal is.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 24 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

416 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Ronde, holle goudkralen met ringetjes en langwerpig-ovale en buisvormige kornalijnkralen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 18 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

417 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Dubbelkonische holle goudkralen met kraag met granules; uitzonderlijk fraaie geslepen ovale kornalijnkraal; hartvormig kornalijnen sluitstuk.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 23 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

418 Dubbel halssnoer van goud en kornalijnkralen

Rond-dubbelkonische goudkralen en langwerpige bruinachtige kornalijnkralen, afgewisseld met kleine ronde kralen. Kornalijnen sluitstuk met twee doorboringen.

Streek van Amlash. 8-7 eeuw v. C.
Lengte 34 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

419 Halssnoer van goud en kornalijnkralen

Buisvormige goudkralen met aangesmolten peervormig plat aanhangsel. Ovale, dubbelkonische en langwerpige kornalijnkralen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 20 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

420 Halssnoer van kornalijnkralen met gouden hangers

Ovaalvormige kornalijnkralen met hangers bestaande uit drie gouden sierplaten met uitgeslagen puntversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 34 cm. Diam. hangers 4,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3083.

421 Halssnoer van goud en glaskralen

Massieve kleine schijfvormige goudkralen met granules. Blauwe gewonden glaskralen, langwerpige witte kralen, groenachtige en witte kralen. Twee dubbelkralen en één triplekraal.

Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 26 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

422 Halssnoer van goudkralen, granaat, lapis lazuli en blauwe steenkralen

Schijfvormige goudkralen met granules op de rand, langwerpige en ronde granaat (of robijnachtige stenen) kralen, schijfvormige langwerpige, ovaalvormige kralen, merendeels van lapis lazuli, enkele van blauwe steen.
Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 32 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

423 Halssnoer van goud en glaskralen

Goudkralen met granules versierd; turkooisblauwe gewonden glaskralen.
Streek van Amlash. 1e - 3e e. na C.
Lengte 27 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

424 Halssnoer van goud en glaskralen

Schijfvormige goudkralen met granules versierd; blauwe gewonden glaskralen.
Streek van Amlash. 1e - 3e e. na C.
Lengte 29 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

425 Halssnoer van goud en glaskralen

Schijfvormige kralen van goud met granules op de rand, donkerblauwe gewonden glaskralen, en één donkerblauwe buisvormige kraal met ingesneden versiering.
Streek van Amlash. 100 - 300 na C.
Lengte 20 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

426 Halssnoer van glaskralen

Blauwe glaskralen en grijze kralen met ingesmolten witte versiering.
Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 28 cm. Diam. hanger 4,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3086.

427 Dubbel halssnoer van goud en glaskralen

Blauwe glaskralen. Gouden tussenstukken met twee granaten ingelegd. Gouden hanger met ingeslagen versiering.

Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 30 cm. Diam. hanger 4,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3085.

428 Halssnoer van goud en glaskralen

Gouden holle kralen van gebakken klei met een laagje goud, vijftien lichtgroene, meloenvormige gesneden glaskralen, twee bruine en één lichtgroene glaskraal en twee glazen hangers.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 1e e. na C.
Lengte 20 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

429 Halssnoer van goud, granaat en glaskralen

Ruw bewerkte granaatachtige stenen, gewonden glaskralen en buiskralen van doorzichtig glas met goudpoeder tussen de glaslagen verwerkt. Twee rechthoekige gouden stukken gezet met een ovale granaat. In de hanger een kleine ronde granaat, twee ruitvormige stukjes geïriseerd glas en twee schepvormige gouden aanhangsels.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 2e e. na C.
Lengte 23 cm. Lengte hanger 4,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

430 Halssnoer van goud en glaskralen

Dubbelkonische holle goudkralen en zeldzame meloenvormige donkergroene glaskralen, ten dele geïriseerd.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 1e e. na C.
Lengte 19 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

431 Halssnoer van goud en glaskralen

Holle goudkralen en zeer kleine staalblauwe meloenvormige en

buisvormige ondoorzichtige glaskralen.
Streek van Amlash. 2e e. v. - 1e e. na C.
Lengte 32 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

432 Halssnoer van goud en glaskralen en een hanger

Ronde en meloenvormige gouden kralen, witte glaskralen en kubusvormige groene steen. Gouden hanger in halve-maanvorm.

Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 23 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3252.

433 Halsketting met hanger

Gouden ketting in torsade. Gouden hanger met lapis lazuli ingelegd en hangsel in klokvorm.

Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 23 cm. Breedte hanger 5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3222.

434 Halssnoer van goud en blauwe kralen met hangers

Ronde holle gouden kralen; als hangertjes gouden schijfjes en klokjes. Drie gouden hangers ingelegd met granaten en lapis lazuli.

Streek van Amlash. Partisch.
Lengte 25 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3129.

435 Goud en agaathanger

Vorm van een paardenoog. Halve bol van donkere agaat aan de rug en voet in goud gevat. Op de rand een punten- en lijnen-versiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

436 Hanger van goud en granaat

Streek van Amlash. Partisch.
Hoogte 5,6 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3259.

437 Hanger van goud en agaat

Schijfvormig. Uitgeslagen rozetversiering met bruine agaatsteen in het midden.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3,7 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3213.

438 Gouden hanger

Schijfvormig. Uitgeslagen en ingeslagen versiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 4,3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3105.

439 Gouden sierplaat

Versierd met twee gevleugelde dieren en uitgeslagen motieven.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 8 cm. Hoogte 5,2 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3235.

440 Gouden sierplaat

Rozetvorm. Ingeslagen cirkelversiering in het centrum.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3297.

441 Gouden sierplaatjes

Ronde vorm. Uitgeslagen puntversiering in concentrische cirkels.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3,6 en 3,9 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

442 Gouden sierplaat

Ronde vorm met uitgebold middenstuk; daaromheen en langs de buitenrand ingeslagen en uitgeslagen puntversiering; tussen deze cirkels stervormige puntversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 4,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

443 Gouden sierplaatjes

Ingeslagen puntversiering van twee cirkels waarbinnen een kruis.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 1,4 à 1,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

444 Twee gouden sierplaten

Rozetvormig, met uitgeslagen versiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3131-0.3132.

445 Gouden hoofdband

Versiering met zes gevleugelde leeuwen met gebaarde mannenkop in relief; zes achtpuntige sterren en twaalf cirkels; in- en uitgeslagen puntversiering (in twee stukken).

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 51 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

446 Gouden diadeem

Uitgeslagen concentrische cirkelversiering.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 22,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3212.

447 Gouden diadeem

Uitgeslagen versiering; in het midden een gestyleerde boom, aan weerszijden door vier gevleugelde stieren geflankeerd en aan de uiteinden telkens een gestyleerde boom.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Lengte 47,2 cm. Breedte 2,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3170.

448 Gouden oorhangers

Ringvorm. Aan één uiteinde bezet met goudbolletjes.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 4 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis. 0.3208.

449 Gouden oorhanger

Ringvormig met opgelegde touwbandversiering aan de uiteinden, en geheel bezet met kleine goudbolletjes.
Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 2,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

450 Gouden oorhanger

Twee grote holle bollen en twee halve bollen aan de uiteinden; bij het hechtpunt der bollen, een rand van granules; aan de buitenzijde der bolletjes een opstaande cirkelrand, omgeven met granulatie.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 2,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

451 Gouden oorhangers

Ringvorm met zigzags in granulatie versierd.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 2,9 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3209.

452 Gouden oorhangers

Ringvormig. Versierd met gouden bolletjes. Langwerpige hangers van blauwe glassteen.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3,5 cm. Hanger 2,8 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3124.

453 Gouden oorhangers

Ring met twee massief-gouden schijven

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 3 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3234.

454 Zes paar gouden oorhangers

Scharnierend bovenstuk. Ringvormig met piramidevormig aanhangsel van granulebolletjes. Draad- en granulatieversiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. ca. 1,3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

455 Twee paar gouden oorhangers

Ringvormig, met puntige uiteinden en kleine massieve knop.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 1,6 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

456 Gouden oorhangers

Ringvormig, met parelhanger.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 1,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3133.

457 Gouden oorhangers

Ringvormig, met als hanger: gouden granules en glaskralen.

Streek van Amlash. Partisch.
Hoogte 2,7 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

458 Gouden oorhanger

Ruitvormig, met granule-versiering.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 1e e. na C.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

459 Gouden oorhanger

Met granaat ingelegd.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 2e e. na C.
Hoogte 2,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

460 Gouden oorhanger

Aan een ring, twee schijfvormige gouden kralen met granulatie en twee holle eivormige gouden kralen.

Streek van Amlash. 2e e. v. - 1e e. na C.
Partische.
Hoogte 4,2 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

461 Gouden oorhangers

Plat, halve-maanvormig, met granulatie in driehoeken.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Breedte 2,1 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

462 Oorhangers

Halve-maanvormig, hol lichaam; aan de uiteinden voorzien van een platte knop, waarin een steen ingelegd was.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Hoogte 2,5 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

463 Gouden oorhanger

Halve-maanvorm met gegraveerde lijnen versiering; op de hals een buisje waarin mogelijks een steentje heeft gezeten.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Breedte 3 cm.
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

464 Gouden armband

Slangenkoppen op de uiteinden.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 6,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3071.

465 Gouden armband

Slangenkoppen op de uiteinden. Geïnciseerde versiering.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 7,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis.

466 Gouden ring

Ingelegd met bergkristal.

Streek van Amlash. 400-200 v. C. (of vroeger).
Verz. J. van Lier, Amsterdam.

467 Gouden ring

Ingelegd met stukje ovaal glas, omgeven met een randgranulatie.

Streek van Amlash. 10-8 eeuw v. C.
Diam. 1 cm.

468 Gouden ring

Ingelegd met kornalijn.

Streek van Amlash. Partisch.
Diam. 1,9 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3203.

469 Gouden ring

Ingelegd met kornalijn.

Streek van Amlash. Partisch.
Diam. 1,5 cm.
Brussel. Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis, 0.3227.

Bibliografie

Algemene werken

R. Ghirshman,
Perse (Proto-Iraniens, Mèdes, Achéménides), Paris, 1963.

A. Godard,
L'art de l'Iran, Paris, 1962.

J. L. Huot,
Iran I, Archaeologia Mundi, Genève, 1965.

E. Porada,
Iran Ancien, Paris, 1963.

L. Vanden Berghe,
Archéologie de l'Iran Ancien, Leiden, 1959.

Prehistorie

A. J. Arne,
Excavations at Shah Tepe, Iran, Stockholm, 1945.

C. A. Burney,
Excavations at Yanik Tepe, Iraq XXIII, 1961, p. 138-155; Iraq XXIV, 1962, p. 134-152; Iraq XXVI, 1964, p. 54-61.

T. Burton Brown,
Excavations in Azarbaidjan, 1948, London, 1951.

T. Burton Brown,
Excavations in Shahrigar, Iran, Archaeology, 15, 1962, p. 27-31.

G. Contenau - R. Ghirshman,
Fouilles de Tépé Giyan, Paris, 1935.

J. Deshayes,
Rapport préliminaire sur les deux premières campagnes de fouilles à Tureng Tépé, Syria XL, 1963, p. 85-99.

R. H. Dyson jr.,
Problems in the Relative Chronology of Iran, 6000-2000 B. C.;
Chronologies in old world archaeology, Chicago, 1966.

R. H. Dyson - T. C. Young,
The Solduz Valley, Iran, Pisdeli, Antiquity, vol. XXXIV (1960), p. 19-28.

N. Egami,
The Excavations at Tall-i Bakun, 1956, Tokyo, 1962.

N. Egami,
The Excavations at Tall-i Gap, 1959, Tokyo, 1962.

M. W. Eliot,
Excavations in Mesopotamia and Western Iran, Sites of 4000-500 B.C., Cambridge, 1950.

R. Ghirshman,
Fouilles de Siyalk, vol. 1, Paris, 1938.

F. Hole,
Excavations at Ali Kosh, Iran, 1961, Iranica Antiqua, vol. II, 1962, p. 7-147.

A. Langsdorf,
Tall-i Bakun A. (Oriental Institute Publications n° LIX) Chicago, 1942.

L. Le Breton,
The Early Periods at Susa, Mesopotamian Relations, Iraq, XIX, 1957, p. 79-124.

D. E. Mc.Cown,
The Comparative Stratigraphy of Early Iran, Chicago, 1942.

M. E. L. Malhowan,
Early Mesopotamia and Iran, London 1965.

J. Mellaart,
Earliest Civilizations of the Near East, London, 1965.

Mémoires de la Délégation en Perse (M.D.P.), vol. XIII, 1912, XXIX, 1943, XXX, 1947.

Bibliografie

P. Mortensen,
Excavations at Tepe Guran, Luristan, II, Early Village. Farming Occupation, Acta Archaeologica, XXXIV, 1964, p. 110-121.

E. F. Schmidt,
Excavations at Tepe Hissar, Damghan, 1931-1933, Philadelphia, 1937.

T. Cuyler Young, jr.,
Taking the History of the Hasanlu Area back for another thousand Years, Illustrated London News, 1962, p. 707-709.

T. Cuyler Young, jr.,
Dalma Painted Ware, Expedition 5, 1963, p. 38-39.

Protohistorie

R. H. Dyson, jr.,
Problems of Protohistoric Iran as seen from Hasanlu, Journal of Near Eastern Studies, XXIV, 1965, p. 193-217.

R. Ghirshman, e. a.,
Dark ages and Nomads, c. 1000 B.C., Istanbul, 1964.

T. Cuyler Young, jr.,
A comparative Ceramic Chronology for Western Iran, 1500-500 B.C., Iran, III, 1965, p. 53-85.

Tépé Syalk

R. Ghirshman,
Fouilles de Syalk, vol. 2, Paris, 1939.

Khurvin

L. Vanden Berghe,
La Nécropole de Khurvin, Leiden 1964.

Hasanlu

R. H. Dyson,
Hasanlu, Bull. of the Univ. Museum of Pennsylvania, vol. 21 (1957), vol. 22 (1958).

R. H. Dyson,
Hasanlu, Expedition Bull. of the Univ. Museum of Pennsylvania, vol. I, 3 (1959), vol. II, 1 (1959), vol. II, 3 (1960), vol. III, 1 (1960), vol. V, 2 (1963).

Kalar Dasht, Garmabak

H. Samadi,
Les découvertes fortuites de Kalar Dasht, Garmabak, Emam et Tomadjan (Mazanderan et Gulan), Téhéran, 1959.

H. Samadi,
Les découvertes fortuites, Arts Asiatiques, vol. VI, 1959, p. 175-183, fig. 1-16.

Amlash, Marlik Tépé

N. Egami,
Dailaman, I, The Excavations at Ghalekuti and Lasulkan, 1960, Tokyo, 1965.

E. Negahban,
Marlik Tepe, Illustrated London News, april 28, 1962, p. 663-664, may 5, 1962, p. 699-701, may 8, 1965, p. 26-27.

E. Negahban,
A brief Report on the Excavation of Marlik Tepe and Pileh Qal'eh, Iran vol. II, 1964, p. 13-19, pl. I-V.

E. Negahban,
Notes on some Objects form Marlik. Journal of Near Eastern Studies, 1965, p. 309-327, pl. LII-LXV.

Luristan

A. Godard,
Les Bronzes du Luristan, Paris, 1931.

Y. et A. Godard,
Bronzes du Luristan, Catalogue, La Haye, 1954.

K. R. Maxwell-Hyslop,
Bronzes from Iran in the Collections of the Institute of Archaelogy, University of London, Iraq XXIV, 2, 1962, p. 126-131, pl. XXXVII-XXXIX.

Cl. A. Schaeffer,
Stratigraphie comparée et chronologie de l'Asie occidentale, Oxford, 1948,
p. 477-495.

L. Speleers,
Bulletin des Musées Royaux d'Art et d'Histoire, Bruxelles, 1931, 1932, 1935.

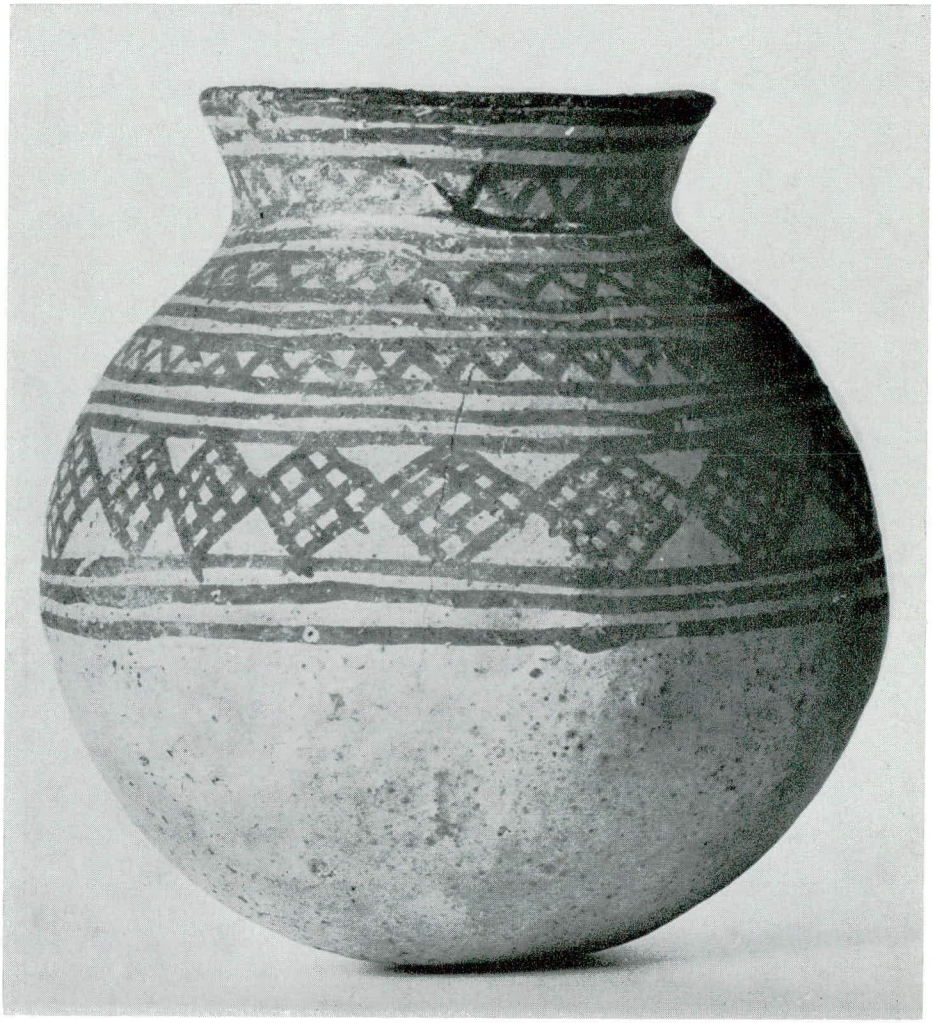
L. Vanden Berghe,
Archéologie de l'Iran Ancien, Leiden, 1961,
p. 91-93, 177-184.

Afbeeldingen

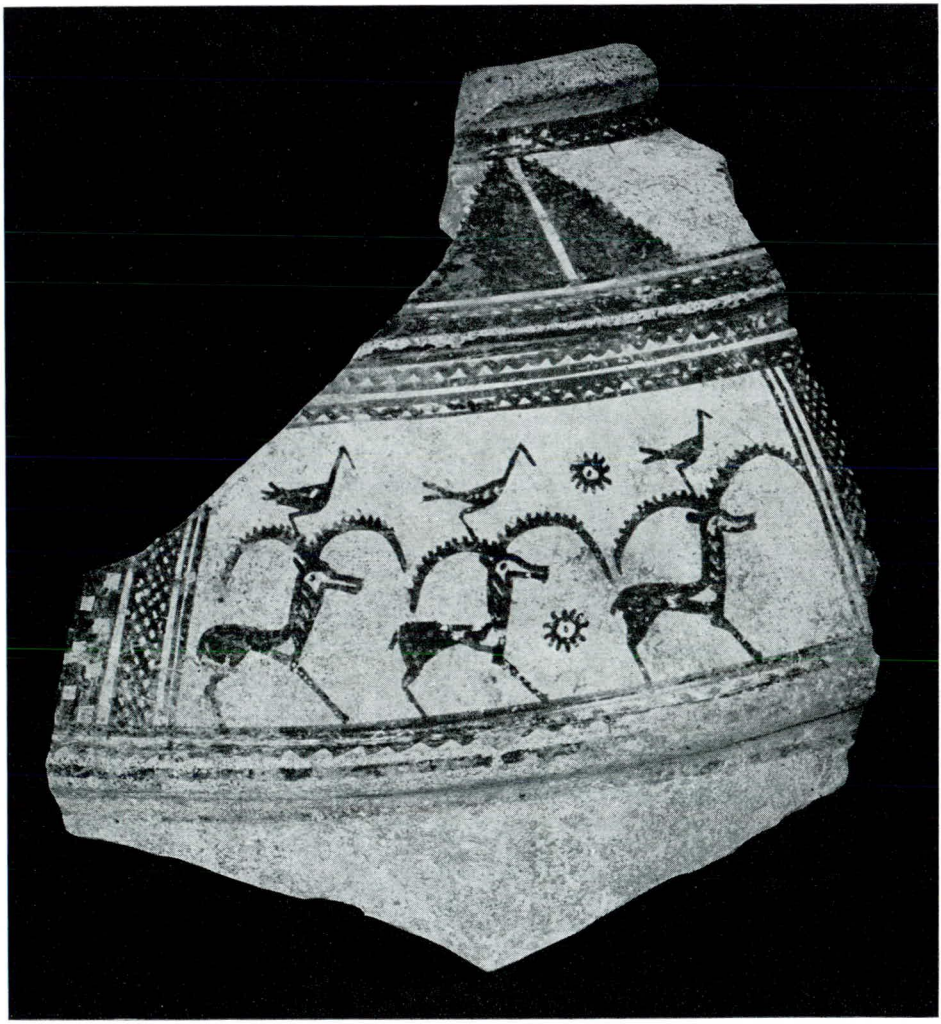
10

15

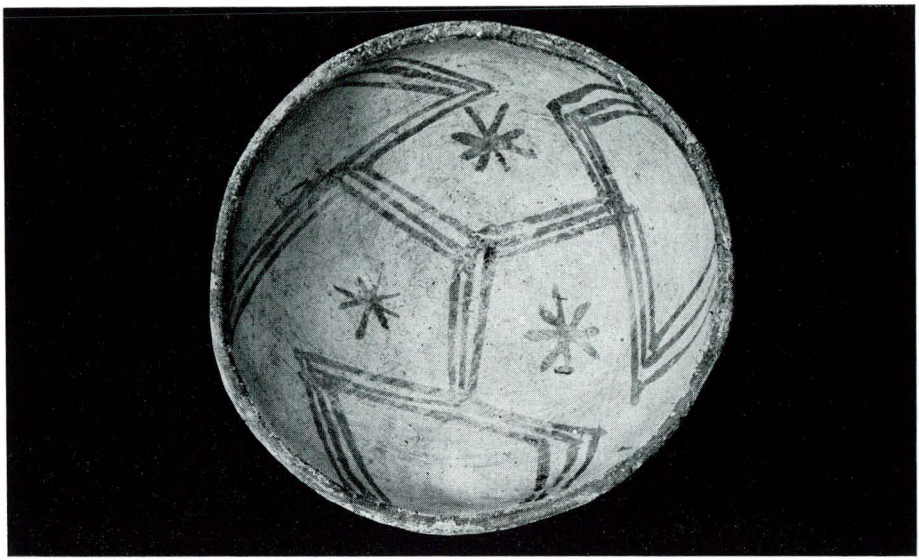
26

31

31

32

32

49

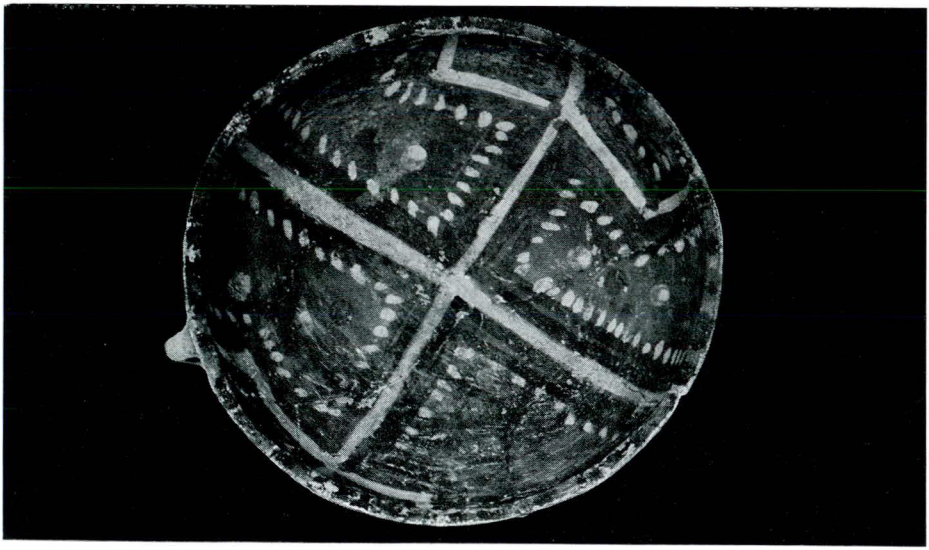
49

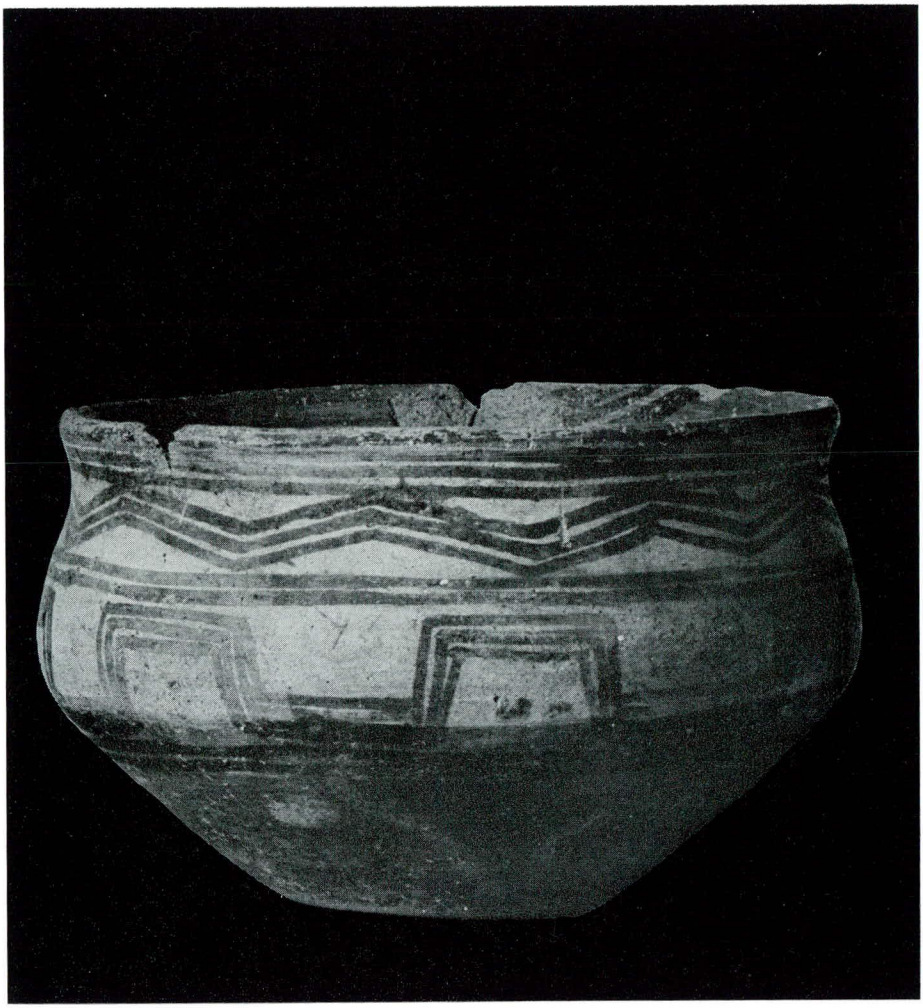

50

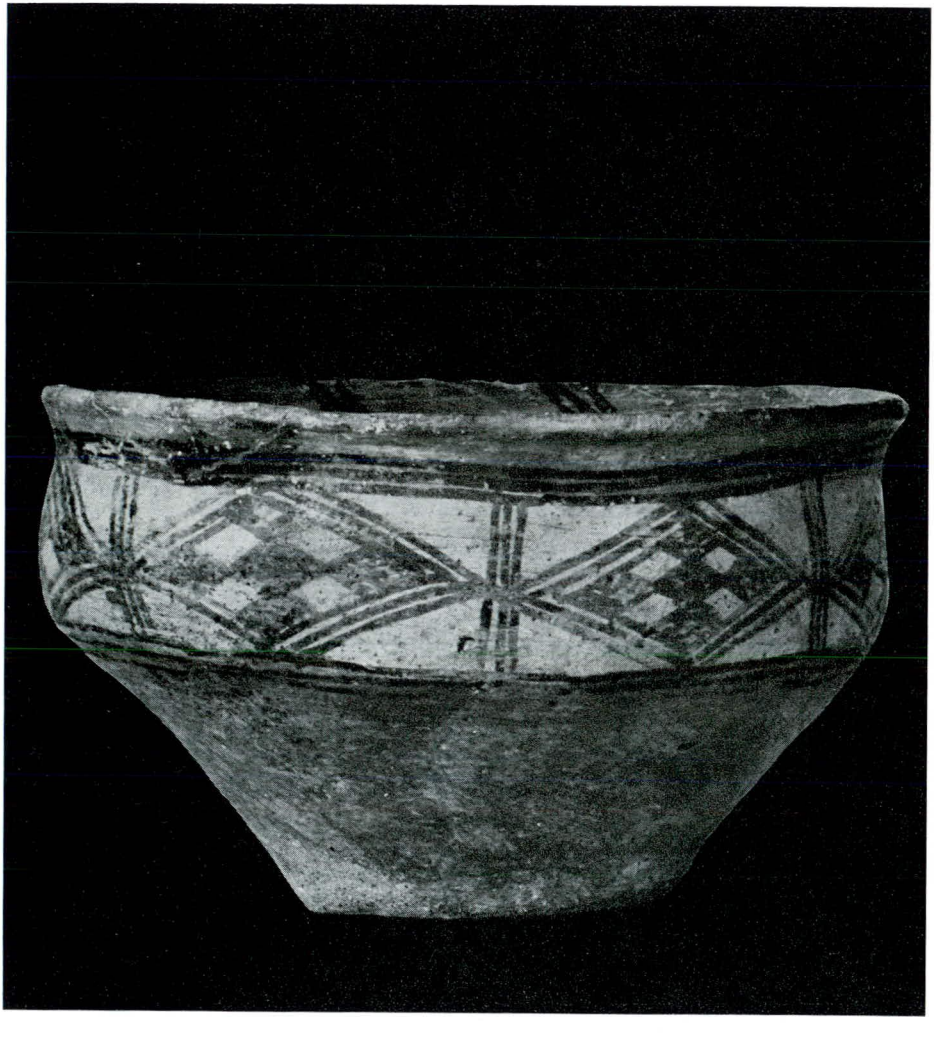

50

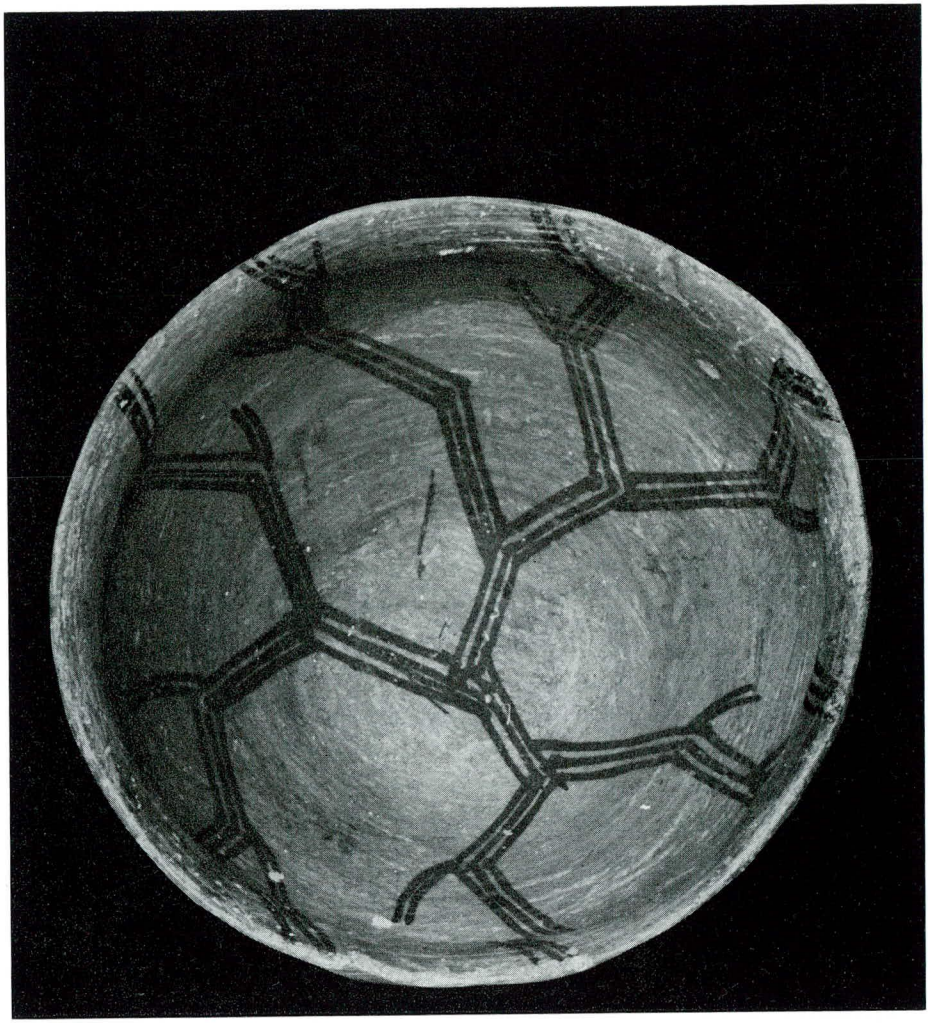

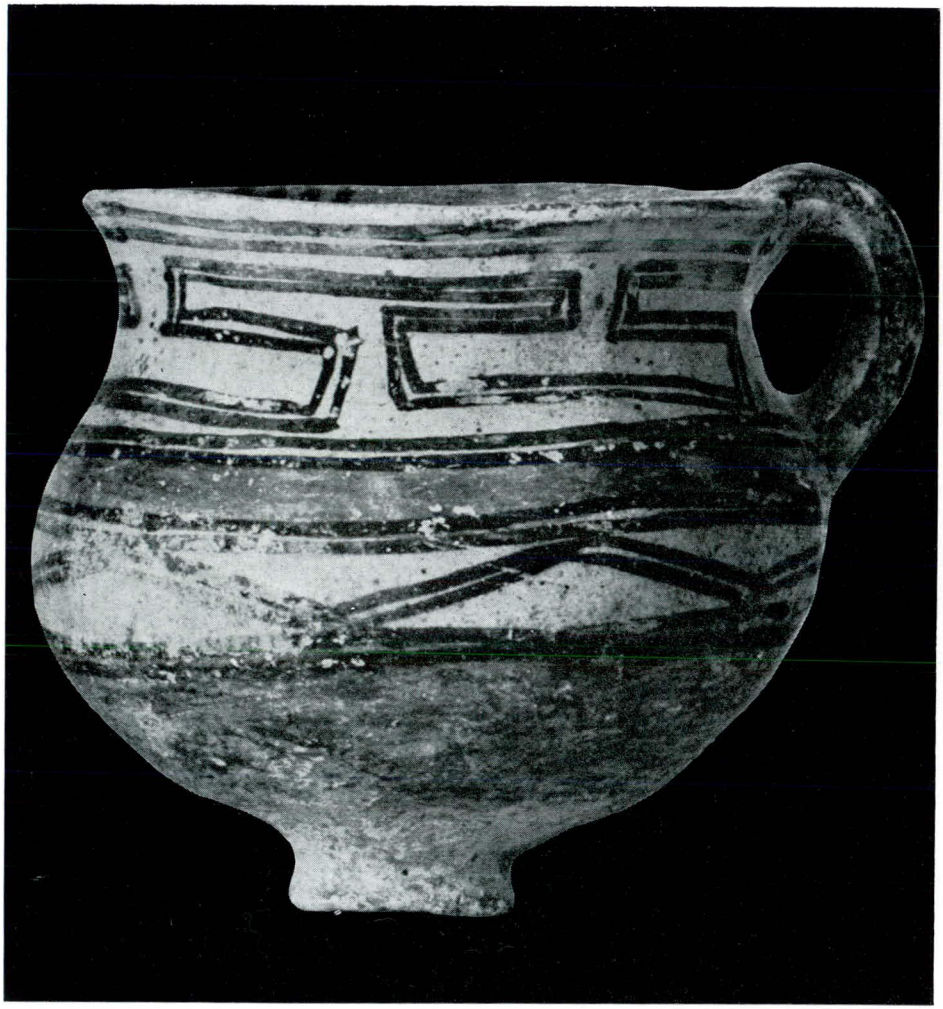
55

55

57

70

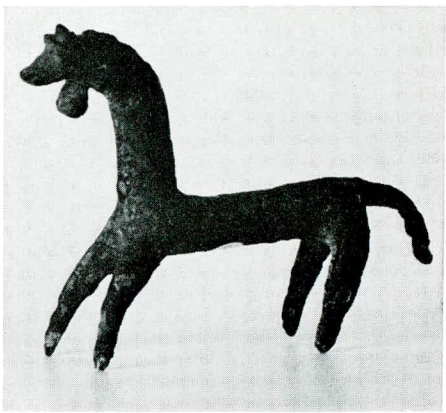
95

100

106

150

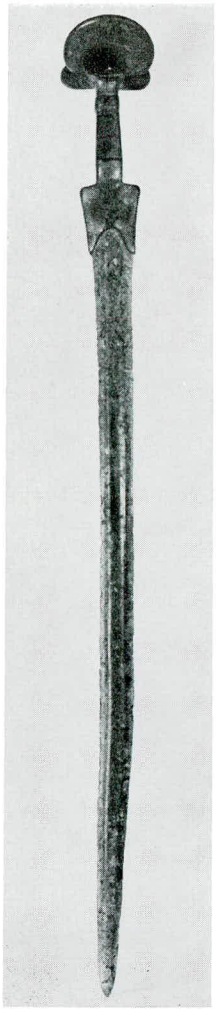
171

173

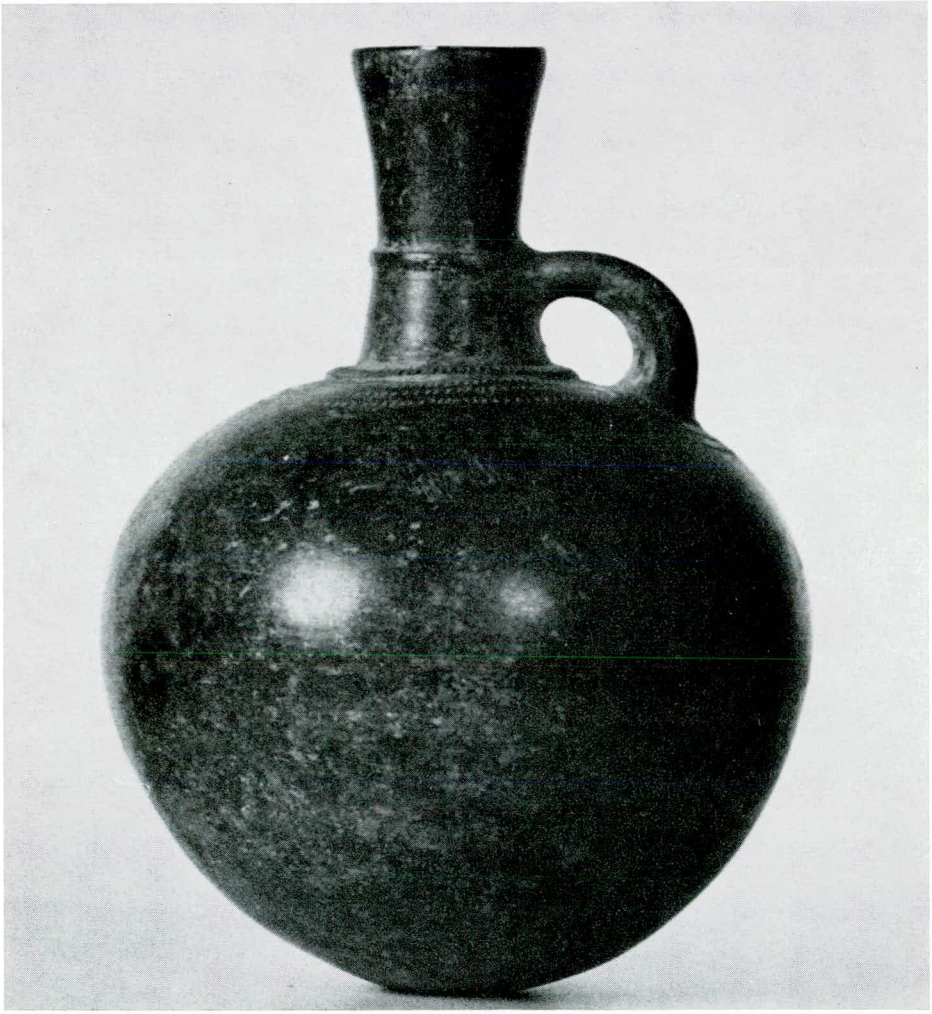
175

175

205

228

247

244

260

262

254

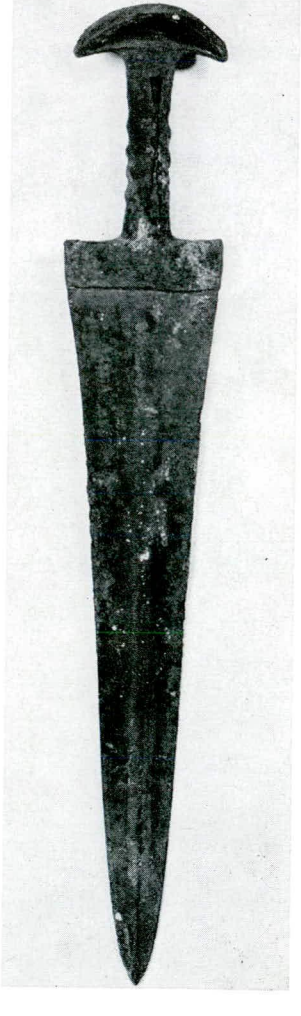
293

271

275

352

324

309

358

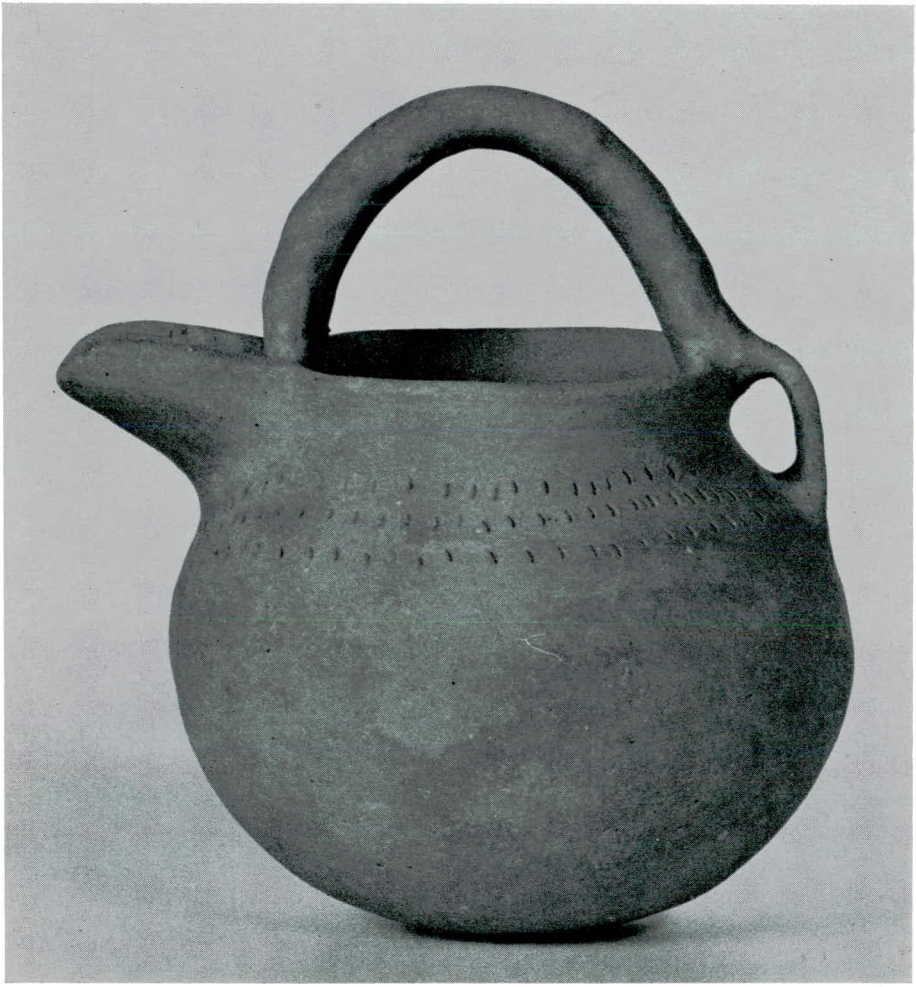
329

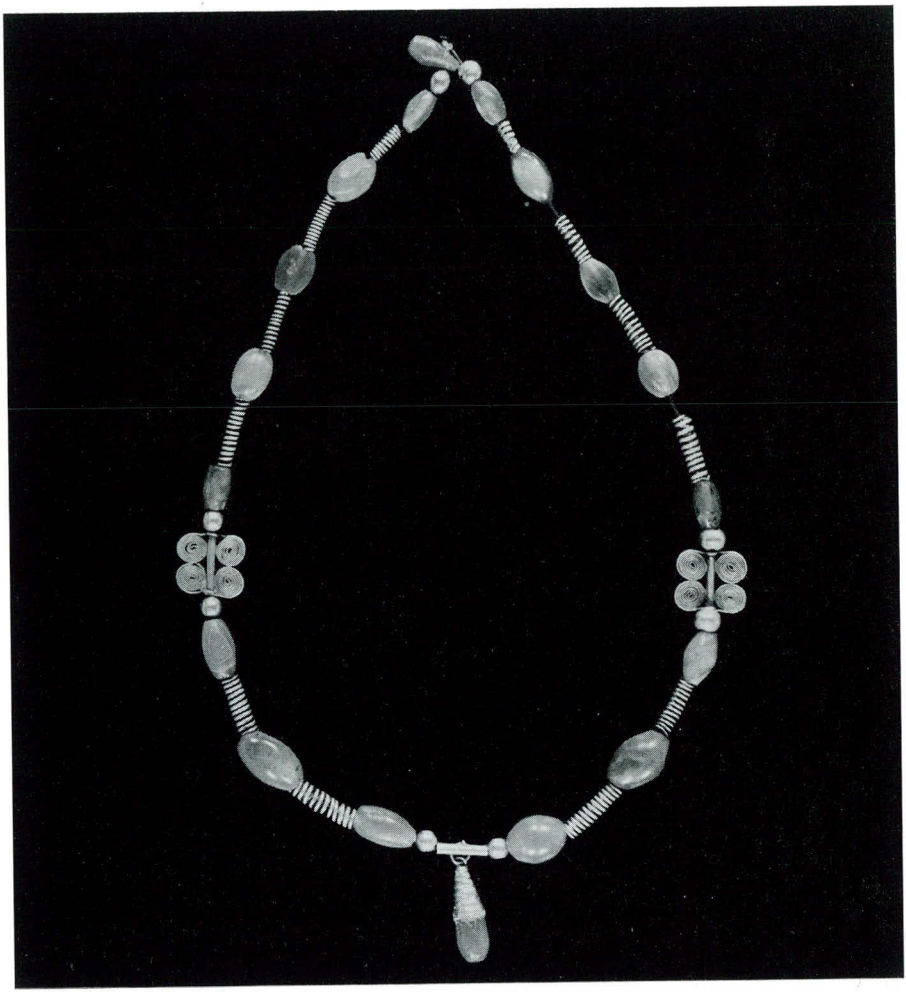
361

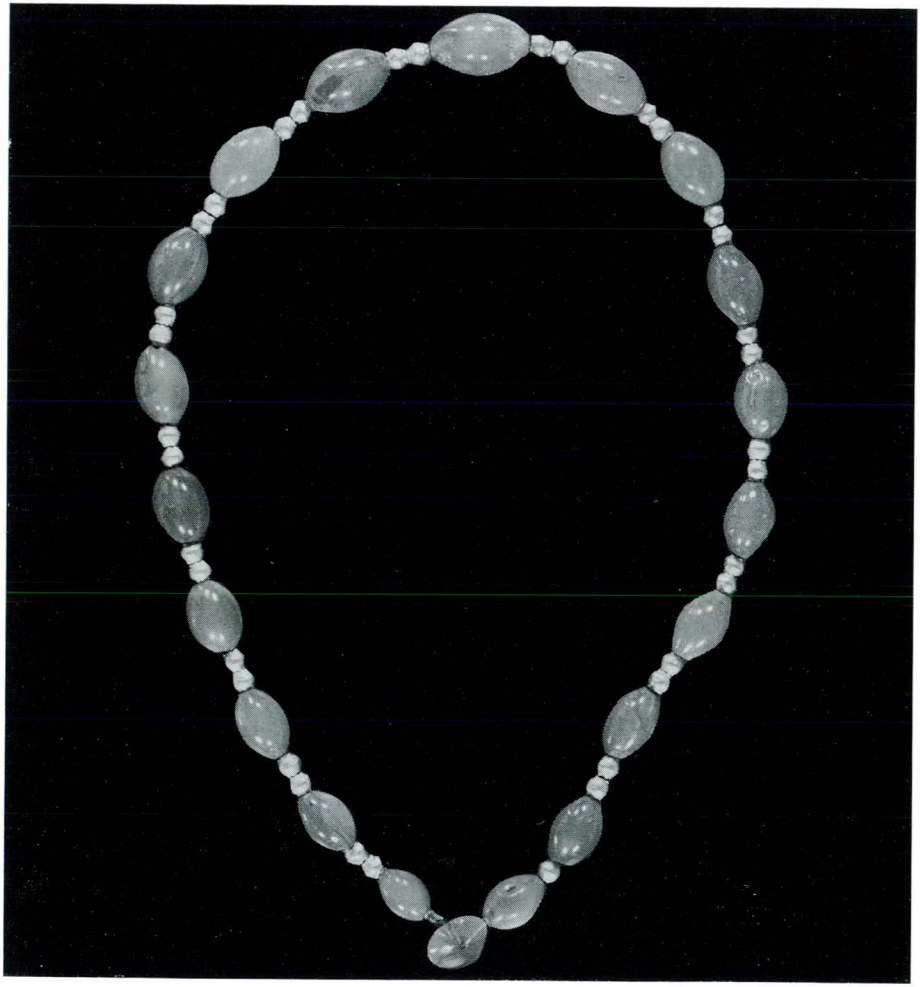
371

414

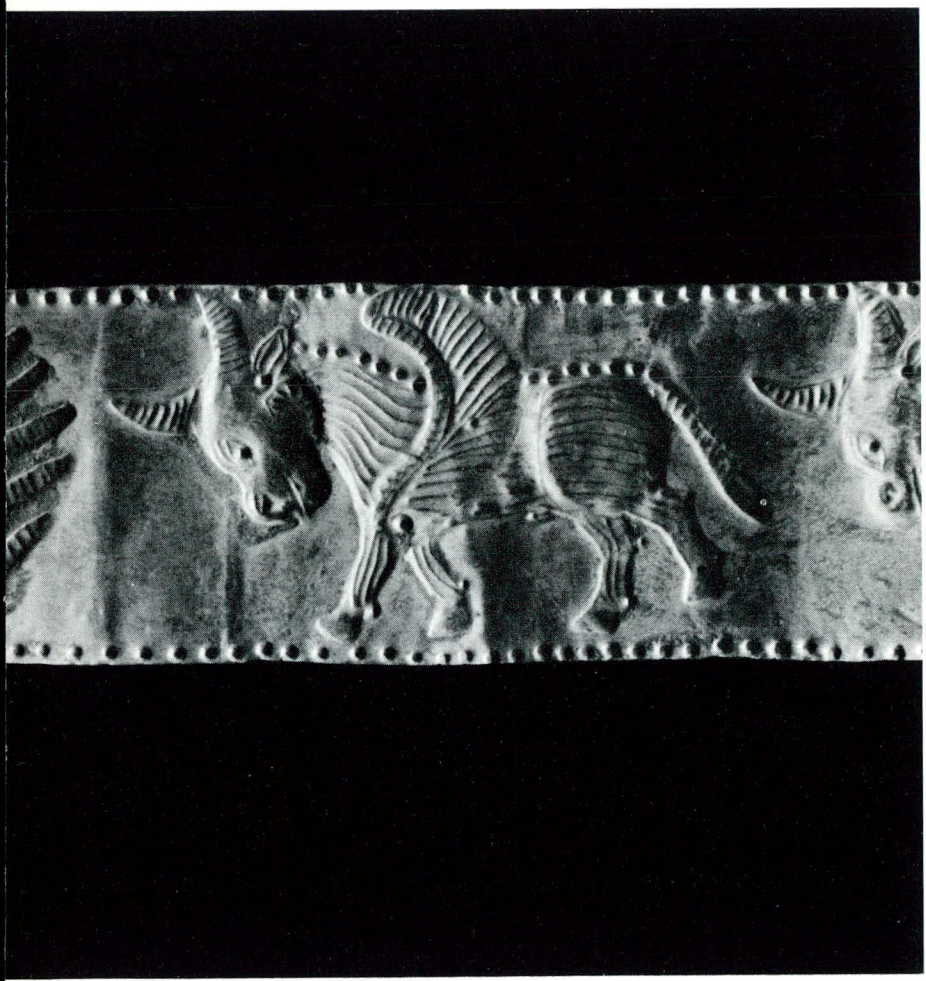
417

447

Redaktie :
Professor Dr L. Vanden Berghe

Layout :
Claude Artiges
Roger Van der Stockt

Technische uitvoering :
Fernand Goemanne

Clichés :
Fotogravuur Deloge, Brussel

Druk :
Drukkerij Liberator, N.V., Brussel

Printed in Belgium